

FELIX GUATTARI

**ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΟ
ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ**

Τα κείμενα του Φελίξ Γκουαταρί που περιλαμβάνονται σ' αυτό το βιβλίο γράφτηκαν το διάστημα μεταξύ 1977-1979 και αφορούν τα ταραγμένα χρόνια της Ιταλίας και της Γερμανίας εκείνη την εποχή (ένοπλος αγώνας, ανταγωνιστικά κινήματα, ο ρόλος του «επίσημου» κομμουνιστικού κόμματος και των διανοουμένων, ποινικοποίηση των κοινωνικών αγώνων, ΜΜΕ, νεοφασισμός κλπ). Κατ' αρχήν η έκδοση θα μπορούσε να θεωρηθεί φόρος τιμής στη συμπλήρωση δέκα χρόνων από το θάνατο του Γάλλου διανοητή και ακτιβιστή, αλλά αν σκεφτεί κανείς τι ζούμε σήμερα στην Ελλάδα μετά τις εξελίξεις στο χώρο του ένοπλου αγώνα, βλέπουμε αμέσως και την επικαιρότητά της. Έτσι πιστεύουμε ότι η ανάγνωση των κειμένων του Γκουαταρί (γραμμένα σαφώς από κινηματική σκοπιά και με το ρίσκο του ενταγμένου μαχητή και όχι του διανοούμενου με την εγγύηση του κράτους) μας βοηθά να κάνουμε τις απαραίτητες συγκρίσεις, αλλά μας επιτρέπει και να σκεφτούμε πάνω σε ζητήματα κάτι παραπάνω από επείγοντα. Αν η Ελλάδα μοιάζει να ζει το δικό της «γερμανικό φθινόπωρο», με την κατηγορία του «συνοδοιπόρου» να πλανάται πάνω από όποιον και όποια θέλει να διατηρεί την κριτική του/της άποψη και στάση ζωής, η διεισδυτική σκέψη του Γκουαταρί συνιστά μian ακόμη απάντηση στους αφέντες της «ενιαίας σκέψης» και τους πιστούς υπηρέτες τους.●

Οι εκδότες

Félix Guattari

**ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΟ ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ**

Ελευθεριακή Κουλτούρα

Τα κείμενα και τις συνεντεύξεις του Φελίξ Γκουαταρί που εμπεριέχονται στο βιβλίο του *La révolution moléculaire*, εκδόσεις 10/18, 1980, μετέφρασε από το γαλλικό πρωτότυπο η Εύη Παπακωνσταντίνου. Οι εικόνες και οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο είναι από το ιταλικό κίνημα του '77 και περιλαμβάνονται στα βιβλία *Alice é Il Diavolo, Storia di Una Radio Sovversiva*, εκδόσεις Shake, Μιλάνο 2002 και 1977, *L'Anno in Cui il Futuro Incominciò*, εκδόσεις Fandango, Ρώμη 2002. Η έκδοση ετοιμάστηκε στο Εργαστήριο της Ελευθεριακής Κουλτούρας, με γενική επιμέλεια έκδοσης του Παναγιώτη Καλαμαρά. Κυκλοφόρησε στην πόλη της Αθήνας τον χειμώνα 2002-2003 σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων και η χρήση είναι ελεύθερη για τους σκοπούς του κοινωνικού ανταγωνιστικού κινήματος, με τη θερμή παράκληση να αναφέρονται οι πηγές.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ, η δουλειά μου με τον Φελίξ ήταν για μένα πηγή ανακαλύψεων και χαράς. Ωστόσο, δεν θέλω να μιλήσω για τα θιβλία που φτιάξαμε μαζί, όσο για εκείνα που έγραψε μόνος. Αφού μου φαίνονται ως ένας ανεξάντλητος πλούτος. Κινούνται σε τρία πεδία, στα οποία ανοίγουν δημιουργικούς δρόμους.

Κατά πρώτο λόγο, στο ψυχιατρικό πεδίο, ο Φελίξ εισήγαγε από την πλευρά της θεσμικής ανάλυσης δύο βασικές έννοιες: τις ομάδες-υποκείμενο και τις εγκάρσιες (μη-ιεραρχικές) σχέσεις. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τέτοιες έννοιες είναι τόσο πολιτικές, όσο και ψυχιατρικές.

Και ότι το ντελίριο ως ψυχωτική πραγματικότητα είναι μια δύναμη που εισβάλλει, επενδύει άμεσα το κοινωνικό και πολιτικό πεδίο: μακράν από το να ανήκει στις κλασικές αρχές της ψυχανάλυσης, το ντελίριο κάνει να «παρεκκλίνουν» οι ήπειροι, οι φυλές και οι ράτσες. Είναι ιατροχρόνως παθολογική διαδικασία προς θεραπεία, αλλά και θεραπευτικός παράγοντας που πρέπει να οριστεί πολιτικά. Με μια πιο γενική έννοια, κατά δεύτερο λόγο, ο Φελίξ ονειρεύοταν ίσως ένα σύστημα του οποίου συγκεκριμένα μέρη θα ήταν επιστημονικά, άλλα φιλοσοφικά, κάποια εμπειρικά, καλλιτεχνικά κ.ο.κ.

Ο Φελίξ ανιψωνόταν σ' ένα παράξενο επίπεδο, ικανό να περιλαμβάνει τη δυνατότητα επιστημονικών λειτουργιών, φιλοσοφικών εννοιών, δεδομένων εμπειριών καλλιτεχνικής δημιουργίας. Και αυτή η δυνατότητα είναι μοναδικά ομοιογενής, ενώ γενικά οι δυνατότητες είναι ετερογενείς. Εξού το αξιοθαύμαστο σύστημα των τεσσάρων κειμένων στις Σχιζοαναλυτικές Χαρτογραφίες: τα εδάφη, οι ροές, οι μηχανές και τα σύμπαντα.

Τέλος, κατά τρίτο λόγο, κάποιον που δεν έχει γίνει ιδιαίτερα αντιληπτό, σε ορισμένες καλλιτεχνικές αναλύσεις του Φελίξ για τον Balthus, τον Fromangier, ή σε λογοτεχνικές αναλύσεις όπως το ουσιαδές κείμενο για το ρόλο του ρεφραίν στον Προυστ (από την κραυγή των εμπόρων μέχρι τη μικρή φράση του Venteuil), ή το συγκινητικό κείμενο για τον Ζενέ και τον φυλακισμένο της αγάπης.

Το έργο του Φελίξ πρέπει να ανακαλυφθεί, ή να ξαναανακαλυφθεί. Είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους για να κρατηθεί ζωντανός ο Φελίξ. Αυτό που είναι πιο οπαρρακτικό στην ανάμνηση ενός πεθαμένου φί-

λον, είναι οι χειρονομίες και τα βλέμματα που έρχονται ακόμα, που φτάνουν ακόμη κι όταν έχει πεθάνει.

Το έργο του Φελίξ χαρίζει σ' αυτές τις χειρονομίες και σ' αυτές τις εικόνες μια νέα ουσία, μια νέα σταθερότητα, ικανές να μας μεταδώσουν τη δύναμή τους.

Gilles Deleuze

ΓΕΝΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ να αποδεχτούμε τον θάνατο ενός συγγενικού προσώπου ή ενός φίλου. Να αποδεχτούμε αυτόν τον Φελίξ, είναι αδύνατο. Ο Φελίξ είναι εδώ, πάντοτε παρών, πάντοτε επιμελής, η πόρτα του είναι πάντοτε ανοιχτή. Κι εγώ, τώρα πια εδώ και μια εικοσαετία, περνούσα εκείνη την πόρτα και καθόμουν απέναντί του. Αυτός αποδέχτηκε να με ακολουθήσει στο ντελίριο της επαναστατικής πρότασης και της πρακτικής της αυτονομίας: πουθενά όπως στον Φελίξ η ευφύια κάποιου πράγματος δεν γινόταν συνέργεια και η συνέργεια δεν υπερτερούσε, διπλασιάζοντας την απόσταση της κατανόησης. Αυτός αποδέχτηκε να με ακολουθήσει στο ντελίριο του εξόριστου: εγώ τον συνόδευα στους μαγικούς και μυστικούς κήπους μιας αρχαίας χώρας νοσταλγώντας με λύπη και ο Φελίξ με ευγενική ειρωνεία με επανέφερε στην πραγματικότητα. *Η πραγματικότητα!* Ποια ήταν η πραγματικότητα για τον Φελίξ; Αποδέχτηκε να τον ακολουθήσω στο πραγματιστικό του ντελίριο: ανάμεσα σε διακλαδώσεις και ρεφραίν, ανάμεσα στην παραγωγή της υποκειμενικότητας και στις μηχανογενείς ετερογενέσεις, στον χάοσμο του...

Ποτέ δεν χάρηκα μια πληρέστερη εμπάπτιση στο πραγματικό όσο με τη νεολογισματική τρέλλα του Φελίξ. Στον Φελίξ η έννοια, ο συλλογισμός, η σκέψη, υπήρξαν πάντοτε μια ονοματοποιία, μια παραχώδης και πραγματική αναπαραγωγή. Η ηχηρότητα του Φελίξ, λένε ότι από την εφηβεία του έκανε ωτοστόπ. Λοιπόν, σ' όλη του τη ζωή περίμενε συνεχώς τη σειρά του, που μπορεί να ήταν μια ευκαιρία που θα τον ενθουσίαζε, ένα απροσδόκητο ταξίδι. Δεν πήγαινε ποτέ εκεί που ήθελε, αλλά εκεί που τον έβγαζε η αναμονή. Λένε ότι η πρώτη του ψυχιατρική εμπειρία ήταν με τους οδηγούς. Να μπαίνεις εκ νέου σ' έναν άλλο κόσμο, να ακολουθείς τη λογική, παγιώνοντάς την σ' ένα σχήμα (πιθανόν ερμηνεύοντάς την; Αλλά σε τι θα εξυπηρετούσε...).

Ν' ακολουθείς ένα ίχνος, να κατανοείς τη δομική δυναμική, να επινοείς για να κατανοήσεις. Το πραγματικό για να κατανοηθεί πρέπει να επινοηθεί. Ίσως ο Φελίξ πέθανε για να εξηγήσει τι είναι ο θάνατος. Επινόησε τον θάνατο για να κατανοήσει τον σκοπό, για να μας πει πώς μπορούμε να πάμε πέρα από τον θάνατο. Και σ' αυτή την περίπτωση

πρόκειται για την αναζήτηση της ονοματοποιίας του θανάτου, να δοθεί ένας ήχος στη λέξη, σ' αυτή τη λέξη που περισσότερο απ' όλες τις άλλες, αναμφιβόλως, δεν θέλει να ηχεί, της αρκεί η σιωπή. Όχι, δεν υπάρχει σιωπή. Η μοναδική σιωπή είναι εκείνη της ακρόασης. Έτσι δεν υπάρχει ο θάνατος, υπάρχει μόνο η αναμονή του αιώνιου και το πώς αυτό θα γίνει πραγματικότητα. Είναι ανάμεσα στη μοναδικότητα και το αιώνιο που υπεισέρχεται η ζωή.

Ο Φελίξ ένιωθε πάντοτε αυτή τη σχέση μ' έναν τρόπο τόσο απόλυτο, ώστε μπερδευε, πεισματάρικα, τη μοναδικότητα και το αιώνιο. Γι' αυτόν άξιζε —ήταν μια αξία— μόνο αυτή η σχέση: όταν η δομή της τελικότητας έδειχνε το αιώνιο και όταν το αιώνιο συγκεκριμενοποιούνταν στη μοναδικότητα. Όταν αγαπιούνταν η μοναδικότητα, η τελικότητα και το αιώνιο! Ο Φελίξ ήταν ένας ματάκας: μέσα σ' αυτή τη μεταφυσική ύλη έβλεπε να συμβαίνουν όλα τα ερωτικά παιχνίδια.

Έβλεπε τον κόσμο να συγκροτείται μ' αυτή την άκρως υλική δημιουργική έκρηξη. Η πραγματικότητα συγκροτούνταν κάθε στιγμή, για τον Φελίξ ο Θεός της Γένεσης δούλευε ακόμη και την έβδομη μέρα. Ω, Φελίξ πόσο σ' αγαπώ! Γιατί για σένα δεν υπήρχε ανάπαυση. Και τώρα, στην αγωνιότητά σου, δεν αναπαύεσαι. Υπάρχει ένα σπινοζικό παράδοξο που εκτιμούσες πολύ: όσο περισσότερο δυνατό είναι το σώμα, έλεγε ο Ολλανδός δάσκαλος, τόσο περισσότερο είναι αιώνιο. Το είναι μεγαλώνει από τη δύναμη του σωματικού πνεύματος, ο θάνατος του δυνατού ατόμου μεγαλώνει τη δύναμη του αιώνιου είναι. Αφότου εσύ ενώθηκες με το δυνατό είναι, αγαπημένη Φελίξ, η αναμονή μας για την αποκάλυψη του είναι, γίνεται συνεπώς πιο σύντομη. Και η ακρόαση πιο έντονη.

Αλλά γιατί έφυγες τώρα που οι άνεμοι της δύναμης, της αγάπης, της επανάστασης άρχισαν να φυσούν εκ νέου σ' αυτή την ισχυρή πεδιάδα του υπάρχοντος; Γιατί έφυγες όταν η επιθυμία όχι μόνο φαίνεται ρεαλιστική, αλλά μπορεί αναμφιβόλως να πραγματοποιηθεί; Αλλά ίσως αληθεύει ότι τώρα εσύ είσαι ο άνεμος και η ίδια η επιθυμία...

Toni Negri

Ο ΦΕΛΙΞ ΓΚΟΥΑΤΑΡΙ ΠΕΘΑΝΕ ξαφνικά στη «La Borde», τη νύχτα μεταξύ της 28ης και 29ης Αυγούστου 1992. Ήταν 62 ετών. Δεκαπέντε μέρες πριν, καθόμασταν ο ένας δίπλα στον άλλον και παρενρυσκόμασταν στο ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης, που προετοιμαζόταν επί μακρόν από καμμιά εικοσαριά «φιλοξενούμενους» της La Borde. Έκανε ωραίο, πολύ ωραίο καιρό εκείνο το απόγευμα στο λιβάδι. Περικυκλωμένοι από έναν πολύχρωμο κόσμο, γεμάτο λεπτά πάθη. Του

είπα ότι θα ήταν όμορφο αν «χειριζόμασταν» όλη αυτή την κατάσταση έτσι ώστε να αρθρωθεί καλύτερα, δηλαδή να γίνει αυτό για το οποίο μιλούσαμε εδώ και τριάντα χρόνια και αποκαλούσαμε μεταξύ μας, μετά από δική του πρόταση, «θεσμικό αντικείμενο».

Είναι μεγάλη ιστορία... Μιλούσα με τον Lacan εκείνη την περίοδο: όχι τόσο το αντικείμενο «α», αλλά ίσως το αντικείμενο «β»... «Γιατί όχι;» μου απάντησε, υπογραμμίζοντας την τεράστια δυσκολία...

Ήταν «εκεί» επιτέλους. Ίσως καταφέραμε να αρθρώσουμε καλύτερα τα δικά του συστήματα για το «σύμπαν» με τις δικές μου επεξεργασίες.

Συνέχεια, επανάληψη, μιας πλοκής μηδέποτε εξαντλημένης, ο καθένας προωθούσε τη δική του.

Το «παιχνίδι» ξεκίνησε εδώ και πολύ καιρό, γύρω στο '45. Ήταν καμιά δεκαπενταριά χρονών, εγώ 21. Ήδη υπήρχε αναθρασμός ερωτήσεων, υποθέσεων. Πήγαινε στα «καθαβάνια» που οργάνωνε ο αδελφός μου Fernand, που ήταν καθηγητής, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Τον συνάντησα εκείνη την περίοδο και από τότε έμεινε ο ίδιος. Ένα είδος αυθόρμητου ονειροπόλου, που ήθελε να ξέρει τα πάντα, τα μαθηματικά, τη φυσική, το πιάνο... Αλλά ήδη διέθετε και μια συγκεκριμένη πολιτική διερώτηση: Χιροσίμα, η κατάσταση στη Μαδαγασκάρη κ.ο.κ.

Αλλά είναι λιγάκι πιο αργά, στα τέλη της δεκαετίας του '50, που ήρθε να μείνει επί μακρόν εκεί όπου ασχολιόμουν εγώ με την ψυχιατρική, στην κλινική του Saumery, στη Loira a Cher. Μεγάλες νυχτερινές συζητήσεις, ατέλειωτοι διάλογοι. Άρχισε σπουδές στη Φαρμακευτική. Δεν τον άρεσε καθόλου. Του είχα δώσει ένα πολύ μεγάλο πρόγραμμα μελέτης... Στρώθηκε αμέσως στη δουλειά κι εγώ τον ενθάρρυνα να μη συνεχίσει τη Φαρμακευτική. Υπήρχε ένα είδος «συμφωνίας» μεταξύ μας: εγώ πίστευα ότι η ψυχιατρική στο σύνολό της όφειλε να συνδέεται μ' αυτό που συνέβαινε στο κοινωνικό πεδίο, δηλαδή με το πολιτικό, αλλά εξαιτίας της δουλειάς μου, ήδη πολύ κοντά στο «ιατρικό» πεδίο της ψυχιατρικής, δεν μπορούσα να είμαι στο ίδιο επίπεδο και σε σχέση με το κοινωνικό πεδίο. Τον πρότεινα συνεπώς να καλύψει αυτόν τον χώρο, τουλάχιστον να εμβαθύνει σ' αυτά που ήδη τον απασχολούσαν σ' αυτό το «σύμπαν». Σεβάστηκε πάντοτε αυτό το συμβόλαιο, δίχως ποτέ να το παραβιάσει, ακόμη κι αν, όπως είναι φυσικό σε τέτοιες ενασχολήσεις, υπήρχαν ανάμεσά μας κάποιες ασυμφωνίες. Όμως μακροπρόθεσμα αυτές «διαλεκτικοποιούνταν» επαρκώς, αφού η κοινότητα της «επιχείρησής» μας δεν αλλοιωνόταν. Ένα δυναμικό φιλίας και πίστης ασυνήθιστο.

Πρέπει να πούμε ότι στο πολιτικό πεδίο εδώ και σαράντα χρόνια ν-

πήρξαν μεγάλες πολυπλοκότητες, καταγίδες, διαφωνίες, ενιάξεις λίγο-πολύ εφήμερες, απογοητεύσεις, ενθουσιώδεις ενασχολήσεις... Η εμφάνιση ομάδων, λίγο-πολύ περιθωριοποιημένων, ένα ανακάτεμα ιδεών, άτομα που ανήκαν στις πιο διαφορετικές τάσεις... Η βασική ιδέα παρέμενε πάντοτε συνδεδεμένη με την ασταθή δουλειά της διενκρίνησης, της κριτικής των αρτισκληρωτικών συστημάτων...

Η κριτική της ψυχανάλυσης από πλευράς του Φελίξ μου φαινόταν πολύ σίερεη, πολύ αναγωγική, καμμιά εικοσαριά χρόνια πριν ήταν εν εξελίξει μια πλήρης εμβάθυνση σε ιδέες που παρέμεναν σε εκκρεμότητα. Αυτός αξιοποίησε καθ' ολοκληρίαν τη φιλοσοφική του δουλειά με τον Ζυλ Ντιελζ, ανταλλαγές επί μακρόν, ένα είδος διαλεκτικής της φιλίας, και σ' αυτή την περίπτωση, εξαιρετικής. Όπως την πρώτη μέρα, όλα όσα επρόκειτο να γίνουν δεν ήταν άλλο από την έρευνα κάθε ασάφειας, της παρερμηνείας από πλευράς των ΜΜΕ της ψυχιατρικής, της «αντιψυχιατρικής», της ψυχανάλυσης, της «θεσμικής ψυχοθεραπείας» κ.ο.κ.

Παρέμεναν ανοιχτά τα ερωτήματα σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ «εμμένειας» και «υπέρβασης», ιδιαίτερα μετά το βιβλίο «Τι Είναι η Φιλοσοφία;» που έγραψε μαζί με τον Ζυλ Ντιελζ και το δικό του για τον «Χάοσμο». Διαμάχες που δεν λάμβαναν χώρα παρά στο περιθώριο μιας απόλυτης συνενύρεσης, χωρίς ρωγμές, πέρα από οποιαδήποτε υπεροχή του ενός ή του άλλου.

Μου είναι δύσκολο να υπεισέλθω εδώ σε μια συζήτηση ιδεών, θεωριών κ.ο.κ.

Κατά βάθος, δεν υπήρχε τίποτα τέτοιο μεταξύ τους, παρά μια φιλία χωρίς καμμιά απόκρυψη. Ο Φελίξ μας άφησε τώρα, απότομα, χωρίς να είμαστε προετοιμασμένοι. Είμαστε όλοι αποπροσανατολισμένοι. Περισσότερα από σχεδόν σάραντα χρόνια συνύπαρξης, μια τεράστια εργασία που μένει στα σκαριά. Είχε το θάρρος να προλέγει αυτό που ετοιμαζε, στις εφημερίδες, στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και στις πιο διαφορετικές χώρες: Ιταλία, Ιαπωνία, Βραζιλία, ΗΠΑ κ.ο.κ... Η δουλειά θα τραβούσε εις μάκρος προκειμένου να συλλέξει όλα αυτά που ήταν προς επεξεργασία. Αλλά δεν θ' αρχίσουμε να πενθούμε· η δουλειά του πένθους μου φαίνεται τρομερή, σε μένα και τους φίλους του, τους πολυάριθμους φίλους του.

Λοιπόν, ο Φελίξ, «φιλόσοφος;», «ψυχίατρος;»... Ποιος μπορεί να το πει;

Πρώτα απ' όλα, μια δύναμη έμπνευσης, επανεύρεσης. Αφού συμμετείχε στο G.T. Psy με τον Francois T... και πολλούς άλλους ψυχιάτρους, δημιούργησε το 1965, μαζί με τους φίλους, τη F.G.E.R.I. και

το περιοδικό «Recerche».

Τα πάντα είναι ένας κόσμος ανταλλαγών, πρωτοβουλιών, τοποθετήσεων. Και η λεπτομερής, ακριβής δουλειά με τον Ζυλ Ντελέζ, μέχρι αυτή την 29 Αυγούστου, όταν έπρεπε να συναντηθούν εκ νέου...

Jean Oury

Ο ΦΕΛΙΞ ΥΠΗΡΞΕ μοναδικός με την κυριολεκτική έννοια του όρου. Μια φιγούρα διανοούμενου απολύτως μη τυπική, πρώτα απ' όλα για την ικανότητά του να συμπιέιουν στο έργο του ο ψυχίατρος με τον αντιψυχίατρο-εμπνευστή του Δικτύου (υπερεθνικού) εναλλακτικής ψυχιατρικής, ο «πρακτικός» με τον θεωρητικό της «Σχιζοανάλυσης» και της θεσμικής ψυχοθεραπείας, όπως συνέπιπτε η πολιτιστική του δραστηριοποίηση με μια κοινωνικο-πολιτική μαχητικότητα και μια ενασχόληση ελευθεριακής αμφισβήτησης πραγματικά ριζοσπαστική με έντονη κριτική ματιά, αλλά και «θετικό» βλέμμα, απέναντι στους θεσμούς. Ελάχιστοι ξέφυγαν όπως αυτός από τις κατηγοριοποιήσεις και τις «αντιθέσεις» του τύπου πεσιμωστής/αισιόδοξος, επανασιάτης/μεταρρυθμιστής. Τους θεσμούς – που αυτός αποκαλούσε μη μοριακούς – τους επέκρινε ριζικά, αλλά δεν μετατόπιζε το πρόβλημα και δεν τους δαιμονοποιούσε, στην προσπάθειά του να τους χρησιμοποιήσει μαζί με τις μοναδικότητες των τοπικοτήτων, με το μοριακό. Μ' αυτή την έννοια, είναι ανιστηρά πέρα από τέτοιες διαμάχες...

Όλα αυτά που έκανε γεννιόνταν, στην πραγματικότητα, από τη συνεχή εντολή μιας καλλιτεχνικά χαοτικής παρέμβασης μέσω μιας επιδέξιας και ανιστηρής μεθόδου. Αυτή του η μοναδικότητα του επέτρεψε, συνεπώς, να είναι το κέντρο μιας διαπερατότητας και ενός μετασχηματισμού των πολλαπλών κινήσεων της σκέψης και των εργασιακών εμπειριών. Ο Φελίξ ανέπτυξε ένα τεράστιο και δυναμικό έργο. Ας θυμηθούμε σήμερα τους πιο γνωστούς σταθμούς. Ξεκινώντας από τη συμμετοχή του στη φροϋδική σχολή του Jaques Lacan και την ιδέα της θεσμικής ψυχοθεραπείας που είχε σαν πρωταρχική της αναφορά την εμπειρία του νοσοκομείου του Saint Alban (που ξεκίνησαν τη δεκαετία του '30 ο Francois Tosquelles και ο Lucien Bonnafe) και υλοποιήθηκε με την ίδρυση εκ μέρους του Jean Oury και των φίλων του, ήδη από τη δεκαετία του '50, της κλινικής της La Borde. Όλα αυτά διατέμνονται με μια σειρά άλλων δραστηριοτήτων. Μόνο ελάχιστα θα θυμηθούμε σ' αυτό το σύντομο χώρο που διαθέτουμε και η επιλογή είναι πάντοτε ριψοκίνδυνη.

Η δημιουργία, μαζί με τους Laing, Cooper, Basaglia, Jervis και τόσων άλλων μακρινών αντίστοιχων (πιο συγκεκριμένα Βραζιλιάνων, Αρ-

γεντινών, Γιαπωνέζων, Μεξικανών) της κουλτούρας και της πρακτικής της αντιψυχιατρικής, που μετά θα γίνει —μέσω της ικανότητας άρθρωσης της ριζοσπαστικότητας μ' έναν πραγματισμό που τηγάξει από την υπευθύνοτητα απέναντι στα «αποτελέσματα»— το μοναδικό «προσεχές» άμεσο δίκτυο μιας εναλλακτικής λύσης απέναντι στην ψυχιατρική. Ο φιλοσοφικός στοχασμός, η εργασία του πάνω στις έννοιες, προπάντων μαζί με τον Ζυλ Ντελέζ. Η πολιτική και αντιπολιτική επεξεργασία που αναπτύχθηκε στη διαδικασία της προώθησης της Ομοσπονδίας των Ομάδων και των θεσμικών ερευνών, του Κέντρου πληροφόρησης για τις φυλακές, του Κέντρου πρωτοβουλίας ανοίγματος νέων χώρων ελευθερίας, της ομάδας Arc en ciel' στη δεκαετή στράτευση στο κόμμα των Πρασίνων και μετά — ο σκανδαλώδης Φελίξ της «διπλής ένταξης» — ακόμη και στην Οικολογική Γενιά. Ο Φελίξ Γκουαταρί συνέδεσε, αποσυνέδεσε, προσάρμοσε, διαχώρισε, ύφανε, διέλυσε, παρήγαγε και αναπαρήγαγε μάλλον τις εναλλακτικές παρά τις θεσμικές δομές σκέψης και εργασιακές πρακτικές. Τον γνώρισα στην Μπολώνια το 1977. Επ' ευκαιρία της διάσημης διεθνούς συνάντησης εναντίον της καταστολής, που διεξήχθη τις τελευταίες μέρες του Σεπτεμβρίου εκείνης της χρονιάς. Ο Φελίξ δεν ήταν απλά ένας μεταξύ των πολλών ευρωπαίων διανοουμένων που συμμετείχε στις εκδηλώσεις: ήταν περίπου η ψυχή τους. Θυμάμαι τέλεια τη συνάντησή μας στην πλατεία Verdi. Μόλις μας είχαν συστήσει και αρχίσαμε να συζητάμε και να γελάμε με μεγάλη οικειότητα: φαινόταν λες και γνωριζόμασταν χρόνια. Έπειτα τον είδα στη Rebibbia, την εποχή που ήμουν φυλακισμένος εκεί μέσα, ο Φελίξ ήρθε για να καταθέσει την αλληλεγγύη του στην κατάσταση μας και για να κραυγάσει με τον δικό του τρόπο την αντίθεσή του στην αρχή της «παγωμένης καταστολής». Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης που διαχειρίστηκε το κομματικοκρατούμενο, συνεταιρικό καθεστώς, η ανάμεικτη καθολικο-σταλινοειδής και «μετοχική» ιδεολογία. Είχαν ήδη αρχίσει εκείνα που θα αποκαλούσαμε τα δικά μας «χειμωνιάτικα χρόνια», τα «χειρότερα της ζωής μας», όπως έλεγε ο κοινός μας φίλος Bifo.

Η φίλιά μου με τον Γκουαταρί αναπτύχθηκε, όμως, προπάντων όταν κατέφυγα στη Γαλλία. Καταρχήν στο πεδίο —μέσω της CINET— της υπεράσπισης των φυγάδων. Έπειτα σε γενικότερα θέματα, όπως η «οικολογική» σκέψη. Και θα ήθελα να θυμηθώ την παρέμβασή του στο δοκιμαστικό δοκίμιο του φυλλαδίου μας IRIS —ένθeto στο Frigidaire— με τον τίτλο «Οι τρεις οικολογίες». Η πιο έντονη περίοδος ήταν εκείνη του '86-'89, τα χρόνια της κυβέρνησης Σιράκ, που φοβόμασταν ότι θα ερμήνευε με τον πλέον περιοριστικό τρόπο το «δικαίωμα στο άσυλο».

Ήταν ακριβώς τότε που, μαζί με τον μεγάλο μας φίλο και σύντροφο, τον δικηγόρο Pierre Halbwachs, ο Φελίξ προώθησε την πρωτοβουλία «Droit d'asile urgence absolue». Εκείνη η μάχη ήταν το έδαφος των πολιτικών απόψεων πάνω στο οποίο ρίζωσε η φιλία μας: ο αγώνας για την αμνηστία των πολιτικών κρατούμενων και του αδιαίρετου δικαίου στο άσυλο.

Μέσα απ' αυτά τα πράγματα, όπως το «Σεμινάριο για την Οικολογία και την Κοινωνία», έζησα τη φιλία του ως πολύτιμη: μια φιλία όπως μια περιπέτεια, δεμένη από υποκειμενικά και διυποκειμενικά συστατικά των άλλων φίλων και συντρόφων του δρόμου και του αγώνα. Η προοπτική της σύνθετης κληρονομιάς που ο Φελίξ Γκουαταρί μας άφησε, δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί. Σίγουρα αυτή δεν μπορεί να παραβλέψει την πολλαπλότητα των πεδίων ενδιαφέροντος και παρέμβασης.

Από πολιτική άποψη, όπως γράψαμε εγώ και ο Carlo Grassi, ο κοινωνιολόγος φίλος μου, στο δοκίμιο για την Επίδραση Φελίξ, πρέπει να δουλέψουμε προπάντων με την έννοια της μοριακής επανάστασης. Αυτή είναι μια θεμελιώδης έννοια, που επιτρέπει να εξέλθουμε από το αδιέξοδο των άκαμπτων εναλλαγών του τύπου επανάσταση ή μεταρρύθμιση, πεσιμιστές ή αισιόδοξοι, πολιτικοί ή αντιπολιτικοί, και μας οδηγεί στο πεδίο μιας πιο βαθιάς, συνολικής, θα λέγαμε ανθρωπολογικής επαναστατικότητας.

Μια επαναστατικότητα που μας μιλά για την ικανότητα αντίστασης, για την κινητικότητα, για μικροπολιτικές στέρεας αλληλεγγύης. Μια πρακτική που αποποιείται την προσδοκία έλευσης της απελευθέρωσης και μιας ανθρώπινης κοινότητας, στρεφόμενη προς τη δυνατότητα πραγματοποίησης ενός ανανεωμένου κοινωνικού πειραματισμού.

Κι έπειτα, δεν ξεχνάμε τις σκέψεις του Γκουαταρί για το μηχανικό ασυνείδητο, την ιδέα ότι η αυξανόμενη ανάπτυξη των άυλων αγαθών μπορεί ν' ανοίξει νέους ορίζοντες συμμαχίας μεταξύ ανθρώπου και τεχνικής, έξω από την απλώς αρνητική λογική της θεματικής της αποξένωσης, προς έναν ορίζοντα νέων ελευθεριών.

Oreste Scalzone

ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ ΣΑΝ ΤΟ ΡΑΔΙΟ ΑΛΙΚΗ*

Άμεσος κίνδυνος. Προσοχή, η παραμικρή γραμμή διαφυγής μπορεί να κάνει τα πάντα να εκραγούν. Ειδική παρακολούθηση μικρών διεστραμμένων ομάδων που εξαπολύουν λέξεις, τρόπους έκφρασης, συμπεριφορές, οι οποίες είναι ικανές να μολύνουν ολόκληρους πληθυσμούς. Να εξουδετερωθούν κατά προτεραιότητα όλοι όσοι θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε μια κεραία. Παντού γκέτο —αν είναι δυνατό αυτοδιαχειριζόμενα— παντού μικρογκουλάγκ, μέχρι και μέσα στην οικογένεια, στο ζευγάρι, ακόμη και στο μυαλό, ώστε να ελέγχεται κάθε άτομο, μέρα-νύχτα.

Μιλούν, μιλούν, εντάξει, μιλούν συνέχεια. Εξαπολύουν σημεία, λέξεις, τμήματα σημείων, τμήματα λέξεων για να μας αναγκάσουν να δεχθούμε το ρόλο μας, το ρόλο του γιού, της γυναίκας, του πατέρα, του εργάτη, του φοιτητή, για να μας μάθουν να είμαστε ευπαρουσίαστοι, να είμαστε πειθαρχημένοι, να υπακούμε, να εργαζόμαστε...

Ο τρόμος ριζώνει στην καθημερινότητα, ο τρόμος της φυλακής και του ασύλου, του στρατοπέδου και της ανεργίας, της οικογένειας και του σεξισμού. Τρόμος κατά των επιθυμιών για να περιοριστεί η καθημερινότητα στην άθλια μορφή στην οποία την εγκλωβίζουν ανέκαθεν η εκκλησία, η οικογένεια, το κράτος. Όμως, η πάλη των τάξεων σπάει την κυριαρχία στο εργοστάσιο, η συντροφικότητα σπάει την κυριαρχία της απομόνωσης, η επιθυμία μεταμορφώνει την καθημερινότητα. Και η Γραφή διαπερνά κάθετα τις τάξεις και τις ανασυγκροτεί με δημιουργικό τρόπο.

Επιθυμία να δυναμώσει ο λόγος της τάξης ή δύναμη της επιθυμίας ενάντια στην τάξη του λόγου...

Η άποψη της αυτονομίας γι' αυτό το ζήτημα των μέσων μαζι-

* Παρουσίαση της γαλλικής μετάφρασης του «Ράδιο Αλίκη, ελεύθερο ραδιόφωνο» (εκδόσεις J.P. Delarge), ένα βιβλίο αφιερωμένο στο ελεύθερο ραδιόφωνο της Μπολώνιας, το οποίο απαγορεύθηκε μετά τα γεγονότα του Μαρτίου του 1977 στην Ιταλία. Τα αποσπάσματα με τα πλάγια γράμματα είναι από κείμενα που ακούστηκαν στο Ράδιο Αλίκη.

κής επικοινωνίας είναι ν' ανθίσουν εκατό λουλούδια, να εκπέμψουν εκατό ραδιόφωνα...

Το αντάρτικο της ενημέρωσης, η οργανωμένη ανατροπή της κυκλοφορίας των πληροφοριών, η ρήξη στη σχέση ανάμεσα στη μετάδοση και την κυκλοφορία των δεδομένων... βρίσκεται στους κόλπους του ευρύτερου αγώνα ενάντια στην οργάνωση και την κυριαρχία της εργασίας...

Η διακοπή και η ανατροπή των ροών παραγωγής και κυκλοφορίας των σημείων που μεταδίδει η εξουσία είναι ένα πεδίο στο οποίο μπορούμε να δράσουμε άμεσα...

Από ιστορική άποψη, πρέπει να ξεκινήσουμε από την κρίση της ιταλικής άκρας αριστεράς μετά το 1972, και ιδιαίτερα σε μία από τις πιο ζωντανές ομάδες, τόσο στο θεωρητικό όσο και στο πρακτικό επίπεδο, την «Potere Operaio». Ένας ολόκληρος χώρος της άκρας αριστεράς έμελλε να διαλυθεί στη διάρκεια αυτής της κρίσης, πυροδοτώντας, όμως, εξεγερτικά κινήματα σε διάφορες αυτονομίες (ένα όνομα που δίνει η ιταλική γλώσσα σε ιδιαίτερους τομείς, όπως οι γυναίκες, οι νέοι, οι ομοφυλόφιλοι κλπ). Τότε, δημιουργούνται πολιτικο-πολιτιστικοί κύκλοι όπως ο «Gatto Selvaggio» (ο αγριόγατος) στην Μπολόνια, από τον οποίο θα προέλθει, το 1974, η πρωτοβουλία του Ράδιο Αλίκη.

Έπειτα από τη φάση διάλυσης, αρχίζει μια διαδικασία ανασυγκρότησης του κινήματος (μια επίσης πολύ σημαντική λέξη στο νέο ιταλικό λεξιλόγιο: το Ράδιο Αλίκη είναι ένα ραδιόφωνο μέσα στο κίνημα).

Έπειτα από την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου, χίλια ανεξάρτητα ραδιόφωνα έμελλε να αναπτυχθούν, από την άκρα αριστερά ως την άκρα δεξιά, και να γίνουν οι εκπρόσωποι του ενός ή του άλλου ιδιαίτερου τομέα.

Η αυθεντικότητα του Ράδιο Αλίκη είναι ότι υπερβαίνει τον καθαρά «κοινωνιολογικό», θα μπορούσαμε να πούμε, χαρακτήρα αυτών των ραδιοφώνων και επιβεβαιώνεται ως πρόταγμα.

Το Ράδιο Αλίκη μπαίνει στο μάτι του πολιτιστικού κυκλώνα –γλωσσικές ανατροπές, κυκλοφορία του περιοδικού «A/traverso»–, αλλά επίσης αναπτύσσει άμεσα πολιτική δράση, η οποία θέλει να είναι «εγκάρσια».

Αλίκη, A/traverso, rivista per l'autonomia, Potere Operaio, Rosso, giornale del movimento, συλλογική οργάνωση της έκφρασης. Θεωρία-τεχνική-ποίηση-ονειροπόληση-συνθήματα-ομάδες-

φύλο-μοναξιά-χαρά-απογοήτευση-ιστορία-νόημα-μη νόημα.

Το αληθινό έργο τέχνης είναι το ατελεύτητο σώμα του ανθρώπου που κινείται μέσα από τις απίστευτες μεταλλάξεις της ιδιαίτερης ύπαρξης.

Να τελειώνουμε με τον εκθιασμό της εξαθλίωσης. Αξία της επιθυμίας-αξία χρήσης-αξία της εργασίας. Η εργατική αριστοκρατία, το λούμπεν... Ποια εξαθλίωση; Ποια εργασία; Επανοικειοποίηση του χρόνου. Το δικαίωμα να ξεχνάμε την ώρα.

– Ήμουν ξαπλωμένος στο κρεβάτι μου.

– Δεν πειράζει σύντροφε, ήσουν κουρασμένος κι έχεις το δικαίωμα να ξεκουραστείς...

– Καθόλου, διάβαζα!

– Έχεις δίκιο σύντροφε, διάβαζες για να βελτιώσεις το θεωρητικό σου επίπεδο και να προετοιμαστείς για νέες μάχες...

– Δεν ξέρω. Ίσως! Διάβαζα το Diabolik...

Να τελειώνουμε με τον εκθιασμό της εξαθλίωσης, την πειθαρχία της δουλειάς, την ιεραρχική τάξη, τη θυσία, την πατρίδα, τα κοινά συμφέροντα. Όλα αυτά έχουν προκαλέσει τη σιωπή του σώματος. Όλος ο χρόνος μας, ανέκαθεν, είναι αφιερωμένος στη δουλειά, οχτώ ώρες δουλειά, δύο ώρες μετακίνηση, κι έπειτα ξεκούραση, τηλεόραση, οικογενειακό γεύμα. Οπδήποτε δεν εντάσσεται σ' αυτή την τάξη είναι αναίσχυντο για την αστυνομία και τους δικαστές.

Αλίκη. Ραδιόφωνο, γραμμή διαφυγής. Οργάνωση-θεωρία-ζωή-πρακτική-ομάδα-φύλο-μοναξιά-μηχανή-τρυφερότητα-χάδι. Να τελειώνουμε με τον εκθιασμό της επιστημοσύνης των εννοιών. Οι «οργανικοί διανοούμενοι» είναι οι γραφειοκράτες της θεωρίας. Καταλαβαίνεις, φίλε μου, η σημειολογική μάχη, εντάξει, όμως αυτό το πράγμα μοιάζει λίγο με τη Ναντέρ, το '68, με την κοινωνιολογία, ή με το Ουλμ, με τη επιστημολογία, ή με τη Σαιντ Αν, με την ψυχανάλυση... Να ξαναδιαβάσουμε τον Μαρξ, τον Φρόντ, τον Λένιν, τον Γκράμσι... ίσως... αλλά υπάρχουν και οι εκφράσεις, οι χειρονομίες, η αρχή ενός κόσμου που εμείς οι ίδιοι διαμορφώνουμε, οι μείζονες εκτροπές που πραγματοποιούμε με βάση τις ελάχιστες γλώσσες μας.

Το αίσθημα της ευτυχίας γίνεται ανατρεπτικό όταν είναι συλλογικό.

Στην Μπολώνια, στην αρχή, δεν είμασταν πάνω από μια εκατοντάδα, γυρίζαμε λίγο γύρω από τα ίδια και τα ίδια και το Ρά-

διο Αλίκη λειτούργησε ως καταλύτης σε μια διαδικασία, σε κάποιο πράγμα –το οποίο δεν είναι κοινό χαρακτηριστικό–, αλλά πώς αλλιώς να το πούμε; Ναι, είναι μια διαδικασία που διαπέρασε τις διάφορες αυτονομίες, μαθητές, φεμινίστριες, ομοφυλόφιλους, εργαζόμενους μετανάστες του νότου... Τότε, άρχισαν να αναπτύσσονται σε μεγάλη κλίμακα τα κινήματα αυτομείωσης και οικειοποίησης, η άρνηση της εργασίας, οι συστηματικές απουσίες κλπ. Το 1976, ο Bifo, ένας από τους κύριους παραγωγούς του Ράδιο Αλίκη, συνελήφθη για «ηθική προτροπή σε εξέγερση».

Όλα αυτά οδήγησαν στην εξέγερση του Μαρτίου του 1977. Τότε, άνοιξε η ρωγμή: ολόκληρη η βιτρίνα του new look κομμουνισμού έγινε κομμάτια! Τριάντα χρόνια καλής διαγωγής και έντιμων υπηρεσιών χαμένα, ανυπόληπτα στα μάτια της αστικής τάξης.

Μέχρι τότε, υπήρχε η πεποίθηση ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα Ιταλίας (ΚΚΙ) και τα συνδικάτα θα μπορούσαν να ελέγξουν το λαό καλύτερα από τον οποιονδήποτε! Έλεγαν για παράδειγμα: «in Chile i carri armati, in Italia i sindacati» (στη Χιλή τα τεθωρακισμένα, στην Ιταλία τα συνδικάτα). Όμως ο Zangheri, ο κομμουνιστής δήμαρχος της Μπολόνιας, κάλεσε τις πιο βίαιες κατασταλτικές δυνάμεις. Έβαλε τα τεθωρακισμένα στην πόλη. Προέτρεψε προσωπικά την αστυνομία να λάβει μέρος στη μάχη λέγοντας: «Εμπρός λοιπόν, έχουμε πόλεμο, αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να εξοντωθούν, έχουν οι ίδιοι αποκλείσει τον εαυτό τους από την κοινότητα...». Είμαστε 15000 στο δρόμο. Ποτέ δεν το είχαμε δει αυτό στην Μπολόνια! Το Ράδιο Αλίκη μας ενημέρωνε κάθε λεπτό για όλα όσα συνέβαιναν μέσω φίλων που τηλεφωνούσαν και έβγαιναν στον αέρα απευθείας. Όλες οι δίκες και οι συλλήψεις που ακολούθησαν, «δικαιολογήθηκαν» απ' αυτό το «στρατιωτικό» ρόλο του Ράδιο Αλίκη.

Συνωμοτώ σημαίνει προσδοκώ μαζί με άλλους, και γι' αυτό κατηγορούμαστε: θέλουν να μας εμποδίσουν να προσδοκούμε, γιατί αρνηθήκαμε να προσδοκούμε με βίαιο τρόπο στους ασφυκτικούς χώρους εργασίας τους, στις ατομικές, οικογενειακές σχέσεις τους, στα εξατομικευμένα σπίτια τους. Υπάρχει μια απόπειρα την οποία ομολογώ ότι διέπραξα, είναι η απόπειρα κατά του διαχωρισμού της ζωής από την επιθυμία, κατά του σεξισμού στις διαπροσωπικές σχέσεις, κατά του υποβιβασμού της ζωής σε μια μισθωτή αμοιβή.

Ράδιο Αλίκη, figli di puttana (πουτάνας γιοί). Όλα αυτά τα μικροαστικά καθίκια, όλοι αυτοί οι ναρκομανείς, αυτοί οι πούστηδες, αυτοί οι έκφυλοι, αυτοί οι αλήτες, που θέλουν να βρωμίσουν την καρδιά της καλής μας Εμίλιας. Όμως δεν θα το καταφέρουν, γιατί εδώ και τριάντα χρόνια, όλος ο κόσμος, σ' αυτή την πόλη, έχει κατακτήσει μια υψηλή ταξική συνείδηση. Εδώ, α-κόμη και τα μικρά αφεντικά έχουν τη δική τους κομματική ταυτότητα. Και η εργαζόμενη νεολαία μας δεν θα αφεθεί να παρασυρθεί απ' αυτές τις διαβολικές μηχανορραφίες τους. Είναι ο ίδιος ο λαός που θα αρνηθεί την περιπέτεια. Και να μην κατηγορείται το ΚΚΙ για αντιδημοκρατικές πρακτικές! Παντού, στα εργοστάσια, στις συνοικίες, στα σχολεία, ευνοήσαμε την εγκαθίδρυση λαϊκών επιτροπών, συμβουλίων εκπροσώπων. Και αυτοί είναι που, σήμερα, τείνουν να γίνουν οι καλύτεροι εγγυητές της τάξης.

Παντού, οι ανάγκες μας πρέπει να εκφράζονται από τους εντεταλμένους «εκπροσώπους», με αντάλλαγμα την υπόσχεση ότι θα μιλήσουμε στο μέλλον. Μικρά κοινοβούλια και σχολικά συμβούλια, συνοικιακά συμβούλια, πολιτιστική αποκέντρωση, χίλιοι χώροι εκπροσώπησης μέσα στους οποίους δεν αλλάζουν οι πραγματικές σχέσεις, που δεν μας δίνουν καμία εξουσία' τα αφεντικά στέλνουν εκεί έναν κοινωνιολόγο, έναν ψυχολόγο, έναν ανθρωπολόγο, ένα μεταρρυθμιστή, σε τελική ανάλυση έναν μπάτσο με το κλομπ του.

Το ιστορικό σφάλμα. Πήγαμε σ' αυτούς δίνοντάς τους το χέρι, θέλαμε να τους εξηγήσουμε τη σωστή γραμμή του κόμματός μας. Στο πανεπιστήμιο της Ρώμης ο Lama πήγε να τους εξηγήσει την άποψη των εργαζομένων. Τον έδιωξαν με τις πέτρες. Δεν σέβονται τίποτα. «I Lama stanno nel Tibet» (Τα Λάμα είναι στο Θιβέτ). Νομίζουν ότι το ΚΚΙ, το κόμμα των εργαζομένων και ολόκληρου του λαού, θα ανεχθεί για πολύ ακόμη τον εκφοβισμό μιας χούφτας οργισμένων, ανεύθυνων ταραχοποιών, που αυτοαποκαλούνται «Ινδιάνοι μητροπολιτάνοι»! Η μοναδική μας αδυναμία ήταν η υπερβολικά μεγάλη υπομονή μας. Η νομιμότητα της κρατικής εξουσίας, σήμερα, βασίζεται σε μας. Και σε τελική ανάλυση, είναι δικαίωμα του κόμματός μας να εκτιμήσει αυτό που είναι καλό και αυτό που δεν είναι καλό για τις μάζες.

Σας αγαπάμε. Είμαστε μαζί σας από τα βάθη της καρδιάς μας και αυτό μας δίνει το δικαίωμα να σας προειδοποιήσουμε. Υπάρχει ανάμεσά σας ο βέλτιστος και ο χειρίστος, και πρέπει να επι-

λέξετε. Βέβαια, δεν μπορούμε να σας κρατήσουμε κακία για τη σημερινή αποδιοργάνωση, και πρέπει να αναγνωρίσετε ότι πολλοί ανάμεσά σας οδηγήθηκαν στα άκρα! Όμως είναι καθήκον μας να σας πούμε: «Κρατήστε την ψυχραιμία σας, μην ξεπεράσετε ένα ορισμένο όριο». Σκεφτείτε ότι είμαστε σε κρίση, σκεφτείτε τις φασιστικές απειλές. Τέλος, με λίγα λόγια, σκεφτείτε όπως σκεφτόμαστε κι εμείς! Μερικές φορές λέτε θαυμάσια πράγματα, αλλά συχνά βυθίζεστε στη σύγχυση, στην κοινοτοπία, στην ανέξοδη, αντιαισθητική χυδαιολογία. Συνέλθετε, γίνετε αυτό που κατά βάθος ποτέ δεν πάψατε να είστε: ευγενικά, σκανδαλιάρικα παιδιά!

Δεν θα επιτίθεστε πια στην κρίση και το φασισμό. Την κρίση τη διεκδικούμε και δεν θα κάνουμε τίποτα για να «τακτοποιήσουμε τα πράγματα». Αντίθετα, επιθυμούμε να τη γενικεύσουμε, ακόμη και να την εξάγουμε. Σήμερα —τόσο το καλύτερο!—, η Ιταλία ζει, σ' ένα μεγάλο βαθμό, εις βάρος των μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων, καθώς αυτές έχουν πανικοβληθεί με την ιδέα της πλήρους κατάρρευσής της. Έχουμε φτάσει σ' ένα είδος αυτοϋποβιβασμού στη διεθνή κλίμακα. Άλλα στρώματα του πληθυσμού, άλλες χώρες, θα πάρουν τη σκυιάλη. Είναι ένας ολόκληρος κόσμος που καταρρέει. Δεν θα αρκεστούμε στην αμφισβήτηση της μορφής των σχέσεων ανάμεσα σε εκμεταλλευτές και εκμεταλλεζόμενους, χτυπάμε τη ρίζα, το ζήτημα της καπιταλιστικής-γραφειοκρατικής εκμετάλλευσης, δηλαδή τη μισθωτή εργασία, την παθητική αποδοχή της διάστασης ανάμεσα στην εργασία και την επιθυμία, τη χρησιμοποίηση της εργασίας σαν πανάκειας για την κατάργηση όλων των επιθυμιών που είναι ανοιχτές στον κόσμο. Όσον αφορά τους φασίστες, σήμερα δεν είναι πια, στην Ιταλία, παρά μια χούφτα από κλόουν. Επηρεάζουν ολόένα και λιγότερο τους ανθρώπους. Και για μας, στην ουσία ο κίνδυνος δεν προέρχεται από εκεί, αλλά από το σύνδεσμο ανάμεσα στο μηχανισμό του καπιταλιστικού κράτους και τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς του ΚΚΙ και των συνδικάτων.

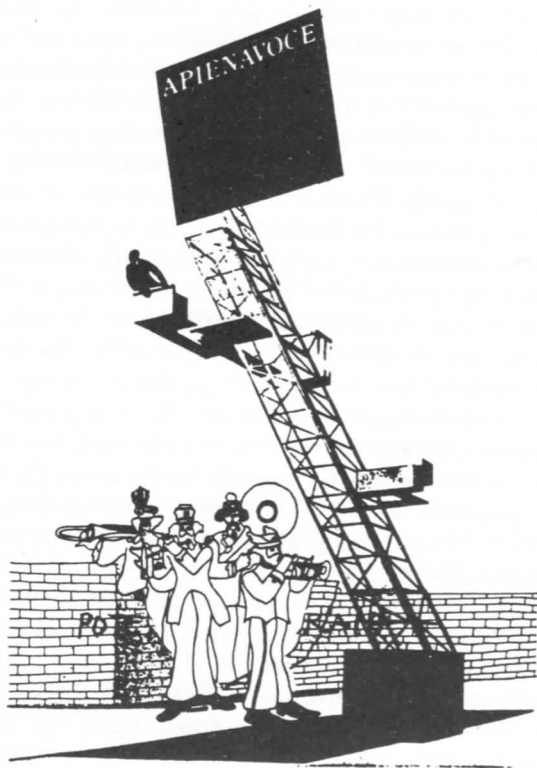
Μ' όλα τα μέσα, αυτή η καινούρια κατασταλτική συμμαχία, με τις πλοκαμοειδείς διακλαδώσεις, πασχίζει ν' αποκόψει τους οικονομικούς και πολιτικούς αγώνες των εργαζομένων από τα χίλια πρόσωπα της αυτονομίας. Στόχος της είναι να πετύχει τον εξονυχιστικό έλεγχο και την κανονικοποίηση των μαζών από τις ίδιες τις μάζες και να πετύχει μια πλειοψηφική συντηρητική συναίνε-

ση στους κόλπους του λαού ενάντια στις κάθε είδους μειοψηφίες, παρά το ότι όλες αυτές μαζί υπερβαίνουν κατά πολύ όλες τις μειοψηφίες! Απ' αυτή την πλευρά είναι που, κατά τη γνώμη μας, μπορεί ακόμη να προβάλει η απειλή ενός μαζικού αντιδραστικού κινήματος. Κατά συνέπεια, να μη μας ζητούν, στο όνομα μιας φανταστικής αντιφασιστικής σταυροφορίας, να συμμαχήσουμε μ' αυτούς που γίνονται σήμερα τα όργανα της εμβρυακής μορφής ενός νέου τύπου φασισμού.

Στην Μπολώνια και τη Ρώμη έχουν ανάψει οι εστίες μιας επανάστασης η οποία δεν έχει καμία σχέση μ' εκείνες που άλλαξαν την ιστορία μέχρι σήμερα, μιας επανάστασης που θα σαρώσει όχι μόνο τα καπιταλιστικά καθεστώτα, αλλά και τα προπύργια του γραφειοκρατικού σοσιαλισμού, αυτά που επικαλούνται τον ευρωκομμουνισμό, ή εκείνα της Μόσχας και του Πεκίνου. Τα απρόβλεπτα μέτωπα αυτής της επανάστασης μπορεί να πυρπολήσουν τις ηπείρους, αλλά θα συγκεντρωθούν επίσης, μερικές φορές, στη συνοικία μιας πόλης, σ' ένα δρόμο, σ' ένα εργοστάσιο, σ' ένα σχολείο... Τα διακυβεύματά της θα αφορούν τόσο τις μεγάλες οικονομικές ή τεχνολογικές επιλογές, όσο και τις συμπεριφορές, τις σχέσεις με τον κόσμο, τις ιδιαιτερότητες της επιθυμίας. Παρόλο που τα αφεντικά, οι αστυνομικοί, οι πολιτικοί, οι γραφειοκράτες, οι καθηγητές, οι ψυχαναλυτές θα συντονίσουν τις προσπάθειές τους για να τη σταματήσουν, να την κατευθύνουν, να την αφομοιώσουν, παρόλο που θα αναπτύξουν, θα διαφοροποιήσουν, θα κάνουν αόρατα τα όπλα τους, δεν θα μπορέσουν ωστόσο να νικήσουν το τεράστιο κίνημα διαφυγής και το πλήθος των μοριακών αλλαγών της επιθυμίας, τα οποία έχουν ήδη προκαλέσει. Η οικονομική, πολιτική και ηθική τάξη του 20ου αιώνα διαθρώνεται απ' όλες τις πλευρές. Σήμερα, οι άνθρωποι της εξουσίας δεν ξέρουν πια τι να πρωτοκάνουν. Ο εχθρός γίνεται μερικές φορές ασύλληπτος, κάτι εκρήγνυται ακριβώς δίπλα σας, είναι ο γιός σας, η γυναίκα σας, είναι η ίδια η επιθυμία σας που προδίδει την αποστολή σας σαν φύλακα της καθεστηκίας τάξης! Η αστυνομία διέλυσε το Ράδιο Αλίκη —οι παραγωγοί του διώκονται, καταδικάζονται, φυλακίζονται, τα γραφεία του λεηλατήθηκαν—, αλλά το έργο του για την επαναστατική μοριοποίηση συνεχίζεται αδιάκοπα, ακόμη και μέσα στις νευρικές ίνες των διωκτών του. Δεν υπάρχει τίποτα το εποικοδομητικό σ' όλα αυτά! Ίσως, εξάλλου δεν είναι καθόλου προφανή! Όμως και πάλι

το πρόβλημα δεν είναι εκεί! Η άποψη των μελών του Ράδιο Αλίκη γι' αυτό το ζήτημα είναι η ακόλουθη: θεωρούν ότι το κίνημα που θα καταφέρει να καταστρέψει τη γιγαντιαία καπιταλιστική-γραφειοκρατική μηχανή θα είναι, *a fortiori*, απόλυτα ικανό να οικοδομήσει έναν άλλο κόσμο, αφού η συλλογική ικανότητα για κάτι τέτοιο θα προκύψει στη διαδρομή, χωρίς να είναι απαραίτητο, στη σημερινή φάση, να επεξεργαστεί εναλλακτικά «κοινωνικά προγράμματα». ●

RADIO ALICE

emittente radio locale.
sintonizzatevi F.M.
sulla frequenza di

100,6 mhz

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΠΟΛΩΝΙΑΣ ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1977

Α. Η έκκληση των Γάλλων διανοουμένων ενάντια στην καταστολή στην Ιταλία ()*

Τη στιγμή που, για δεύτερη φορά, διεξάγεται στο Βελιγράδι η Συνδιάσκεψη Ανατολής-Δύσης, θέλουμε να επιστήσουμε την προσοχή σε σοβαρά γεγονότα που διαδραματίζονται σήμερα στην Ιταλία, και ειδικότερα στην καταστολή που εξοντώνει τους αγωνιστές εργάτες και τους αντιφρονούντες διανοούμενους οι οποίοι αγωνίζονται ενάντια στον ιστορικό συμβιβασμό.

Σ' αυτές τις συνθήκες, τι σημαίνει άραγε, σήμερα, στην Ιταλία, «ιστορικός συμβιβασμός»; Ο «σοσιαλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο» αποκάλυψε, τους τελευταίους μήνες, με ωμό τρόπο, το πραγματικό πρόσωπό του: από τη μια πλευρά η ανάπτυξη ενός συστήματος κατασταλτικού ελέγχου μιας εργατικής τάξης και ενός νεανικού προλεταριάτου που αρνούνται να πληρώσουν το τίμημα της κρίσης και, από την άλλη, το πρόγραμμα για το μοίρασμα του κράτους με τη χριστιανοδημοκρατία (οι τράπεζες και ο στρατός στο κόμμα των Χριστιανοδημοκρατών, η αστυνομία, ο κοινωνικός και περιφερειακός έλεγχος στο ΚΚΙ), με τη βοήθεια ενός πραγματικού «ενιαίου» κόμματος. Είναι ενάντια σ' αυτή την ντεφάκτο κατάσταση που εξεγέρθηκαν, τους τελευταίους μήνες, οι νεαροί προλετάριοι και οι αντιφρονούντες διανοούμενοι στην Ιταλία.

Πώς φτάσαμε, άραγε, ως εδώ; Τι συνέβη ακριβώς; Από το Φεβρουάριο, η Ιταλία συγκλονίζεται από την εξέγερση των νεαρών προλεταρίων, των ανέργων και των φοιτητών, των ξεχασμένων από τον ιστορικό συμβιβασμό και το θεσμικό παιχνίδι. Στην

(*) *Κείμενο που υπογράφηκε τον Ιούλιο από τους* Roland Barthes, Jean-Paul Sartre, Michel Foucault, André Gluskmann, Gilles Deleuze, Félix Guattari, Gérard Fromanger, M.-A. Macciocchi, Jean-Pierre Faye, Jérôme Lindon, Christian Bourgois, Francois Chatelet, David Cooper, Daniel Guérin, O. Revault d' Alonne, Denis Roche, Philippe Sollers, Claude Mauriac, Francois Wahl, κλπ.

πολιτική της λιτότητας και των θυσιών, απάντησαν με την κατάληψη πανεπιστημίων, τις μαζικές διαδηλώσεις στις πόλεις, τον αγώνα ενάντια στη μαύρη εργασία, τις άγριες απεργίες, το σαμποτάζ και τη συστηματική απουσία στο εργοστάσιο, με όλη την ανελήγητη ειρωνεία και τη δημιουργικότητα αυτών που, αποκλεισμένοι από την εξουσία, δεν έχουν πια τίποτα να χάσουν: «Θυσίες, θυσίες!», «Χτύπησέ μας, Λάμα», «Οι κλέφτες χριστιανοδημοκράτες είναι αθώοι, εμείς είμαστε οι πραγματικοί εγκληματίες!», «Ακόμη περισσότερες τρώγλες, ακόμη λιγότερα σπίτια!». Η απάντηση της αστυνομίας, της χριστιανοδημοκρατίας και του ΚΚΙ ήταν ξεκάθαρη: απαγόρευση των διαδηλώσεων στη Ρώμη, μόνιμη κατάσταση πολιορκίας στην Μπολώνια, εξονυχιστικός έλεγχος της πόλης από τα τεθωρακισμένα, πυροβολισμοί με πραγματικές σφαίρες στο πλήθος.

Είναι απέναντι σ' αυτή τη διαρκή πρόκληση που το κίνημα διαμαρτυρίας αναγκάστηκε να αμυνθεί. Σ' αυτούς που τους κατηγορούσαν ότι χειραγωγούνται από τη CIA και την KGB, οι αποκλεισμένοι από τον ιστορικό συμβιβασμό απάντησαν: «Η δική μας συνωμοσία είναι η ευφυΐα μας, η δική σας συνωμοσία συνίσταται στο να χρησιμοποιεί τα εξεγερτικά μας κινήματα για ν' αρχίσει την κλιμάκωση του τρόμου».

Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε τα εξής:

- Τριακόσιοι αγωνιστές, μεταξύ των οποίων πολλοί εργάτες, είναι σήμερα στη φυλακή στην Ιταλία.

- Οι συνήγοροί τους διώκονται συστηματικά: σύλληψη των δικηγόρων Carrelli, Sanese, Spazzali και άλλων εννέα μελών της Κόκκινης Βοήθειας, καταστολή κάθε είδους που εμπνέεται από τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν πρόσφατα στη Γερμανία.

- Την ποινικοποίηση των καθηγητών και των φοιτητών του Ινστιτούτου Πολιτικών Επιστημών της Πάδοβας, μεταξύ των οποίων βρίσκονται δώδεκα άτομα που κατηγορούνται «για ανατρεπτική συνεργασία»: οι Guido Bianchini, Luciano Ferrari-Bravo, Antonio Negri

- Τις έρευνες στους εκδοτικούς οίκους Area, L' Erba Voglio, Bertani και τη σύλληψη του τελευταίου εκδότη. Γεγονός χωρίς προηγούμενο είναι η κατάσχεση των δοκιμίων ενός βιβλίου που ήταν αφιερωμένο στο κίνημα στην Μπολώνια.

- Τις έρευνες στις κατοικίες των συγγραφέων Nanni Balestrini, Elvio Fachinelli, τη σύλληψη του Angelo Pasquini, συντάκτη του

λογοτεχνικού περιοδικού *Zut*.

— Το κλείσιμο του πομπού του «Ράδιο Αλίκη» στην Μπολόνια, την κατάσχεση του υλικού και τη σύλληψη δώδεκα μελών της συντακτικής ομάδας.

— Τις εκστρατείες του τύπου που είχαν στόχο να ταυτίσουν τον αγώνα του κινήματος και τις πολιτιστικές εκφράσεις του με μια συνωμοσία και προέτρεπαν το κράτος ν' αρχίσει ένα πραγματικό κυνήγι μαγισσών.

Οι υπογράφωντες απαιτούν την άμεση απελευθέρωση όλων των φυλακισμένων αγωνιστών, την παύση των διώξεων και των εκστρατειών δυσφήμισης του κινήματος και των πολιτιστικών έργων του, ενώ διακηρύσσουν την αλληλεγγύη τους σε όλους τους αντιφρονούντες που παρενοχλούνται σήμερα.

Β. Απάντηση στην εκστρατεία ενάντια στην έκκληση ().* Οι Γάλλοι διανοούμενοι που υπέγραψαν την έκκληση ενάντια στην καταστολή στην Ιταλία «έχουν έλλειψη χιούμορ!». Αυτό, τουλάχιστον, τους καταλογίζουν ορισμένοι Ιταλοί δημοσιογράφοι. Είναι αλήθεια ότι οι υπογράφωντες αυτή την έκκληση έχουν μάλλον την τάση να παίρνουν τα πράγματα στα σοβαρά. Ας υπενθυμίσουμε μερικά πρόσφατα γεγονότα:

- Μετά τη βίαιη καταστολή των διαδηλώσεων στη Ρώμη και στην Μπολόνια, τον περασμένο Μάρτιο, εκατοντάδες φοιτητές, νέοι εργαζόμενοι, άνεργοι φυλακίστηκαν με αποκλειστικά πολιτικές αφορμές και, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι δίκες δεν έχουν ακόμη διεξαχθεί.

- «Ποινικοποίηση» όλων των πολιτικών «αδικημάτων»: έτσι, στις στατιστικές του υπουργού Εσωτερικών Cossiga, όλοι οι κρατούμενοι της άκρας αριστεράς έχουν ταξινομηθεί ως τρομοκράτες.

- Δικηγόροι της ιταλικής Κόκκινης Βοήθειας διώχθηκαν και ορισμένοι φυλακίστηκαν, επειδή υπερασπίστηκαν «τρομοκράτες», ή φερόμενους σαν τρομοκράτες.

- Έγιναν έρευνες σε εκδοτικούς οίκους και, γεγονός χωρίς προηγούμενο, κατασχέθηκαν βιβλία ως πειστήρια.

- Οι παραγωγοί των ελεύθερων ραδιοφώνων διαμαρτυρίας, όπως το Ράδιο Αλίκη, συνελήφθησαν ή καταδιώχθηκαν μέχρι τη

(*) Άρθρο που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Nouvel Observateur*, στις 25 Ιουλίου 1977.

Γαλλία, όπως συμβαίνει σήμερα με τον Francesco Berardi, τον επονομαζόμενο Bifo¹.

• Πραγματοποιήθηκε μια επιμελώς ενορχηστρωμένη εκστρατεία στα μέσα ενημέρωσης για το πραγματικά ανεξάντλητο ζήτημα της «διεθνούς συνωμοσίας», η οποία είχε σαν στόχο να δικαιολογήσει τη σχέση ανάμεσα στα αδικήματα γνώμης και την τρομοκρατία και η οποία προσπαθεί να εδραιώσει την άποψη πως ο-ποιοσδήποτε βρίσκεται στ' αριστερά του ΚΚΙ πρέπει να θεωρείται ύποπτος για συνεργασία με τις Ερυθρές Ταξιαρχίες και τους Ένοπλους Προλεταριακούς Πυρήνες. Η ατομική τρομοκρατία –έκφραση απελπισίας ή πολιτικής επιλογής που αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, έναν προφανή παραλογισμό στην ιταλική κατάσταση– δεν μπορεί να θεωρηθεί από μόνη της υπεύθυνη για την επιδείνωση της σημερινής κατάστασης (καλπάζων πληθωρισμός, πάνω από ενάμισι εκατομμύριο άνεργοι, κλπ).

Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι οι Γάλλοι διανοούμενοι, οι οποίοι υπογράφουν την έκκληση, δεν είναι ενήμεροι για τίποτα, ότι αγνοούν τα πάντα για την ιταλική πολιτική. Όμως, αντίθετα, οι υποστηρικτές του «ιστορικού συμβιβασμού» ενοχλούνται από τις άμεσες επαφές τις οποίες αυτοί οι διανοούμενοι διατηρούν με τους φοιτητές και τους Ιταλούς αγωνιστές, οι οποίοι τους περιγράφουν, μέρα με τη μέρα, την εξέλιξη της κατάστασης. Άραγε ξεχάσαμε ότι ο Umberto Eco, πριν από μερικές εβδομάδες, τράβηξε με δημόσιο τρόπο την προσοχή της γαλλικής κοινής γνώμης σ' αυτά τα γεγονότα; Ξεχάσαμε την άρνηση του Leonardo Sciascia να συνεχίσει να συμπορεύεται με το ΚΚΙ στην πολιτική της συμμαχίας του με τη δεξιά; Και, μόλις πριν από μερικές μέρες, η Maria Antonietta Macciocchi δεν έγραφε, άραγε, στην εφημερίδα *Le Monde* ότι η καταστολή στην Ιταλία «τείνει να καταστήσει μάταιες τις συνταγματικές εγγυήσεις όσον αφορά το αστικό, ανθρώπινο και πολιτικό δίκαιο»; Η ίδια προσθέτει ότι «η Ιταλία ζει μια περίοδο καταστολής που έχει σαν στόχο να εξαλείψει κάθε ίχνος αντίστασης στην κυβερνητική συμφωνία κορυφής» (13/7/1977).

Προσπάθησαν να γελοιοποιήσουν την έκκλησή μας, βάζοντας

1. Αν κι αυτά τα ραδιόφωνα επιτρέπονται στην Ιταλία. Βλέπε «Ράδιο Α-λίκη, Ελεύθερο Ραδιόφωνο», εκδόσεις L.S.C. Delarge, συλλογικότητα *A/ traverso*.

στο στόμα μας λόγια που δεν είπαμε ποτέ, ότι δηλαδή υπήρχαν «γκουλάγκ» στην Ιταλία! Ήταν πολύ εύκολο να γίνει κάτι τέτοιο, αφού καμία ιταλική εφημερίδα —με εξαίρεση τη *Lotta Continua*, η οποία δεν πουλάει παρά είκοσι χιλιάδες αντίτυπα— δεν την έχει δημοσιεύσει ακόμη. Ε λοιπόν όχι, δεν γράψαμε ποτέ, δεν σκεφτήκαμε ποτέ ότι η Ιταλία έχει γίνει δορυφόρος της Μόσχας. Όμως, είμαστε υποχρεωμένοι να διαπιστώσουμε ότι ο αντισταλινισμός του ευρωκομμουνισμού στην Ιταλία είναι απόλυτα συμβατός με την εφαρμογή κατασταλτικών μεθόδων, για να μην πούμε ολοκληρωτικών, ενάντια στην άκρα αριστερά και σε όλες τις μορφές διαμαρτυρίας που δεν ελέγχει το ΚΚΙ. Ενώ το ΚΚΙ είχε καταγγείλλει, μόλις λίγο καιρό πριν, ότι ο νόμος Ρεάλε για τη δημόσια τάξη (Μάιος 1975) ήταν μια *προκλητική και ανώφελη* απάντηση στην εγκληματικότητα και την πολιτική βία, το πρώτο πράγμα που έκανε, φτάνοντας στο κατώφλι της εξουσίας και σε συνεργασία με τη χριστιανοδημοκρατία, είναι να πλειοδοτήσει μ' αυτή για να πετύχει την υιοθέτηση πολύ πιο αυστηρών μέτρων αναφορικά με την προφυλάκιση, την ανάκριση, την έρευνα, την τηλεφωνική παρακολούθηση, κλπ.

Τα γεγονότα είναι εδώ. Η συμπαιγνία της κρατικής εξουσίας με τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς του εργατικού κινήματος αποτελεί κίνδυνο για τις ελευθερίες. Δεν έχουμε καθόλου την πρόθεση να ξεκινήσουμε μια αντικομμουνιστική εκστρατεία. Το έχουμε επαναλάβει πολλές φορές, στη διάρκεια της πολεμικής μας με τον Τζανγκέρι, το δήμαρχο της Μπολόνιας. Όμως, δεν θα μας κάνουν να δεχθούμε ό,τι να 'ναι, με το οποιοδήποτε ιδεολογικό πρόσχημα. Στο παρελθόν, οι διανοούμενοι έγιναν πολλές φορές συνένοχοι ολοκληρωτικών καθεστώτων, ή απλά ολοκληρωτικών μεθόδων, για να δεχθούν σήμερα να σιωπήσουν και να μπουν στη γραμμή, για ν' αρκεστούν, στη Γαλλία, να βοηθήσουν ουσιαστικά το «Κοινό Πρόγραμμα», σύμφωνα με τη σύσταση που τους κάνει ο Lucio Magri, περιμένοντας να γίνουν, όπως συμβαίνει στην Ιταλία, κατά τις επιθυμίες του Τζανγκέρι, καλοί δημόσιοι υπάλληλοι.

Ας συγκρατήσουμε καλά την προειδοποίησή του: «Οι μάζες, από την πλευρά τους, δεν έχουν ρομαντισμό. Σήμερα, οι διανοούμενοι καλούνται να ασκήσουν ένα πιο θετικό —ίσως και πιο ταπεινό— λειτούργημα, το λειτούργημα της διοίκησης, της διακυβέρνησης, της οργάνωσης. Κατανοώ ότι ορισμένοι απ' αυτούς

είναι ισχυρογνώμονες και αρνούνται αυτό το νέο ρόλο για τον εαυτό τους...» (*Le Monde* της 13ης Ιουλίου 1977).

Γ. Εναρκτήριο διακήρυξη του Συνεδρίου της Μπολώνιας ().*

Πριν από δύο μήνες, είχαμε προκαλέσει σκάνδαλο καταγγέλλοντας την καταστολή που ασκείται στην Ιταλία ενάντια στους περιθωριακούς της άκρας αριστεράς. Είμαστε, όπως φαίνεται, κακά πληροφορημένοι και ανακατευόμασταν με κάτι που δεν μας αφορούσε. Σήμερα, αυτό το ζήτημα έχει ρυθμιστεί. Κανείς πλέον δεν μπορεί να αρνηθεί την ύπαρξη μιας πολιτικής καταστολής στην Ιταλία. Επίσης, τώρα, το πρόβλημα πρέπει να τεθεί σ' ένα πρακτικό επίπεδο: πρέπει να κάνουμε τα πάντα για να βγάλουμε τους συντρόφους μας από τη φυλακή, πρέπει να επιβάλλουμε μια γενική αμνηστία που θα ισχύει για όλους τους πολιτικούς κρατούμενους της αριστεράς στην Ιταλία και σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Δεκάδες χιλιάδες νέοι, που προέρχονται απ' όλες τις χώρες, πρόκειται να συναντηθούν στην Μπολόνια για να συζητήσουν όχι μόνο για το αμυντικό ζήτημα ενάντια στην καταστολή, αλλά επίσης για το ζήτημα της επίθεσης που πρέπει να εξαπολυθεί ενάντια στην καπιταλιστική εξουσία και τους σοσιαλιστές και κομμουνιστές υποστηρικτές της.

Αυτή η επίθεση μας φαίνεται αδιαχώριστη από την κατάκτηση νέων χώρων ζωής για τις μάζες: η επιστήμη και η τεχνική είναι σήμερα στην υπηρεσία μιας οικονομίας και μιας καταπιεστικής κοινωνίας που στηρίζεται στην ταξική διαίρεση και σε συστήματα κοινωνικής, σεξουαλικής, φυλετικής, κλπ ιεραρχίας.

Επίσης, οι αγώνες για την απελευθέρωση πρέπει να επεκταθούν σε νέους τομείς και να αμφισβητήσουν και πάλι τις παραδοσιακές βάσεις της πολιτικής ζωής. Αυτό είναι σήμερα το νόημα των αγώνων για τη χειραφέτηση των γυναικών, των αγώνων των οικολόγων, των αγώνων των γλωσσικών και σεξουαλικών μειονοτήτων, των μειονοτήτων που έχουν υποστεί ψυχιατρικές θεραπείες.

Το ΚΚΙ φοβάται πάνω απ' όλα μήπως υπερκεραστεί από τέ-

(*) *Διακήρυξη των Γάλλων διανοουμένων οι οποίοι ήταν παρόντες στις συναντήσεις της Μπολόνιας στις 27, 28 και 29 Σεπτεμβρίου.*

τοιους αγώνες και δει να αναπτύσσεται στ' αριστερά του μια μαζική αμφισβήτηση της πολιτικής του για τον «ιστορικό συμβιβασμό».

Σε πρώτη φάση, οι κομμουνιστές ηγέτες έκαναν τα πάντα για να υποβαθμίσουν, ακόμη και να γελοιοποιήσουν αυτή τη συνάντηση. Όμως, μπροστά στη δύναμη του κινήματος το οποίο δημιουργήθηκε βάσει αυτού του προτάγματος, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν και να κάνουν ορισμένες παραχωρήσεις. Τους συγχαίρουμε γι' αυτό. Όμως, θέλουμε να αποσαφηνίσουμε τα πράγματα με βάση τα ακόλουθα τρία σημεία:

1) Όσοι προωθούν αυτή την πρωτοβουλία επιθεβαίωσαν απερίφραστα την πρόθεσή τους: οι συναντήσεις της Μπολώνιας δεν έχουν σε καμία περίπτωση στόχο την καταστροφή της πόλης, όπως διαβεβαίωνε σχεδόν στο σύνολό του ο ιταλικός τύπος. Πρέπει να προβάλλουμε τη δύναμη του κινήματος της επαναστατικής άρνησης του ιστορικού συμβιβασμού, πρέπει να εξετάσουμε τις προοπτικές των διαφόρων συνιστωσών του κινήματος και να προετοιμάσουμε τους μελλοντικούς αγώνες.

Ωστόσο, σε διαδηλώσεις αυτής της έκτασης, κάποια περιστατικά είναι πάντοτε πιθανά. Είναι με την παρακολούθηση των γεγονότων που θα μπορέσουμε να εξακριβώσουμε τις πραγματικές προθέσεις αυτών οι οποίοι, σήμερα, διακηρύσσουν ότι είναι διατεθειμένοι να δεχθούν τους νέους στην Μπολώνια και, ταυτόχρονα, αντιμετωπίζουν τους αυτόνομους σαν φασίστες!

Η επιλογή θα είναι σαφής: ή θα διογκωθεί και το παραμικρό περιστατικό, ή, αντίθετα, θα γίνει προσπάθεια να αποφευχθεί κάθε κλιμάκωση της βίας.

2) Πολλοί διανοούμενοι αρνούνται σήμερα το ρόλο που ήθελαν να τους κάνουν να παίξουν στο παρελθόν. Δεν θέλουν ούτε να είναι υπηρέτες της αστικής τάξης, ούτε να ισχυρίζονται ότι παίζουν το ρόλο του φωτισμένου θεωρητικού, του αλάθητου καθοδηγητή. Η θεωρία είναι υπόθεση όλων. Οι διανοούμενοι δεν μπορούν να δεχθούν, ωστόσο, με οποιοδήποτε πρόσχημα, να τεθούν στο περιθώριο των λαϊκών αγώνων και των αγώνων των διάφορων καταπιεσμένων μειονοτήτων.

Όμως, μπορέσαμε να διαπιστώσουμε, κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας αυτών των συναντήσεων, ότι, από διάφορες πλευρές, έγινε προσπάθεια να επανεργοποιηθούν παλαιά αντανακλαστικά κατά των διανοουμένων. Ο ιταλικός τύπος επιχείρησε μά-

λιστα να ξεκινήσει μια σωβινιστική εκστρατεία κατά των «κεφαλών» που ήρθαν από την άλλη πλευρά των Άλπεων: εκτοξεύτηκαν προσβολές, συκοφαντίες εναντίον ορισμένων απ' αυτούς που υπέγραψαν τη γαλλική έκκληση.

Καταγγέλλουμε αυτές τις πρακτικές οι οποίες δεν έχουν καμία σχέση με μια πραγματική πολιτική συζήτηση και που κινδυνεύουν να μας οδηγήσουν στις χειρότερες στιγμές του σταλινισμού. Και σ' αυτόν τον τομέα, η καλή πίστη του τύπου και των κομμουνιστών διανοούμενων θα δοκιμαστεί στη διάρκεια αυτών των ημερών.

3) Έχουμε εκφράσει την επιθυμία να μπορέσει να διεξαχθεί μια πολύ μεγάλη συζήτηση στην Μπολώνια, όχι μόνο ανάμεσα στην εξωκοινοβουλευτική αριστερά και τους Ιταλούς περιθωριακούς, αλλά επίσης με όσο το δυνατόν περισσότερα μέλη της βάσης του κομμουνιστικού κόμματος. Αυτό για μας δεν προϋποθέτει καθόλου ότι αυτές οι συναντήσεις θα πάρουν οικουμενική τροπή! Εκκατομύρια εργαζόμενοι, άνεργοι, εκμεταλλεζόμενοι από τη μαύρη εργασία, γυναίκες, περιθωριακοί, αποκλεισμένοι κάθε είδους υφίστανται στη ζωή τους, στο πετοί τους, τις συνέπειες της χρεωκοπίας του καπιταλιστικού συστήματος και τις συνέπειες της απίστευτης παθητικότητας των κομμάτων της αριστεράς και των συνδικάτων μπροστά σε μια τέτοια κατάσταση, τη συνεχή αναφορά τους στις απαραίτητες θυσίες, την υποστήριξή τους στην καταστολή, η οποία γίνεται ολοένα και πιο ανυπόφορη. Επίσης, αυτή η συζήτηση δεν μπορεί να είναι μια απλή αντιπαράθεση ή μια απλή συζήτηση ειδικών. Μια ήρεμη και διαυγής συζήτηση με μέλη του κομμουνιστικού κόμματος δεν σημαίνει ότι θα αρκεστούμε στην προσπάθεια να μετατοπίσουμε λίγο πιο αριστερά τη γραμμή του συμβιβασμού με την αστική εξουσία, η οποία είναι μία από τις πιο διεφθαρμένες εξουσίες του καπιταλισμού. Κατά συνέπεια, δεν θα πρέπει, σε καμία περίπτωση, κατά τη γνώμη μας, να πραγματοποιηθούν οι συναντήσεις της Μπολώνιας σε συνάρτηση με τη γραμμή του κομμουνιστικού κόμματος, σε μια προσπάθεια προσαρμογής ή βελτίωσής της.

Η συζήτηση πρέπει επεκταθεί στα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος τα οποία επιθυμούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας *καινούριας πολιτικής γραμμής*, η οποία θα οδηγεί σε πραγματικές επαναστατικές προοπτικές.

Δ. Μετά την Μπολώνια

Οι καπιταλιστικές κοινωνίες βυθίζονται σε μια κρίση της οποίας την εξέλιξη κανείς δεν μπορεί να προβλέψει. Αρχίζουμε να αντιλαμβανόμαστε ότι πρόκειται για μια δοκιμασία που διαφέρει από τις άλλες, η οποία δεν θα είναι η επανάληψη των παλαιών κρίσεων που αποκαλούσαμε *κυκλικές*. Όμως, σήμερα δυσκολευόμαστε να φανταστούμε ότι τα πράγματα μπορούν να τελειώσουν με τρόπο που να διαφέρει από τον συνηθισμένο, δηλαδή, μετά από μια μακρά περίοδο αποτελμάτωσης, να ακολουθήσει μια ανάκαμψη, στη συνέχεια μια οικονομική έκρηξη και, σε τελική ανάλυση, μια μεγάλης κλίμακας αναθέρμανση του καπιταλισμού.

Όπως σε κάθε μεγάλη θύελλα, φαίνεται ότι δύσκολα θα μπορέσει να υπάρξει μια συλλογική συνειδητοποίηση της πραγματικής φύσης των προβλημάτων. Ενώ οι διάφορες κατηγορίες του πληθυσμού οι οποίες καταφέρνουν κουτσά στραβά να τα βγάζουν πέρα έχουν την τάση να υποτιμούν τη σοβαρότητα της κατάστασης, η τεράστια μάζα αυτών που πνίγονται στις καθημερινές δυσκολίες, που δεν έχουν ούτε το χρόνο ούτε τα μέσα να σκέφτονται από μόνοι τους, εμπιστεύονται αυτά που τους λένε ο τύπος και η τηλεόραση, οι πολιτικοί και συνδικαλιστικοί ηγέτες. Οι συναντήσεις της Μπολώνιας, ωστόσο, ίσως αποτέλεσαν, για την Ιταλία, μια πρώτη συνειδητοποίηση ενός σημαντικού τμήματος αυτής της μάζας των «ξεχασμένων από τη μεγάλη πολιτική».

Η πραγματικότητα των κοινωνικών αντιφάσεων τείνει να ξεφύγει ολοένα και περισσότερο από τους παραδοσιακούς διαχωρισμούς — την αριστερά, τη δεξιά, το κέντρο —, από τις μεγάλες συνδικαλιστικές εκδηλώσεις με την τελετουργία τους, ολόκληρο το αγωνιστικό τους θέατρο. Παράλληλα μ' αυτή την επιφανειακή αναταραχή, ένα νέο είδος πολιτικής λειτουργίας αρχίζει να εγκαθιδρύεται. Δύο είδη φαινομένων μας επιτρέπουν να εντοπίσουμε την εμφάνιση αυτής της λειτουργίας σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες:

— Η ανάπτυξη ενός νέου είδους κρατικού ολοκληρωτισμού, ο οποίος αντικαθιστά τις συνδικαλιστικές και πολιτικές γραφειοκρατίες.

— Η ανάπτυξη νέων μορφών λαϊκής έκφρασης, οι οποίες ξεφεύγουν από τον έλεγχο των παραδοσιακών οργανώσεων του εργατικού κινήματος.

Η σύνδεση των κρατικών μηχανισμών, με τη συνήθη σημασία τους, με τις γραφειοκρατίες του εργατικού κινήματος οδήγησε σε πολύ θεαματικά αποτελέσματα, τύπου γκουλάγκ, στην ΕΣΣΔ, τις λαϊκές δημοκρατίες και την Κίνα. Για μεγάλο διάστημα, πιστεύαμε ότι η δυτική δημοκρατική παράδοση, η εξέλιξη των κομμουνιστικών κομμάτων προς την αυτονομία (την τάση προς την πολυκεντρικότητα και στη συνέχεια προς τον ευρωκομμουνισμό), ο ανθρωπισμός των σοσιαλιστικών κομμάτων, διασφάλιζαν τις κοινωνίες μας απ' αυτό το είδος του ολοκληρωτισμού. Είναι αλήθεια ότι οι εθνικές συνθήκες είναι πολύ διαφορετικές σε κάθε χώρα και οι τρόποι υποταγής των μαζών δεν ακολουθούν τους ίδιους δρόμους (πρέπει, άραγε, να επαναλάβουμε πως δεν ισχυριστήκαμε ποτέ, όπως θέλησαν να παρουσιάσουν ότι είπαμε, με την ευκαιρία της έκκλησης των Γάλλων διανοουμένων ενάντια στην καταστολή στην Ιταλία, πως υπήρχαν σ' αυτή τη χώρα στρατόπεδα συγκέντρωσης, γκουλάγκ σοβιετικού τύπου ή ένα μονοκομματικό σύστημα;). Όμως, όποιες κι αν είναι αυτές οι διαφορετικές καταστάσεις, ένα κοινό εξελικτικό χαρακτηριστικό φαίνεται να κυριαρχεί παντού και με μη αντιστρέψιμο τρόπο: οι μετασχηματισμοί των παραγωγικών δυνάμεων, οι «αναγκαιότητες» του κοινωνικού ελέγχου οδηγούν τις κρατικές εξουσίες να μη στηρίζονται πια αποκλειστικά στα κλασικά μέσα του καταναγκασμού, την αστυνομία και τον στρατό, αλλά να ασκούν την εξουσία τους εξίσου μέσα από ένα πλήθος «εναλλακτικών θεσμών» και των μέσων ενημέρωσης. Έτσι, δεν είναι μόνο το σύνολο των τομέων της κοινωνικής και της οικονομικής ζωής που τείνει να χειραγωγείται, να παρακολουθείται, να ελέγχεται, αλλά επίσης όλοι οι μηχανισμοί της τοπικής, κοινοτικής, αθλητικής, οικογενειακής ζωής. Αυτό που είναι παράδοξο, σ' αυτή την εξέλιξη, είναι ότι όσο η κρατική λερναία ύδρα απλώνει τα πλοκάμια της, ακόμη και στην ιδιωτική ζωή του κάθε ατόμου, τόσο αποδυναμώνεται ανίκανη να επέμβει στο επίπεδο των μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων τα οποία θέτουν σε κίνδυνο τις εσωτερικές ισορροπίες των διαφόρων εθνών, ή ακόμη τα φέρνουν αντιμέτωπα. Είναι προφανές ότι οι κρατικές εξουσίες κατά κάποιο τρόπο στερούνται οποιασδήποτε πραγματικής επιρροής σε ζητήματα όπως η εξέλιξη της αγοράς των πρώτων υλών, οι μεγάλες τεχνολογικές, οικονομικές, στρατηγικές, δημοσιογραφικές επιλογές, κλπ.

Αντιδρώντας σ' αυτή την «ανίκανη τυραννία» της κρατικής εξουσίας, ένα νέο είδος δραστηριότητας και πολιτικής ζωής αναζητά, κατά συνέπεια, την ταυτότητά του, αλλά πρόκειται για μια πολιτική ζωή της οποίας τα ενδιαφέροντα θα βρίσκονται πιο κοντά στην πραγματική ζωή των ατόμων και θα τα οδηγήσουν να ασχοληθούν ενεργά με το άμεσο περιβάλλον τους, με τις επιθυμίες τους. Με λίγα λόγια, είναι μια πολιτική που δεν θα έχει μεγάλη σχέση με τις πολιτικές που συνδέονταν με τις παραδοσιακές ιδεολογίες της αριστεράς.

Πιστεύω ότι, απ' αυτή την άποψη, η ιταλική εμπειρία είναι απόλυτα υποδειγματική. Μας δια φωτίζει για το δρόμο τον οποίο ακολουθούν οι καπιταλιστικές κοινωνίες. Από τη μια πλευρά, παρακολουθούμε στην Ιταλία την αποσύνθεση ενός ορισμένου είδους παραγωγικών σχέσεων: μια ολόκληρη ηθική του σεβασμού της εργασίας, του σεβασμού της εμπορευματικής οικονομίας αρχίζει να καταρρέει. Από την άλλη πλευρά, παρακολουθούμε την αναζήτηση, από τους μεγάλους πολιτικούς σχηματισμούς, μιας νέας μορφής εξουσίας. Η καπιταλιστική αστική τάξη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να εγκαταλείψει τα παραδοσιακά αντιπροσωπευτικά συστήματα, όπως για παράδειγμα το σύστημα της εναλλαγής αγγλικού τύπου, ή το σύστημα του «λαϊκού μετώπου». Με τον ιστορικό συμβιβασμό, η ιταλική πολιτική τάξη επιχειρεί να θεσπίσει ένα μηχανισμό κοινωνικού ελέγχου που θα βασίζεται στην ευρύτερη δυνατή λαϊκή συναίνεση. Αυτό που δοκιμάζεται στην Ιταλία είναι μια μέθοδος διακυβέρνησης, μια μέθοδος *δημοκρατικού αυταρχισμού*, μιας πειθάρχησης των μαζών που στηρίζεται στις ίδιες τις μάζες, πράγμα που προϋποθέτει, όπως είναι ευνόητο, μια μαζική χρήση τεχνικών δηλητηρίασης με την προπαγάνδα, με τα ΜΜΕ.

Έτσι, εδώ και μερικούς μήνες, ένα σημαντικό τμήμα του τύπου ανέλαβε να δείξει ότι όλα τα σημαντικά προβλήματα της Ιταλίας θα μπορούσαν να λυθούν από τη στιγμή που το κομμουνιστικό κόμμα θα κατάφερε να συνάψει μια συμφωνία με τη χριστιανοδημοκρατία. Οι Ιταλοί κομμουνιστές ηγέτες δεν σταματούν να κάνουν έκκληση για μια εθνική παλιγγενεσία. Τώρα που βρίσκεται στο κατώφλι της εξουσίας, θέλουν να εμφανίζονται σαν οι σωτήρες της Ιταλίας, οι καλύτεροι εγγυητές της τάξης. Διαβεβαιώνουν ότι είναι σε θέση να αναθερμάνουν την οικονομία της επιβάλλοντας θυσίες στις λαϊκές μάζες. Όμως, για ποια

τάξη πρόκειται, άραγε, και για ποια Ιταλία; Προφανώς πρόκειται για την Ιταλία όλων των εποχών, δηλαδή την Ιταλία της διαφθοράς της αστικής τάξης. Αυτό που είναι περισσότερο θλιβερό σ' αυτή την πολιτική συμβιβασμού του ΚΚΙ, είναι ότι δεν μπορεί να επιάρεται ούτε για τον παραμικρό ρεαλισμό, αυτόν τον ρεαλισμό που στο όνομά του πολλοί άνθρωποι ίσως θα δέχονταν τις εν λόγω θυσίες, αν περίμεναν τα ελάχιστα πρακτικά αποτελέσματα. Στην πραγματικότητα, είναι αδύνατο, μέχρι σήμερα, να καταλάβουμε πώς οι Ιταλοί κομμουνιστές υπολογίζουν να πετύχουν τους στόχους τους για σταθεροποίηση. Καμία κυβέρνηση, στο πλαίσιο του σημερινού συστήματος, δεν μπορεί να ελπίζει ότι θα έχει οποιαδήποτε επιρροή στην εξέλιξη της νομισματικής κρίσης, στην κρίση της παραγωγής, την ανεργία, κλπ. Στην πραγματικότητα, οι κομμουνιστές δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να αγκιστρώνονται στο υπάρχον στάτους κβο, την ίδια στιγμή που εκατομμύρια άνεργοι αγωνίζονται μέσα σε αξεπέραστες δυσκολίες και εκατομμύρια νέοι βλέπουν τον εαυτό τους να αποκλείεται από κάθε προοπτική του μέλλοντος.

Όμως για τον τύπο, το ραδιόφωνο, την προπαγάνδα, τίποτα απ' αυτά δεν υπάρχει. Το μοναδικό πράγμα που έχει σημασία είναι η αξιοπιστία του ιστορικού συμβιβασμού: *Οι εργαζόμενοι, οι γυναίκες, η νεολαία, εμπιστεύονται το ΚΚ: η συμμαχία με τη χριστιανοδημοκρατία και τα άλλα κόμματα του κοινοβουλίου είναι έτοιμη να βγάλει την Ιταλία από την κρίση, το 90% του ιταλικού πληθυσμού εγκρίνει το πρόγραμμα του ιστορικού συμβιβασμού.* Όλα αυτά είναι παράλογα! Σε μια κατάσταση γενικής δηλητηρίασης της κοινής γνώμης, τι μπορεί, άραγε, να σημαίνει πραγματικά ότι το 90% του εκλογικού σώματος ψηφίζει υπέρ των κομμάτων που βρίσκονται στην εξουσία; Πιστεύει κανείς πραγματικά ότι οι σημερινές εκλογικές διαδικασίες επιτρέπουν στις μάζες να εκφράσουν τη γνώμη τους;

Το συμπέρασμα αυτού του πρώτου άρθρου του Πιστεύω του ΚΚΙ είναι το εξής: *Τίποτα δεν μπορεί να υπάρχει στ' αριστερά των κομμουνιστών, εκτός από μια χούφτα από φασίστες, αριστεριστές, τρομοκράτες, ναρκομανείς, περιθωριακούς, οι οποίοι, εξάλλου, μπορεί να ταυτίζονται...* Είναι σ' αυτό το πλαίσιο χειραγώγησης της κοινής γνώμης από τα ΜΜΕ που μια πολύ σκληρή καταστολή εξόντωσε τα μέλη της άκρας αριστεράς και τις ομάδες των περιθωριακών, μετά τα εξεγερτικά κινήματα του Μαρ-

τίου του 1977 (τα οποία ήταν ιδιαίτερα θίγαια στη Ρώμη και την Μπολώνια). Στο όνομα των πιο απίθανων συνονθυλευμάτων, με το πρόσχημα ότι αγωνίζονται ενάντια στις ομάδες που έχουν περάσει στον ένοπλο αγώνα, άρχισαν να φυλακίζουν εκατοντάδες αγωνιστές, απαγγέλλοντάς τους αστήρικτες κατηγορίες (κατηγορίες που είναι δύσκολο να επαληθευτούν, αφού οι περισσότερες δίκες δεν έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα).

Αρχικά, το συνέδριο της Μπολώνιας δεν είχε άλλη πρόθεση από το να επιτρέψει σε μερικές δεκάδες ευρωπαίους διανοούμενους να συναντήσουν τις διάφορες συνιστώσες του ιταλικού κινήματος προκειμένου να επιβεβαιώσουν την αλληλεγγύη τους ενάντια σ' αυτή την καταστολή, την οποία υποστήριζε το ΚΚΙ, και επιπλέον να προσπαθήσουν να διακρίνουν ορισμένες προοπτικές. Στην πραγματικότητα, γίνεται ολοένα και πιο σαφές ότι δεν μπορούμε να αρκούμαστε επ' άπειρον σε αμυντικές ενέργειες ενάντια στην καταστολή και είναι απαραίτητο να οργανώσουμε επιθετικά κινήματα ενάντια στην ανάπτυξη μιας νέας μορφής ολοκληρωτισμού στην Ευρώπη.

Αυτή η πρόθεση της ιταλικής άκρας αριστεράς, των «αυτονομίων» με την ευρεία έννοια (που περιλαμβάνουν, δηλαδή, τα διάφορα φεμινιστικά κινήματα για τη σεξουαλική απελευθέρωση, τα οικολογικά κινήματα, κλπ) και των διανοουμένων, αμέσως παρουσιάστηκε σαν έγκλημα καθοσιώσεως από τους κομμουνιστές ηγέτες. Δεν μπορούσε παρά να ήταν μια «προβοκάτσια», μια «επίθεση» κατά της Μπολώνιας, το παλαιό δημοκρατικό οχυρό. Μια τέτοια φασιστική πομφόλυγα έπρεπε να ξεριζωθεί αμέσως. Έτσι, μετά τη δημοσίευση της έκκλησης των Γάλλων διανοουμένων ενάντια στην καταστολή και την αναγγελία των συναντήσεων της Μπολώνιας, μια τεράστια δημοσιογραφική εκστρατεία ενορχηστρώθηκε σ' αυτή την κατεύθυνση². Τα πιο απίθανα αναθέματα προβλήθηκαν στον τύπο: ένα πνεύμα φασιστικών «ταγμάτων θανάτου» άρχισε να αναβιώνει. Οι συναντήσεις της Μπολώνιας συγκρίνονταν με την πορεία των «μελανοχιτώνων» στη Ρώμη το 1922. Χρησιμοποιήθηκαν τα πάντα για να εκφοβίσουν τον πληθυσμό της Μπολώνιας (πράγμα που είχε ως

2. Η στάση του ιταλικού τύπου, απ' αυτή την άποψη, ήταν απόλυτα συγκρίσιμη με τη στάση του συγκροτήματος τύπου του Springer, όταν αυτό κατήγγειλε τις οικολογικές συγκεντρώσεις...

συνέπεια, κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, να καταστούν σχεδόν αδύνατες οι επαφές ανάμεσα στον πληθυσμό και τους νέους). Ενώ ο υπουργός εσωτερικών Κοσίγκα ανακοίνωσε ότι θα στείλει ενισχύσεις πέντε χιλιάδων ανδρών στην Μπολόνια, στη συνέχεια, διορθώνοντάς το, έξι χιλιάδων και, τελικά, δεκαπέντε χιλιάδων, το ΚΚ έκανε γνωστό ότι ήταν έτοιμο, από την πλευρά του, να συγκεντρώσει, μέσα σε μερικές ώρες, στο κέντρο της πόλης, εβδομήντα χιλιάδες μέλη... Στη Μόντενα, μπροστά σε πεντακόσιες χιλιάδες άτομα, ο Μπερλίνγκουερ επικρότησε αυτή την εκστρατεία, προσβάλλοντας τους διοργανωτές της συνάντησης και χαρακτηρίζοντας *untorelli*, δηλαδή λεπρούς, όλους όσοι θα πήγαιναν σ' αυτή. Σε τελική ανάλυση, οι μόνοι που διατήρησαν την ψυχραιμία τους, σ' αυτή την απίστευτη κλιμάκωση του τύπου, της τηλεόρασης και των πολιτικών ηγετών, ήταν οι διάφορες οργανωμένες συνιστώσες του «κινήματος». Οι αρχές της πόλης δέχθηκαν να διαπραγματευτούν μ' αυτές μια συμφωνία για τους πρακτικούς τρόπους που θα καθιστούσαν δυνατή τη διεξαγωγή αυτών των συναντήσεων υπό φυσιολογικές συνθήκες.

Μπροστά στην εξαιρετική επιτυχία της συγκέντρωσης —πάνω από πενήντα χιλιάδες άτομα που προέρχονταν από ολόκληρη την Ιταλία και πολλές χώρες της Ευρώπης, και αυτό παρά τον εκβιασμό, παρά τις απειλές—, μπροστά στον ειρηνικό, ακόμη και γιορτινό, μπορούμε να πούμε, χαρακτήρα της (αν και εκδηλώθηκαν εκεί σοβαρές διαφωνίες), θα πίστευε κανείς ότι η κοινή γνώμη θα αντιλαμβανόταν την ολοφάνερη πραγματικότητα: το ΚΚ και ο ιταλικός τύπος δεν σταμάτησαν να ψεύδονται κατά τη διάρκεια ολόκληρης της προετοιμασίας αυτών των ημερών! Κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Αμέσως μετά τη μεγάλη διαδήλωση της 25ης Μαρτίου, παρακολουθήσαμε μian απότομη αλλαγή στο σύνολο των ΜΜΕ. Όλα βάλθηκαν να ψέλνουν το ίδιο τροπάριο προς τιμήν του ΚΚ και της κρατικής εξουσίας: *Είναι το ΚΚ που νίκησε: οι δημοτικές αρχές της Μπολόνιας αποκάλυψαν μπροστά σ' όλον τον κόσμο ότι ήταν ικανές ν' αντέξουν ένα τέτοιο πλήγμα και να καταστήσουν ειρηνική όλη αυτή τη νεανική μάζα, η οποία είχε υποκινηθεί από βίαιες φατρίες: οι αυτόνομες ομάδες απομονώθηκαν, οι διανοούμενοι που είχαν καταγγείλει την καταστολή γελοιοποιήθηκαν*. Ούτε μια λέξη για το ότι πενήντα χιλιάδες νέοι δεν σταμάτησαν, κατά τη διάρκεια αυτών των τριών ημερών, να καταγγέλλουν τόσο την καταστολή που πλήττει τους αγωνιστές

της αριστεράς όσο και τις συνέπειες του ιστορικού συμβιβασμού.

Τέτοιες διαστρεβλώσεις δεν μπορούσαν να έχουν παρά βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα. Και η κλιμάκωση του ψεύδους θα προσέκρουε από μόνη της στον ίδιο τον παραλογισμό της. Έπειτα από μερικές μέρες, μετά τη δολοφονία ενός μέλους της Lotta Continua, είδαμε πάλι εκατοντάδες χιλιάδες νέους να διαδηλώνουν σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ιταλίας, αλλά αυτή τη φορά με τον πιο βίαιο τρόπο, πυρπολώντας τα φασιστικά γραφεία. Τότε ο τύπος αναφώνησε: *Μα πώς να καταλάβουμε αυτή τη νεολαία; Πριν από μερικές μέρες, αποδείκνυε την ωριμότητά της απομονώνοντας τις εξτρεμιστικές ομάδες στην Μπολόνια και τώρα επιδίδεται πάλι στη βία!* Πώς να καταλάβουν; Η καλύτερη μέθοδος, η μοναδική μέθοδος, είναι να ακούσουν αυτό που λένε οι άνθρωποι, είναι να μη μιλούν αντ' αυτών, να μη διαστρεβλώνουν συστηματικά αυτά που προσπαθούν να εκφράσουν.

Γιατί η Μπολόνια; Γιατί αυτή η κλιμάκωση; Γιατί αυτά τα γεγονότα; Θα πρέπει, αναμφίβολα, να αναλύσουμε τις συνθήκες που συγκεντρώθηκαν σ' αυτή την πόλη, και ειδικότερα την αυθεντική, «κάθετη» έκφραση των αγωνιστών που υπήρξαν παραγωγοί του Ράδιο Αλίκη. Θα πρέπει, αναμφίβολα, να επανέλθουμε στα γεγονότα του Μαρτίου και στην ακραία βία της καταστολής, η οποία οδήγησε το σύνολο των νέων ολόκληρης της περιοχής σ' ένα ανώτερο επίπεδο συνειδητοποίησης της ιταλικής κοινωνικής πραγματικότητας. Αυτές οι συναντήσεις απέκτησαν μια *εθνική* (ακόμη και διεθνή) *εμβέλεια*, γιατί τίποτα στο ιταλικό σύστημα, τίποτα στο επίπεδο των παραδοσιακών πολιτικών δυνάμεων, όπως είναι ευνόητο, αλλά επίσης τίποτα στο επίπεδο των οργανωμένων δομών του ιταλικού επαναστατικού κινήματος, δεν άφηνε να διαφανεί ότι ήταν πιθανές. Οι συναντήσεις της Μπολόνιας ήταν η ευκαιρία για κοινωνικές δυνάμεις, οι οποίες δεν αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ή δεν τον αναγνωρίζουν παρά με δυσκολία στα οργανωμένα κινήματα, να εκδηλωθούν ξεκάθαρα, *ως πολιτική δύναμη*. Αυτό που εμφανίστηκε εδώ δεν είναι ούτε μια μικροαστική εξέγερση, ούτε η αρχή μιας προλεταριακής επανάστασης, αλλά η έκφραση ενός ολόκληρου υπόγειου μεταβολισμού, μιας ολόκληρης σειράς από «μοριακές επαναστάσεις», οι οποίες είναι η προϋπόθεση για κάθε πραγματική κοινωνική αλλαγή. Αυτό που αμφισβητείται, σε τέτοια κινήματα, είναι κοινωνικοί και προσωπικοί μηχανισμοί, οι οποίοι γενικά δεν λαμβά-

νονται υπόψη από τα συνήθη πολιτικά κινήματα: οι σχέσεις άντρα-γυναίκας, ενήλικου-παιδιού, οι σχέσεις με την εργασία, το χρήμα, την ψυχαγωγία, το σώμα, το περιβάλλον... Εδώ, θρискόμαστε μπροστά σε μια γενική αμφισβήτηση της υπόστασης του «φυσιολογικού», στο οποίο όλος ο κόσμος οφείλει να υποταχθεί. Οι πολιτικές ομάδες και οι θεωρητικοί που θα ισχυρίζονταν ότι θα περάσουν μια ταξική γραμμή μέσα στο καθένα απ' αυτά τα «μέτωπα», θα έπρεπε να επιδοθούν σε ιδιαίτερα περίπλοκες ασκήσεις, ακόμη και απολύτως παράλογες! Εξού η δυσκολία τους να «αναγνωρίσουν» τον εαυτό τους μέσα σ' αυτούς τους αγώνες, όπως και να αναγνωρίσουν αυτούς τους αγώνες. Αυτή η διάσταση ανάμεσα στον κλασικό στρατευμένο αγώνα και τη μάζα των νέων που ήρθε στην Μπολώνια, έγινε αισθητή σ' αυτό που εκτυλίχθηκε στη διαρκή συνάντηση του «Παλαί ντε Σπορ». Δεν είναι μόνο ότι τα χιλιάδες άτομα που συγκεντρώθηκαν εκεί, βρέθηκαν κατά κάποιο τρόπο αποκομμένα από τους δεκάδες χιλιάδες νέους που συζητούσαν σ' όλη την υπόλοιπη πόλη, αλλά ακόμη και μέσα στη συνάντηση, το ύφος της αντιπαράθεσης και του λόγου που διέκρινε μια χούφτα ηγέτες, θεωρήθηκε πολλές φορές ξένο με τις προσδοκίες της μεγάλης μάζας των συμμετεχόντων.

Ωστόσο, θα έπρεπε να αποφύγουμε να συμπεράνουμε απ' αυτό ότι κινήματα όπως η Lotta Continua ή οι διάφορες συνιστώσες της «οργανωμένης Αυτονομίας», κατάφεραν να «εργαλειοποιήσουν» —για να χρησιμοποιήσουμε μια έκφραση που έχει καθιερωθεί σήμερα— τους νέους που είχαν έρθει στην Μπολώνια. Τα πράγματα, στην πραγματικότητα, είναι αναμφίβολα πιο περίπλοκα. Και ίσως μάλιστα να συνέβη το αντίθετο: ένα ολόκληρο νέο ρεύμα, μια ολόκληρη μάζα από περιθωριακούς, νέους, άνεργους, αναζητώντας τη δική του πολιτική ταυτότητα, να «χρησιμοποίησε» τα υπάρχοντα κινήματα, τις οργανωμένες «αυτονομίες», τα όργανα του τύπου της άκρας αριστεράς σ' αυτό το πρώτο στάδιο της ανασυγκρότησής της. Και αυτό μπορεί να συνέβη μολονότι οι προσδοκίες της δεν συμπίπτουν με τις προσδοκίες των ηγετών και των υπευθύνων της. Ας επισημάνουμε απλώς ότι το ύφος «αγωνιστής-στρατιώτης» ορισμένων αυτονομιών δεν άρεσε σ' όλο τον κόσμο, η κυρίαρχη «φαλλοκρατία» καταγγέλθηκε από τις φεμινίστριες και, επιπλέον, το πολιτικό ύφος ενός ορισμένου αριθμού δημοσιογράφων της άκρας αριστεράς δεν ανταποκρινόταν στην ευαισθησία της μάζας των νέων...

Όμως δεν μπορούμε να πούμε γι' αυτό ότι υπήρξε απομόνωση αυτών των κινημάτων και αυτών των ηγετών. Παρατηρήθηκε ένα είδος ντεφάκτο συμπληρωματικότητας, ένα είδος γάμου συμφέροντος. Να επισημάνουμε, ιδιαίτερα, ότι ο μεγάλος τύπος παραπλανήθηκε πλήρως —καλόπιστα ή κακόπιστα— όταν ισχυρίστηκε ότι οι υποστηρικτές της βίας, οι Ερυθρές Ταξιαρχίες, οι Ένοπλοι Προλεταριακοί Πυρήνες, κλπ, απορρίφθηκαν και απομονώθηκαν στην Μπολώνια. Βέβαια, η τεράστια πλειονότητα των νέων προφανώς δεν εγκρίνει ατομικές επιθέσεις, των οποίων αδυνατεί να αντιληφθεί την άμεση χρησιμότητα, ενώ διακρίνει πλήρως τα μειονεκτήματα! Όμως, θεωρεί ότι αυτοί οι αγωνιστές αποτελούν, *ωστόσο, τμήμα του «κινήματος»*. Και, όποια κι αν είναι η απόρριψη του «κινήματος» γι' αυτό το είδος πρακτικής, είναι σαφές ότι δεν μένει αδιάφορο μπροστά στην αποφασιστικότητα αυτών των αγωνιστών και δεν θα άρει την αλληλεγγύη του σ' αυτούς, ενάντια στην καταστολή.

Το νέο φαινόμενο που συγκλονίζει τη σημερινή Ιταλία και το οποίο ίσως γενικευτεί στην υπόλοιπη Ευρώπη, συνίσταται λοιπόν, κατά τη γνώμη μου, στην εμφάνιση ενός νέου είδους μαζικού κινήματος που διαφέρει ριζικά, και αναμφίβολα με μη αντιστρέψιμο τρόπο, από τις παραδοσιακές και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Σ' αυτές τις συνθήκες, έχει μάλλον παρέλθει η εποχή που η παραδοσιακή περιθωριοποίηση των άνεργων φοιτητών, των «απόκληρων», των θυμάτων της ψυχιατρικής, των «φυλακόβιων», των διωκόμενων ομοφυλόφιλων, κλπ, δεν αφορούσε παρά μερικές δεκάδες χιλιάδες άτομα σε κάθε χώρα. Σήμερα, είναι εκατομμύρια οι άνεργοι, οι εργαζόμενοι, οι οποίοι, για να επιβιώσουν, αναγκάζονται να καταφύγουν στη μαύρη εργασία, οι γυναίκες που αγωνίζονται για τη χειραφέτησή τους, οι εργαζόμενοι του Νότου —οι οποίοι είναι περίπου το ισοδύναμο των εργαζόμενων μεταναστών στη Γαλλία— που αρχίζουν να αποτελούν ένα νέο περιθωριακό προλεταριάτο και να συνάπτουν συμμαχίες με το σύνολο όσων αμφισβητούν ριζικά την υπάρχουσα κοινωνική τάξη. Όλη αυτή η μάζα των «ανεπιθύμητων» του ιστορικού συμβιβασμού, η οποία δεν μπορεί να αναγνωρίσει τον εαυτό της στα κόμματα, τα συνδικάτα και τις μικρές ομάδες, αναζητά ακόμη τους στόχους και τα μέσα της. Οι παρεμβάσεις της περιορίζονται σε διαμαρτυρίες, συχνά χωρίς μεγάλη αποτελεσματικότητα, σε αρνήσεις αντανakλαστικού τύπου, σε μια αυθόρμητη έκ-

φραση η οποία, όπως είναι ευνόητο, δεν επαρκεί για την ανατροπή της καθεστηκυίας τάξης και της αλλαγής της κοινωνίας. Και, αναμφίβολα, αυτή η νέα πολιτική δύναμη θα πρέπει ν' αποκτήσει δικά της μέσα συντονισμού και έκφρασης.

Μήπως αυτό σημαίνει πως μπορούμε να περιμένουμε ότι ένα τέτοιο μαζικό κίνημα θα θελήσει να οικοδομήσει ένα νέο επαναστατικό κόμμα, με το νόημα που δίνουμε συνήθως σ' αυτή τη λέξη; Από την πλευρά μου, δεν το πιστεύω. Οι στόχοι και οι αγωνιστικές του μέθοδοι απαιτούν τη διαμόρφωση εντελώς νέων μέσων οργάνωσης (το δίκτυο των ελεύθερων ραδιοφώνων, στην Ιταλία, μας δείχνει, απ' αυτή την άποψη, μια πολύ ενδιαφέρουσα κατεύθυνση). Κανένα κόμμα δεν θα μπορεί να ισχυριστεί ποτέ ότι κατευθύνει ή κεφαλαιοποιεί αυτή τη «μοριακή επανάσταση». Όμως, αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι τα σημερινά κόμματα και τα συνδικάτα δεν έχουν πια κανένα ρόλο να παίξουν! Ελλείπει άλλου μέσου, συμβάλλουν, με τον τρόπο τους, χρησιμεύοντας ως αντίβαρο στις παραδοσιακές αντιδραστικές εξουσίες. Το ίδιο ισχύει για τις μικρές ομάδες: ελλείπει άλλου μέσου, επιτρέπουν στο κίνημα να διαθέτει, σ' αυτή τη μεταβατική περίοδο, τα ελάχιστα μέσα σύνδεσης. Επίσης, το καλύτερο που μπορεί να περιμένει κανείς από τα κόμματα, τα συνδικάτα και τις μικρές ομάδες, είναι να μη βλάψουν την ανάπτυξη του κινήματος αλλά, αντίθετα, να δεχθούν να «εργαλειοποιηθούν» απ' αυτό. Η δημαρχία της Μπολώνιας, ο δήμαρχος της Μπολώνιας «εργαλειοποιήθηκαν» από τη μάζα των νέων που είχε αποφασίσει να συγκεντρωθεί εκεί, αντιδρώντας στις αστυνομικές προκλήσεις και τις κατάρρες του ΚΚΙ. Οι ηγέτες αυτού του κόμματος εκτιμούν σήμερα ότι εκείνη ήταν μια μεγάλη νίκη γι' αυτούς. Ας τους ευχηθούμε πολλές ακόμη νίκες αυτού του είδους!

Η «μοριακή επανάσταση» θα διαθέτει ή θα αποκτήσει τα εργαλεία που θα της είναι απαραίτητα. Όμως, ο διπλός χαρακτήρας της —κοινωνική επανάσταση και επανάσταση της επιθυμίας— θα της απαγορεύσει να δεχθεί να συνδεθεί, με οργανικό τρόπο, μ' ένα ιδιαίτερο είδος εργαλείου. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι μιλάει, σήμερα στην Ιταλία, στο όνομα των εργατικών αυτονομιών, στο όνομα του φεμινιστικού κινήματος, στο όνομα της μάζας των ανέργων, στο όνομα των εργαζομένων του Νότου, στο όνομα των περιθωριακών και των μειονοτήτων κάθε είδους. Ωστόσο, όλες αυτές οι συνιστώσες αισθάνονται την ανάγκη

κη να συντονιστούν και να καθορίσουν κάποιους ελάχιστους κοινούς στόχους. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι υπάρχει μια πραγματική διάσταση ανάμεσα στην υποκειμενική έκφραση αυτού του κινήματος και την αντικειμενική του πραγματικότητα. Αυτό το φαινόμενο εμφανίστηκε στην Μπολώνια χωρίς να υπάρξει καμία πρόταση που θα προσπαθούσε να περιορίσει τις συνέπειές του. Ας ελπίσουμε ότι τους επόμενους μήνες, συλλογικές λύσεις συντονισμού και οργάνωσης θα επιτρέψουν σ' αυτές τις μοριακές επαναστάσεις να διέλθουν νέες φάσεις και να συνδεθούν με άλλους κοινωνικούς αγώνες. Όπως και αν έχει, τέτοιοι τρόποι διάρθρωσης δεν μπορούν να συμπίπτουν — αυτό πρέπει να το υπογραμμίσουμε — με τις συνήθειες εκφράσεις της πολιτικής ζωής, τις τελετουργίες της, τους λόγους της, και αυτό για το σοβαρό λόγο ότι η επιθυμία δεν θα ταυτιστεί ποτέ με μια επίσημη έκφραση αποκομμένη από την πραγματικότητα. Μια μόνιμη διαμαρτυρία θα έπρεπε, κατά συνέπεια, να καθιερωθεί, όχι μόνο απέναντι στην καθεστηκυία τάξη, *όποια κι αν είναι αυτή*, αλλά επίσης στο εσωτερικό της ίδιας της δομής της διαμαρτυρίας. Σ' αυτό, δεν υπάρχει καμία πίστη σ' έναν ανορθολογισμό, καμία *a priori* αυθόρμητη επιλογή! Υπάρχει απλά η αναγνώριση ενός είδους ανώτερου ορθολογισμού της επιθυμίας των μαζών, ο οποίος δεν μπορεί να βρει την έκφραση και τα μέσα οργάνωσής του στις υπάρχουσες δομές. Το ν' αλλάξεις τον κόσμο, ν' αλλάξεις τις κοινωνικές σχέσεις, ν' αλλάξεις τις σχέσεις της επιθυμίας, προϋποθέτει ταυτόχρονα να θέσεις τέλος στο νοσηρό και παράδοξο παλαιό ορθολογισμό των υφιστάμενων εξουσιών, καθώς επίσης να μην αφήσεις ποτέ να εδραιωθούν νέοι δεσποτικοί σχηματισμοί εξουσίας οι οποίοι θα απαγορεύουν στις ιδιαιτερότητες της επιθυμίας να βρουν το δρόμο τους. ●

Μπολόνια, 23/9/1977

ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ)

Α. Η θία στην Ιταλία ().*

Le Matin de Paris: Το ΚΚΙ δηλώνει έτοιμο να μπει στην κυβέρνηση για ν' αλλάξει την πολιτική της. Δεν διακινδυνεύει, άραγε, θέλοντας έτσι να διαχειριστεί την κρίση; Σε τελική ανάλυση, θα ήταν περισσότερο βολικό γι' αυτό να παραμείνει στην αντιπολίτευση...

Φελίξ Γκουαταρί: Για να μιλήσουμε για το ΚΚΙ, πρέπει κατ' αρχήν να προσπαθήσουμε να απαλλαγούμε από μια μέθοδο σκέψης που το ομογενοποιεί και το απονεκρώνει. Διαφορετικές θέσεις συνυπάρχουν σ' αυτό το κόμμα. Ορισμένοι πιέζουν προς την κατεύθυνση του ιστορικού συμβιβασμού, άλλοι είναι έτοιμοι να προβάλλουν οποιαδήποτε πρόσχημα κυρίως για να μη βρεθούν στην εξουσία.

Λαμβάνοντας υπόψη τον προσανατολισμό τους και τον τρόπο λειτουργίας τους, οι Ιταλοί κομμουνιστές γνωρίζουν πολύ καλά ότι, αν ανέβουν στην εξουσία, δεν θα έχουν άλλη επιλογή παρά να ενισχύσουν τα κατασταλτικά μέτρα και τη λιτότητα. Όμως, σ' αυτή την περίοδο ανόδου των εργατικών αγώνων, θα διακινδύνευαν να αμφισβητηθούν από τις μάζες, οι οποίες συνήθως τους στηρίζουν. Σήμερα, υπάρχει ένα ισχυρό λαϊκό κίνημα που είναι αντίθετο με την κατεύθυνση του ιστορικού συμβιβασμού. Και αυτή την αντίθεση τη συναντήσαμε τόσο στην Μπολώνια όσο και στη Ρώμη, στη διαδήλωση των μεταλλουργών. Μπορούμε λοιπόν κάλλιστα να υποθέσουμε ότι το ΚΚΙ ζητά σήμερα με μεγάλη επιμονή να συμμετάσχει στην εξουσία γιατί γνωρίζει πολύ καλά ότι δεν θα γίνει δεκτό σ' αυτή.

Ωστόσο, μήπως υπάρχει ήδη ένα πρόγραμμα για το μοίρασμα του κράτους, σύμφωνα με το οποίο η τράπεζα και ο στρατός θα δινόταν στη χριστιανοδημοκρατία, ενώ η αστυνομία και ο κοινωνικός έλεγχος στο ΚΚΙ;

Δεν μπορούμε να σκεφτόμαστε με τόσο στατικό τρόπο. Μια ο-

(*) Η συνέντευξη δημοσιεύθηκε στη Le Matin de Paris, στο φύλλο της 14/1/1978.

λόκληρη σειρά από συσσωρευμένες κρίσεις καθιστά την ιταλική κατάσταση βαθιά ασταθή και ωθεί στο σχηματισμό μιας καταπιεστικής κυβέρνησης. Αυτό ισχύει για τις κρίσεις που γνωρίζουμε σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, μέχρι τις ίδιες τις κρίσεις στην Ιταλία. Ένα παράδειγμα είναι η πλήρης αποτυχία της εκβιομηχάνισης του Νότου καθώς και η αποτυχία της ηθικοποίησης της τοπικής και κοινοτικής ζωής. Όμως, αν το ΚΚΙ δεν επιχειρήσει μια στροφή για να μετασχηματιστεί σε σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πράγμα το οποίο, εξάλλου, θα του στοίχιζε ακριβά, είναι σαφώς υποχρεωμένο να υιοθετήσει μια θέση σύμφωνα με την οποία θα παραμείνει προσωρινά έξω από μια αντιδραστική κυβέρνηση. Δεν μπορεί να αναλάβει άμεσα κατασταλτικά υποργεία.

Θα μπορούσαμε, ωστόσο, να σκεφτούμε ότι, λόγω του θεσμικού χαρακτήρα του, το ΚΚΙ είναι απόλυτα προετοιμασμένο να εκπληρώσει καθήκοντα κοινωνικού ελέγχου;

Τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Το ΚΚΙ δεν μπορεί να διατηρήσει τη συναίνεση της πλειοψηφίας παρά μόνο αν υπάρχει ένας ελάχιστος βαθμός ισορροπίας, σταθερότητας. Έτσι είχε υπολογίσει. Θα έμπαινε στην κυβέρνηση και θα έκανε τον ιστορικό συμβιβασμό, με την πεποίθηση ότι μια σειρά από μέτρα εξυγίανσης θα αρκούσαν για να διαχειριστεί την κρίση. Σύμφωνα μ' αυτή την υπόθεση, το ΚΚΙ μπορεί να εκμεταλλευτεί τη συναίνεση της πλειοψηφίας για να σταθεροποιήσει την κοινωνία και να εξουδετερώσει την άκρα αριστερά. Όμως, να που η συναίνεση δεν διατηρείται! Στο μέτρο που το ΚΚΙ δεν προτείνει καμία αξιόπιστη εναλλακτική πολιτική, στο μέτρο που αποκαλύπτεται η πραγματική πολιτική του, η οποία τείνει να ενισχύσει την υπάρχουσα εξουσία, θα οδηγείται όλο και περισσότερο στην ποινικοποίηση κάθε αποκλίνουσας και ακραίας εκδήλωσης, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο, όπως είδαμε, να συστήνει στην Unita να καταγγείλει τους «κακούς εργάτες».

Άραγε, στην Ιταλία, υπάρχει μόνο η επιλογή ανάμεσα στην «ποινικοποίηση» και την ένταξη;

Αυτή η επιλογή είναι περίπλοκη. Οι ομάδες της άκρας αριστεράς όπως το Manifesto κι ένα τμήμα της Lotta Continua είναι μάλλον κοντά στο ΚΚΙ και τα συνδικάτα. Το κίνημα, από την πλευρά του, έχει αποφασίσει να πάρει τις αποστάσεις του απ' όλες τις πολιτικές οργανώσεις γενικά και, αναμφίβολα, να γίνει

όλο και πιο αντιπροσωπευτικό ορισμένων σημαντικών ρευμάτων, ακόμη και εργατικών. Στην Ιταλία, ολόκληρες μάζες είναι σήμερα περιθωριοποιημένες, μάζες εργατών, ανέργων, φοιτητών, οι οποίες στο σύνολό τους εφαρμόζουν, στην πραγματικότητα, πρακτικές διαμαρτυρίας. Δεν πληρώνουν το τηλέφωνο, ούτε το ηλεκτρικό ρεύμα, ούτε τα μέσα μεταφοράς. Κάνουν τρεις ή τέσσερις μαύρες δουλειές κι όλες αυτές οι πράξεις αντικατοπτρίζουν μια γενική ευαισθησία. Κάτι που κάνει τις απλούστερες παραβατικές πράξεις και τις τρομοκρατικές ενέργειες να εγγράφονται συχνά ως αλληλένδετες. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο οποιοσδήποτε παραβάτης, αυτός που κλέβει από έναν πάγκο, επιλέγει μια πολιτική υπεράσπιση από τη στιγμή που θα βρεθεί μπροστά στο δικαστήριο.

Στην εφημερίδα La Stampa ο Leonardo Sciascia εκτιμά ότι «η τρομοκρατία χρησιμεύει στην εδραίωση της εξουσίας ως τέτοια».

Το εργατικό κίνημα, σ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του, βρισκόταν πάντοτε αντιμέτωπο με τη βία σ' όλες τις μορφές της. Δεν θέλω να μετατρέψω την τρομοκρατία σε ηθικό πρόβλημα, όπως κάνουν ορισμένοι. Δεν έχει κανένα νόημα να παραδίδουμε πολιτικά μαθήματα σε ανθρώπους που δεν έχουν ούτε 100 λίρες στην τσέπη, οι οποίοι δεν έχουν καμία προοπτική και βρίσκονται σε πλήρη σύγχυση, να θέλουμε να εντάξουμε τις διάφορες θέσεις του κινήματος σε μια οπτική συνόλου.

Υπάρχει τέτοια αναντιστοιχία ανάμεσα στις πολιτικές μορφές έκφρασης και την κοινωνική πραγματικότητα, την πραγματικότητα της ιταλικής νεολαίας, που η διατύπωση μιας ηθικής κρίσης για ένοπλες ενέργειες μου φαίνεται εντελώς παράλογη, περισσότερο παράλογη, σε κάθε περίπτωση, στην Ιταλία απ' όσο στη Γερμανία.

Γιατί;

Στη Γερμανία είναι πολύ εμφανής η διάσταση ανάμεσα στον πληθυσμό και τις μερικές εκατοντάδες χιλιάδες διαμαρτυρόμενους, οι οποίοι, εξάλλου, ζουν σε διάφορα γκέτο, τόσο στη Φρανκφούρτη όσο και στο Βερολίνο. Επιπλέον, δεν είναι προφανές ότι τα μέλη της Φράξιας Κόκκινος Στρατός διατηρούν το ίδιο είδος σχέσεων με τις περιθωριοποιημένες μάζες όπως, για παράδειγμα, οι Ερυθρές Ταξιαρχίες στην Ιταλία. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια προεπαναστατική κατάσταση, η οποία δεν μοιάζει με

καμία απ' αυτές που έχει γνωρίσει η ιστορία... Οι Ιταλοί πίστευαν για μεγάλο διάστημα στο οικονομικό θαύμα, σ' ένα μετασχηματισμό της κοινωνίας με το ΚΚΙ, και τώρα βρίσκονται μπροστά στο κενό. Γιατί, δεν υπάρχει θαύμα και το ΚΚΙ δεν προβάλλει καμία συγκεκριμένη πρόταση για να εξελιχθούν τα πράγματα. Πώς, σ' αυτή την περίπτωση, θα πείσει, άραγε, τους Ιταλούς ότι οφείλουν να διαγράψουν το επίπεδο ζωής τους και θα πρέπει, τα τρία τέταρτα απ' αυτούς, να επιστρέψουν σ' ένα επίπεδο ανάλογο μ' εκείνο των υπανάπτυκτων χωρών; Αν οι διεθνείς οργανισμοί και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν προσπαθούσαν να σώσουν τα πράγματα, η κατάρρευση της ιταλικής οικονομίας θα ήταν εντυπωσιακή.

Όμως, μήπως κάνετε την ίδια ανάλυση με το ΚΚΙ, σύμφωνα με το οποίο ο καπιταλισμός στην Ιταλία πνέει τα λοίσθια;

Είναι βέβαιο ότι το ΚΚΙ έχει συναίσθηση αυτού του πράγματος. Αυτό είναι που με κάνει να λέω ότι δεν έχει διάθεση να μπει στην κυβέρνηση. Υπάρχει μια ντε φάκτο κατάσταση, σύμφωνα με την οποία τόσο το ΚΚΙ όσο και το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας είναι όργανα ανέκανα ν' αλλάξουν την κοινωνία και να έχουν την παραμικρή επιρροή στην κρίση που διαπερνά την Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στο ότι οι άνθρωποι που εναπόθεσαν τις ελπίδες τους σ' αυτά τα κόμματα, καθώς και αυτοί που τα διοικούν, δεν θέλουν ν' αλλάξουν τίποτα στην τάξη αυτής της κοινωνίας. Όμως, οι κρίσεις που γνωρίζουμε προϋποθέτουν αλλαγές σε όλα τα επίπεδα, όποια κι αν είναι αυτά: η παραγωγή, η εκπαίδευση, το περιβάλλον, η ζωή. Το να ξέρουμε αν θα γίνουν 40 ή 67 εθνικοποιήσεις δεν αλλάζει τίποτα σ' αυτή την κατάσταση. Ακόμη και αν εμφανίζονται ως προοδευτικά, αυτά τα κόμματα, στην πραγματικότητα, είναι βαθιά συντηρητικά. Πώς μπορούν, άραγε, σ' αυτή την περίπτωση, να αντιμετωπίσουν μια επανάσταση που επαναφέρει ζητήματα όπως η σεξουαλικότητα, το φυσιολογικό, το παθολογικό, η σχέση με το σώμα και την εργασία; Αυτή η κρίση δεν είναι σαν τις άλλες, δεν είναι κυκλική, διαρκεί εδώ και πολύ καιρό. Η πετρελαϊκή κρίση, για παράδειγμα, δεν είναι παρά ο προπομπός μιας σειράς κρίσεων που αφορούν το σύνολο των πρώτων υλών. Όποια κι αν είναι η σαπίλα των καθεστώτων του τρίτου κόσμου, εμφανίζονται καινούριες οικονομικές δυνάμεις οι οποίες προϋποθέτουν μια αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας, ακόμη και της ίδιας της υπόστασης του συμβι-

βασμού ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Σ' αυτή την ανακατάταξη, τι μπορούν να κάνουν, άραγε, μικρά πολιτικά όργανα τα οποία είναι περιχαρακωμένα στον εθνικό χώρο;

Η διαθεσιμότητα των ανθρώπων να αποδεχθούν τις λύσεις αυτών των οργανώσεων έχει επίσης αλλάξει. Η αποσταλινοποίηση, η αμφισβήτηση της γραφειοκρατίας στα συνδικάτα και τα κόμματα, η διαμαρτυρία που προέρχεται από γυναίκες, νέους, οικολόγους, οδηγούν, παράλληλα με την αναδιάρθρωση του καπιταλισμού, σε μια αναζήτηση της διάρθρωσης του κινήματος των μαζών. Αυτή η αναζήτηση είναι αναμφίβολα συγκεχυμένη και επισφαλής, αλλά, ωστόσο, υπάρχει.

Σε τι συνίσταται η αυθεντικότητα αυτών των νέων μορφών πάλης;

Αυτοί οι αγώνες αφορούν όλο τον κόσμο, ακόμη κι αν είναι τοπικοί. Τα ελεύθερα ραδιόφωνα ακυρώνουν τη χειραγώγηση από τα μέσα ενημέρωσης, αλλάζουν τις σχέσεις έκφρασης των «μαζών», οι οποίες, εξάλλου, είναι όλο και λιγότερο μαζικές και όλο και περισσότερο διαφοροποιημένες. Η άρνηση της εργασίας προκαλεί ένα είδος γενικευμένης διακοπτόμενης απεργίας. Η εφευρετικότητα και η ευφυΐα των Ιταλών αγωνιστών είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακές. Πρόσφατα, σε μια διαδήλωση στην Μπολόνια, μπλόκαραν όλους τους κόκκινους σηματοδότες με μικροαντικείμενα που είχαν κατασκευάσει οι ίδιοι. Σε ορισμένους από μας ασκήθηκε κριτική επειδή είμαστε στην Μπολόνια και αναμειχθήκαμε με κάτι που δεν μας αφορά. Όμως, αν η Ιταλία μας έλκει τόσο, είναι πολύ απλά επειδή εκεί η πολιτική και πολιτιστική ζωή είναι ιδιαίτερα ζωντανή και πλούσια. Στην πραγματικότητα, οι Ιταλοί δεν έχουν καμία ανάγκη να τους δώσουμε μαθήματα για το πώς θα σκεφτούν!

Ωστόσο, υπάρχει, άραγε, η εντύπωση ότι σ' ολόκληρη την Ευρώπη εγκαθιδρύεται ένα ορισμένο είδος ολοκληρωτισμού, το οποίο προκαλεί απαισιοδοξία για το μέλλον των δημοκρατιών; Φοβάμαι ότι το γερμανικό μοντέλο θα θριαμβεύσει βραχυπρόθεσμα και μαζί μ' αυτό ο τρόπος λειτουργίας του, ο εξονυχιστικός έλεγχος, η τυποποίηση. Όμως, παραμένω αισιόδοξος γιατί πιστεύω πως τίποτα απ' όλα αυτά δεν θα διατηρηθεί και πολύ σύντομα όλα θα καταρρεύσουν. Το παράδοξο αυτής της καταστολής είναι ότι επιβάλλεται σε όλο και ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού και ταυτόχρονα απαιτεί μια ορισμένη συνεργασία

από την πλευρά τους. Στην Ιταλία, και το ίδιο θα συμβεί σύντομα και στη Γαλλία, έχουμε να κάνουμε μ' ένα φαινόμενο συσσωρευμένων κοινωνιών που επικοινωνούν ολοένα και λιγότερο μεταξύ τους, καθώς και μ' ένα φαινόμενο περιθωριοποίησης, όχι πια μόνο ατόμων, αλλά συνοικιών, ολόκληρων περιοχών. Η καταστολή θα είναι ίσως όλο και πιο βίαιη, αλλά ταυτόχρονα θα γεννηθούν όλο και πιο απειλητικές «μοριακές επαναστάσεις». Απέναντι στις εξουσίες, οι οποίες δεν θα ξέρουν πια τι να πρωτοκάνουν για ν' ασκήσουν μια καταστολή με προηγμένα και υπερ-μικροσκοπικά μέσα, θα υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες για την οικοδόμηση εναλλακτικών συστημάτων. Ωστόσο, αυτή η μοριοποίηση των αγώνων δεν είναι συνώνυμη του αυθορμητισμού ή της έλλειψης οργάνωσης. Ένα νέο είδος διεθνούς συντονισμού, το οποίο εγκαινιάστηκε από τους οικολόγους και για το οποίο η Μπολόνια είναι ένας κρίκος της αλυσίδας, αρχίζει να γεννιέται. Σ' αυτό το πνεύμα, θα πραγματοποιηθεί στο Βερολίνο, στις 27, 28 και 29 Ιανουαρίου, μια ιδιαίτερα ανοιχτή συνάντηση. Εκεί, θα διεξαχθούν συνέδρια για τον «ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο», τα ΜΜΕ, τα φεμινιστικά κινήματα, το ρόλο των διανοουμένων... Η διαμαρτυρία, σήμερα, αποκτά μια ευφυΐα που διαφέρει εντελώς από εκείνη που είχε πριν από τριάντα ή σαράντα χρόνια. Κι αυτό είναι που με κάνει να λέω ότι μάλλον δεν πρόκειται να πλήξουμε τα επόμενα χρόνια.

Τη συνέντευξη πήρε ο Jean-Luc Martin

Β. Έντονη καταστολή-ήπια καταστολή()*

Ajoblanco: Μία πλευρά που τονίστηκε πρόσφατα, είναι το φαινόμενο που αποκαλείται αυξανόμενος «εγκερμανισμός» της Ευρώπης (ακόμη και ολόκληρου του κόσμου). Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σημασία αυτού του ζητήματος σε μια πιο σφαιρική προοπτική;

Φελίξ Γκουαταρί: Πιστεύω ότι δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε αυτό που θα αποκαλούσα ΕΝΤΟΝΗ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ, δηλαδή την καταστολή που συνίσταται στη φυσική και ηθική εξόντωση, για παράδειγμα, των κρατουμένων, των δικηγόρων της επαναστατικής άκρας αριστεράς, στη Γερμανία, από την ΗΠΙΑ ΚΑ-

(*) Αποσπάσματα από συνέντευξη που δόθηκε στο ισπανικό περιοδικό Ajoblanco, 1978.

ΤΑΣΤΟΛΗ, δηλαδή την καταστολή που συνίσταται στη δηλητηρίαση του πληθυσμού με τα μέσα ενημέρωσης, στον έλεγχο, στο «χτένισμα» με τις τεχνικές της ψυχιατρικής κατηγοριοποίησης, την «ψυχολογικοποίηση» της οικογενειακής ζωής και την ανάπτυξη μεθόδων παιδαγωγικού ελέγχου στα σχολεία, για παράδειγμα, ή ακόμη με μια ορισμένη αντίληψη για την ψυχαγωγία, τον εμπορικό αθλητισμό, κλπ. Η έντονη καταστολή, η οποία αναφέρεται στις μεθόδους χειραγώγησης τύπου σκίνχεντ (όπως μπορούσαμε να τις δούμε να σκιαγραφούνται στην ταινία «Το Κουρδιστό Πορτοκάλι»), ή οι «ήπιες» καταστολές, οι οποίες περνούν με διαφημιστικά μέσα υποβολής, με την ψυχανάλυση, κλπ, είναι συμπληρωματικές. Ο βασικός στόχος είναι ένας εξονυχιστικός έλεγχος των μαζών στον οποίο θα πρέπει να συμμετέχουν στο μέγιστο οι ίδιες οι μάζες. Γι' αυτό διαδίδονται οι τεχνικές ήπιες καταστολής. Ένα μοντέλο κοινωνίας, ένα μοντέλο οικογένειας, ένα μοντέλο κατανάλωσης διαχέεται στις μάζες. Η εξουσία προσπαθεί να επαναφέρει στην παιδική ηλικία τις ανθρώπινες σχέσεις, να καταστήσει ανεύθυνη τη σχέση του κάθε ατόμου με την κοινωνία. Οι απαιτήσεις για πρόνοια, αρωγή, ασφάλεια, αυξάνονται διαρκώς. Με τη βοήθεια των πολιτικών, συνδικαλιστικών και πολιτιστικών προεκτάσεών της, η εξουσία τείνει να παρακολουθεί την παραμικρή πράξη της ζωής μας. Κάθε άτομο που ξεφεύγει, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, από το γενικό σύστημα κοινωνικού ελέγχου, παραπέμπεται σε ειδικά συστήματα εξονυχιστικού ελέγχου. Σε ορισμένες πόλεις, μόλις φτιάχτηκαν συνοικίες που προορίζονται για τους περιθωριακούς. Υπάρχει η τάση να καθιερωθούν επιδόματα επιβίωσης για την τεράστια μάζα των ανθρώπων που δεν καταφέρνει να ενταχθεί στους μηχανισμούς παραγωγής. Όταν αποδεικνύεται ότι μια χούφτα απειθαρχών ξεφεύγει απ' αυτό το διπλό σύστημα και, επιπλέον, δικαιολογεί πολιτικά την άρνησή της να ενταχθεί σ' αυτό, τότε ξεπούν με μανία εναντίον της, την καταγγέλλουν στον τύπο, της κάνουν τη ζωή αφόρητη (βλέπε την ταινία «Καταρίνα Μπλουμ»). Τους εξαναγκάζουν να προβούν σε πράξεις απόγνωσης... Και, στο τέλος της οδύσσειάς τους, όταν δεν έχουν εξοντωθεί από την αστυνομία, το σωφρονιστικό σύστημα στο οποίο υπόκεινται χρησιμοποιεί τα πάντα για να συντρίψει την προσωπικότητά τους, να τους ωθήσει στην αυτοκτονία ή να τους οδηγήσει στην τρέλα. Δεν γνωρίζω αν οι γερμανικές μέθοδοι καταστο-

λής γενικευτούν στην υπόλοιπη Ευρώπη. Κάθε ιδιαίτερη κατάσταση θα αποτελέσει πιθανόν την ευκαιρία για μια προσαρμογή αυτού του δίπτυχου: ήπια καταστολή-έντονη καταστολή. Πιστεύω ότι πρόκειται για ένα πρόβλημα που συναντάμε με τις πιο διαφορετικές μορφές τόσο στην ΕΣΣΔ όσο και στις ΗΠΑ ή την Ευρώπη, τόσο στις αναπτυσσόμενες χώρες όσο και στις χώρες του τρίτου κόσμου.

Όσον αφορά τον αγώνα της εργατικής τάξης, πιστεύετε ότι πρόκειται για ένα «μηχανισμό» ο οποίος έχει ήδη ενσωματωθεί στην κοινωνική μηχανή, ένα ξεπερασμένο ή παρελθοντολογικό μέσο πάλης, ή τον αντιμετωπίζετε περισσότερο ως τον αναγκαίο δρόμο για τη δημιουργία νέων εναλλακτικών πολιτικών;

Είναι προφανές ότι κανένας κοινωνικός μετασχηματισμός δεν θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί χωρίς την εργατική τάξη. Όμως, είναι επίσης προφανές ότι τίποτα δεν θα γίνει σ' αυτή την κατεύθυνση, όσο το εργατικό κίνημα δεν απαλάσσεται από κόμματα, συνδικάτα, γραφειοκράτες κάθε είδους που ελέγχουν τις σημερινές δομές του. Σήμερα, δεν μπορούμε να μιλάμε για ΤΗΝ εργατική τάξη. Υπάρχουν πολλές εργατικές τάξεις. Ένα τμήμα της εργατικής αριστοκρατίας έχει συμμαχήσει αντικειμενικά με την αστική τάξη, για παράδειγμα στη Γερμανία ή τις Ηνωμένες Πολιτείες, και συμπεριφέρεται σαν ένα από τα καλύτερα στηρίγματα της υπάρχουσας τάξης. Μια άλλη εργατική τάξη αρχίζει να εμφανίζεται, είναι η τάξη που αρνείται αυτή την ένταξη, που αισθάνεται πιο κοντά σε εκατομμύρια ανέργους, εκατομμύρια γυναίκες που αγωνίζονται για τη χειραφέτησή τους, εκατομμύρια εργαζόμενους μετανάστες που μεταφέρουμε από τη μια χώρα στην άλλη, εκατομμύρια νέους χωρίς μέλλον, χωρίς ελπίδα. Οι παλαιές μειονότητες (τοπικές μειονότητες, σεξουαλικές μειονότητες, κλπ) θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να βρουν τους δρόμους για μια επαναστατική συμμαχία μ' αυτή τη νέα εργατική τάξη που αρχίζει να γεννιέται.

Στην ίδια κατεύθυνση, πιστεύετε ότι είναι σωστό να τίθεται το ζήτημα νέων μορφών και νέων μέσων πάλης στη σημερινή κοινωνία και, επίσης, πιστεύετε ότι τα ΜΜΕ έχουν να παίξουν ένα ρόλο σ' αυτόν τον τομέα;

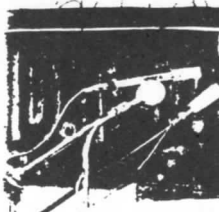
Τα ΜΜΕ διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην πολιτική του κοινωνικού ελέγχου και τη διαμόρφωση της εργατικής δύναμης, την οποία τείνουν να θέσουν στην υπηρεσία του κεφαλαίου.

Στην πραγματικότητα, πιστεύω ότι νέες μορφές πάλης προϋποθέτουν την ανάπτυξη ενός νέου είδους έκφρασης των μαζών. Σήμερα, δεν μπορούμε να αρκούμαστε στο ότι οι ηγέτες μιλούν στο όνομα της βάσης, γράφοντας άρθρα σε εφημερίδες ή πολιτικά περιοδικά. Οι μάζες έχουν ανάγκη να εκφραστούν άμεσα, με τις δικές τους εφημερίδες, στους τοίχους, μέσα από ελεύθερα ραδιόφωνα, όπως συμβαίνει σήμερα στην Ιταλία. Δεν πρέπει καθόλου να τιμούμε τη λατρεία του αυθορμητισμού, αλλά να συνειδητοποιήσουμε ότι η οργανωμένη και συγκεντρωτική έκφραση του εργατικού κινήματος και των επαναστατικών κινήμάτων έχει γίνει εντελώς αρτηριοσκληρωτική. Πιστεύω ότι απ' όλον αυτόν τον αυθόρμητο αναβρασμό, τον οποίο παρακολουθούμε σήμερα, θα προκύψουν νέες μορφές οργάνωσης, νέες μορφές ευαισθησίας, τις οποίες κανείς δεν μπορεί να καθορίσει σήμερα.

Υπάρχει ένα συγκεκριμένο σημείο το οποίο θα θέλαμε να σχολιάσετε: ποιος ήταν ο ρόλος που έπαιξε, κατά τη γνώμη σας, η Ισπανία στη διάρκεια της περιόδου της δικτατορίας σ' αυτή τη διαδικασία γενικευμένου «εκγερμανισμού», την οποία επισημάναμε προηγουμένως; Πιστεύετε ότι η Ισπανία του 1977 συνεχίζει να παίζει τον ίδιο ρόλο ή έχει ένα νέο ρόλο και γιατί;

Δεν πιστεύω ότι η φασιστική δικτατορία στην Ισπανία έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαδικασία «εκγερμανισμού» την οποία αναφέρετε. Αντίθετα, αυτό που μου φαίνεται σημαντικό είναι ότι η κατάρρευση του φρανκικού καθεστώτος δεν ήταν αποτέλεσμα ενός οργανωμένου πολιτικού αγώνα, ο οποίος καθοδηγούνταν από τους παραδοσιακούς σχηματισμούς της αριστεράς. Αυτή η κατάρρευση νομίζω ότι συνδέεται, από τη μια πλευρά, με τις αντιφάσεις στους κόλπους της αστικής τάξης, κυρίως με τις οικονομικές αντιφάσεις σε σχέση με μια πιθανή ένταξη στην κοινή αγορά, και, από την άλλη πλευρά, και ίσως κατά κύριο λόγο, μ' αυτό που αποκαλώ «μοριακή επανάσταση», η οποία διαπερνά όλους τους μηχανισμούς της κοινωνίας. Πιστεύω ότι σήμερα είμαστε στην παραμονή μιας πραγματικής έκρηξης στην Ισπανία, απ' αυτή την άποψη. Είχα την ευκαιρία να συνομιλήσω με συναδέλφους στη Γαλικία οι οποίοι εργάζονται ή αγωνίζονται στο νοσοκομείο του Κόνξο. Κατάλαβα πόσο αλληλένδετα ήταν τα προβλήματα για την απελευθέρωση της Γαλικίας, τα προβλήματα για τη χειραφέτηση των πνευματικά ασθενών, τα προβλήματα της σεξουαλικής ελευθερίας, της ελευθερίας της έκφρασης, κλπ.

Έχω την εντύπωση ότι ίσως η Ισπανία γίνει, τα επόμενα χρόνια, μια κινητήρια δύναμη αυτής της νέας επανάστασης που αρχίζει να κατακτά την Ευρώπη, μια κινητήρια δύναμη η οποία θα αντικαταστήσει και θα επιταχύνει το κίνημα το οποίο παρακολουθούμε σήμερα στην Ιταλία. ●

Le fabbricative/PUNK/ mentre i nostri buoni indianti bygoneout,
te be happy together donne chiappa teoretica/ sonare/ ad anche/
i nostri cattivi/ sono cattivi perb/
solo
a fin di bene.
ORA/ senza ostendere/ sentirsi con le antenne/ che non percepito crescere
sotto la dura corassa/ della politica un flusso/ da tendere/
Now/stracchiamo questo foglio, che abbiamo scritto, mappe/ chiare e
limpide per/ chi volesse trovare/ il lavoro/ e/ AVVENTIAMO (nel senso
di: perseguiamo)/ il paese duro dei nodi/ del lavoro a/ traverso/
frontiera/ che cerchiamo di trattenerci/ con proprio da assue/
pour lutter contre le faux travail/ con SuperPunk spettacolo/
AMBITMARKET, in gigante/ nel 3ling diavolimiti/ e i beati/ ragazzi
(della Città futura)/ che telefonano subito/ in questura.

numero ultimo
Sett. 1977 L.250

avverso

Le préfet Jannin félicite les forces de l'ordre
pour «leur tenue face
aux gauchistes et aux étrangers»

Terrace il paese-
rispondo
le fila-
A/traverse

si eclogia (se quando mai fu

H
ELMUT SCHMIDT
fu scelto a la 1977
sept

L'an un de la gauche

Karlheinz Kahl Eisenhammer Pöschel
„Gedanken No 1 und 2“
Dada 1. 10. 1977

Decision Time

Arbeitsmarkt: Der Konsens ist

K.P. Pöschel
Luzerner Pöschel, Eisenhammer, Pöschel
in und Pöschel Pöschel aus Eisenhammer
Pöschel, Schöckelkopf und Eisenhammer

Les vieux démons

See & l'Almond 1. Les
vieux démons. Le roman, le
pöschelkopf in und Pöschel
Pöschel, Dada, Eisenhammer
and I'm not feeling too well myself

Zeit

Per rompere. E come quando
dirigeva (lui)
Egli era un uomo umano per ogni cosa
Venne un unico obiettivo, era
diversi, non
è vero che esiste

una società (qualche?) ma ciascuna tensione
chiare frange dolci acque
costituisce un flusso
che oggi è possibile
il comuniste come
insurrezione involontaria in cui
i fiumi si scompaiono
E' possibile, basta
rompere queste involucri, il limite.
Lo diciamo. Spostare
la barriera del tempo
di lavoro per cogliere
l'attività. Passione.

Le rapport secret de l'absentéisme

Schleyer

une panoplie de mesures répres-
pour lutter contre les faux malades

Vogliono occ

upare B

inseguito di Queen Elizabeth rose
confetto con Amanda

annuncia. A Schleyer strappati gli occhi
Per i padroni è finita.
Non un'altra società, ma la fine
di ogni unità terribile. In più lingue
la vita.

MYSTOERIE

PER LA CRITICA DELLA
RIVOLUZIONE FARE LA RIVOLUZIONE

ΣΑΝ ΕΝΑΣ ΑΠΟΗΧΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ*

Η ταινία «Η Γερμανία το φθινόπωρο» θα σημαδέψει την ιστορία του κινηματογράφου, θα λέγαμε, για να επαναλάβουμε μια παλαιά έκφραση του «στρατευμένου» κινηματογράφου. Οι λόγοι είναι πολλοί. Πρώτα απ' όλα, επειδή πρόκειται για ένα πράγματι συλλογικό έργο, το οποίο δεν παρουσιάζει μια παράθεση σειρών από πλάνα που έχουν κινηματογραφηθεί από διάφορους δημιουργούς, αλλά προβάλλει ένα σύνολο από πλάνα που είναι το αποτέλεσμα συζητήσεων και μιας κοινής επεξεργασίας. Έπειτα, επειδή πραγματοποιήθηκε «εν θερμώ», αμέσως μετά τα γεγονότα του φθινοπώρου του 1977, και αυτό επέτρεψε τη δημιουργία ενός αξιοσημείωτου κλίματος αυθεντικότητας. Αισθάνεται κανείς ότι, ακόμη και όταν παίζονται σειρές από πλάνα, οι ηθοποιοί, οι σκηνοθέτες (οι οποίοι, εξάλλου, μερικές φορές ερμηνεύουν τον ίδιο το ρόλο τους) είναι ακόμη επηρεασμένοι από τα γεγονότα, με συνέπεια να περνάει η αλήθεια με άμεσο τρόπο, χωρίς να παρουσιάζεται χάσμα ανάμεσα στα στοιχεία του ρεπορτάζ, της μυθοπλασίας και του μοντάζ των ντοκουμέντων.

Αυτή η προσπάθεια υπέρβασης του κινηματογράφου του δημιουργού, την οποία θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς αναλυτική, νομίζω ότι δείχνει μια νέα δυνατότητα ανάδειξης συλλογικών συγκινησιακών στοιχείων μέσα από την ταινία. Μια τέτοια «ανάλυση» οργανώνεται εδώ γύρω από δύο πόλους.

Ο πρώτος είναι σχετικός με τη χειραγωγή των γεγονότων από τα ΜΜΕ. Ο θάνατος του Σλέγιερ, η αεροπειρατεία του Μογκαντίσου, ο θάνατος των κρατουμένων στη φυλακή του Σταμχάιμ, έχουν μετασχηματιστεί σε συναισθηματικό φορτίο το οποίο έχει τεθεί εξολοκλήρου στην υπηρεσία του κοινωνικού ελέγχου και της καταστολής. Η αναφορά στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή είναι το κλειδί της ταινίας, καθώς τα γεγονότα της Γερμανίας το φθινόπωρο αποκτούν κατά τρόπο τη διάσταση ενός αρχαίου δράματος. Σ' αυτή την προοπτική, ο θάνατος του Χανς Μάρτιν

* Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Temps Modernes*, ειδικό τεύχος για τη Γερμανία, Ιούλιος-Αύγουστος 1979.

Σλέγιερ και ο θάνατος των κρατουμένων της Φράξιας Κόκκινος Στρατός μοιάζουν να πρέπει να λειτουργήσουν ως λύτρωση ή εξορκισμός σε δύο πράξεις, ως μια διπλή θυσία που έχει σαν στόχο να εσωτερικεύσει μια συλλογική ενοχή η οποία ανάγεται στο ναζισμό και, εκτός απ' αυτό, βασίζεται σε μια βία η οποία υποτίθεται ότι είναι ουσιαστική για τη γερμανική υποκειμενικότητα.

Η γενική εντύπωση που δημιουργείται απ' αυτόν τον πρώτο πόλο που έργου, είναι η αίσθηση μιας μοίρας, ενός εγκλωβισμού σ' ένα κοινωνικό σύστημα που δεν προσφέρει άλλη διέξοδο πέρα από την ξεκάθαρη αποδοχή του πλειοψηφικού κομφορμισμού, ο οποίος συνοδεύεται από τη στέρηση των παραδοσιακών κανόνων της αστικής δημοκρατίας και της δικαιοσύνης και την προδιαγεγραμμένη πορεία κάθε εξέγερσης να διολισθήσει σε ολοένα και πιο μειοψηφικές μορφές βίας, οδηγώντας αναπόφευκτα τους δράστες τους στην εξόντωση, όπως συνέβη με τον Αντρέας Μπάαντερ, την Γκούντρουν Έολιν, τον Γιαν Κάρλε Ράσπε (ακόμη και για τον καλύτερα ενημερωμένο πολίτη, όλα τα ενδεχόμενα είναι πιθανά σ' αυτή την περίπτωση, και αυτό παρ' όλες τις επίσημες προσπάθειες για να επιβεβαιωθεί η θέση της αυτοκτονίας).

Ο άλλος πόλος της ταινίας συνίσταται στην προσπάθεια των δημιουργών να αντιπαχθούν σ' αυτό το συλλογικό δηλητήριο των ΜΜΕ, να εμποδίσουν τη «φονική μηχανή» ενοχοποίησης, για να επαναλάβουμε εδώ μια έκφραση του Ζαν Κοκτώ που αναφέρεται στον Οιδίποδα. Πρόκειται ουσιαστικά για την απεμπλοκή από την αντιπαράθεση RAF-RFA [Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, σ.τ.Μ.], τον κύκλο της καταστολής και των αντιποίνων, το σχεδόν συμμετρικό σχηματισμό των υφιστάμενων ιδεολογιών. Στην ουσία, οι δημιουργοί της ταινίας αρκούνται να παρουσιάσουν τις δικές τους αντιδράσεις στο πιο άμεσο επίπεδο, στο επίπεδο αυτού που αισθάνθηκαν, αυτού που είδαν με την κάμερα στο χέρι. Κινηματογραφούν τις λογομαχίες με τους οικείους τους. Σκηνοθετούν τις φαντασιώσεις τους... Για ένα τόσο σοβαρό θέμα, σ' ένα τόσο δραματικό πλαίσιο... «έπρεπε να το κάνουν!». Ωστόσο, το αποτέλεσμα δεν είναι λιγότερο σοβαρό. Και, αναμφίβολα, είναι πολύ πιο αξιόπιστο από κάθε άλλο είδος έρευνας, ρεπορτάζ ή προπαγανδιστικής ταινίας. Μέσα από κάθε πλάνο, παρακολουθούμε τον πολλαπλασιασμό των γραμμών διαφυγής —οι οποίες μερικές φορές είναι μικροσκοπικές, ασήμαντες

ή παράξενες— που επέτρεψαν σε κάθε δημιουργό προσωπικά να απαλλαχθεί, σ' ορισμένο βαθμό, απ' αυτό το μανιχαϊστικό δράμα. Είναι πολύ προσωπικές συμπεριφορές που, σε κάθε περίπτωση, ξεφεύγουν από τις σημερινές πολιτικές ταξινομήσεις —ο Φασμίντερ σφιχταγκαλιάζει το φίλο του, μια νεαρή καθηγήτρια φεύγει με μια τσάπα σ' ένα παγωμένο έδαφος, ένα παιδί κοιτάζει, έκπληκτο, τη σκηνή της ταφής των κρατουμένων του Σταμχάιμ, ένας νέος άντρας παραμένει καθισμένος δίπλα σε νεκροθάφτες και αστυνομικούς μετά την αποχώρηση της πομπής, μια νέα γυναίκα και η μικρή κόρη της στο δρόμο της επιστροφής...—, συνιστούν τόσο στοιχεία ζωής, στοιχεία επιβίωσης, όσο και αναλαμπές, διαφυγές από την υποτιθέμενη «τραγική μοίρα» του γερμανικού λαού. Αυτό δεν σημαίνει, σε καμία περίπτωση, ότι παραβλέπεται η προβληματική της κατασταλτικής εξουσίας, του γενικευμένου κοινωνικού ελέγχου, του ρόλου των ΜΜΕ στον καθημερινό φασισμό! Απ' αυτή τη σκοπιά, η ταινία είναι απόλυτα σαφής στις περιγραφές της και τις καταγγελίες της. Όμως, ο ουσιαστικός στόχος της δεν είναι αυτός. Γι' αυτά τα σημεία, οι απόψεις έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί και είναι μικρή η πιθανότητα μια ακόμη εξήγηση να μπορέσει να επιφέρει αισθητές διαφοροποιήσεις. Αυτό για το οποίο γίνεται λόγος εδώ, είναι το συλλογικό συναισθηματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αποκρυσταλλώνονται αυτές οι απόψεις, δηλαδή μία από τις ουσιαστικές συνιστώσες για τη μαζική καθιέρωση μιας γνώμης που γίνεται νόμος.

Σ' αυτόν τον τομέα, η πραγματική εμβέλεια «τρομοκρατικών» ενεργειών τύπου Φράξια Κόκκινος Στρατός, Ερυθρές Ταξιαρχίες, Ένοπλοι Προλεταριακοί Πυρήνες, κλπ, δεν φαίνεται να λήφθηκε καθόλου υπόψη από τους υπεύθυνους αυτών των κινήμάτων. Σχηματικά, δύο θέσεις συγκρούονται στο εσωτερικό άκρας αριστεράς για το ζήτημα της ένοπλης πάλης. Η πρώτη θέση, που πρόσκειται σ' αυτή της Φράξιας Κόκκινος Στρατός, θεωρεί ότι, στην ουσία, οι σημερινοί κοινωνικοί αγώνες υπερβαίνουν τα εθνικά πλαίσια και πρέπει να τοποθετηθούν σε μια διεθνή κλίμακα, και ειδικότερα σ' αυτή της σχέσης του γερμανο-αμερικανικού ιμπεριαλισμού και του Τρίτου Κόσμου. Επομένως, θ' αρκούσε να αποσταθεροποιηθούν με όλα τα μέσα —αρχίζοντας με τον παράνομο ένοπλο αγώνα— τα προπύργια του καπιταλισμού και να αποκαλυφθεί η καθεαυτή φασιστική φύση των ασπικοδημοκρατικών καθεστώτων τους, για να μπορέσει η πρωτοπο-

ρεία της εργατικής τάξης, σε συνεργασία με τις καταπιεσμένες μάζες του Τρίτου Κόσμου, να ξαναπάρει στα χέρια της την παλαιά σκυτάλη του αγώνα για τη σοσιαλιστική επανάσταση... Η δεύτερη θέση, την οποία μπορούμε να εξομοιώσουμε με τη θέση της λεγόμενης τάσης «Σπόντι» [οι «αυθορμητιστές», σ.τ.Μ.] και η οποία παρουσιάζεται στην ταινία του Χορστ Μάλερ, ενός πρώην «τρομοκράτη» που κάνει την αυτοκριτική του, συνίσταται, αντίθετα, στο να καταγγέλλει, δικαίως κατά τη γνώμη μου, μια «πολιτική του χείριστου» που δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στην αντίθετη κατεύθυνση από τους αρχικούς στόχους της.

Όμως, σ' αυτή την τελευταία προοπτική, πολύ σύντομα διολισθήσαμε στη σοσιαλδημοκρατική και ανθρωπιστική αφομοίωση. Φθάνουμε στο σημείο να καταδικάζουμε κάθε βίαιη ενέργεια, στο όνομα μιας ηθικής η οποία, ωστόσο, ανέχεται τις χειρότερες βιαιότητες που έχουν διαπραχθεί απ' αυτούς οι οποίοι την επικαλούνται! Φθάνουμε στο σημείο να δεχόμαστε την ιδέα ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος κοινωνικής αλλαγής εκτός απ' αυτόν που είναι σύμφωνος με τη νομιμότητα. Αυτό το βήμα έχει ήδη γίνει, σε μεγάλο βαθμό, από μια ολόκληρη σειρά από παλαιούς αριστεριστές αγωνιστές, ιδιαίτερα από τους ηγετικούς πυρήνες εντύπων όπως η «Lotta Continua» στην Ιταλία ή η «Libération» στη Γαλλία.

Αυτές οι δύο θέσεις μου φαίνεται ότι αποκρύπτουν, η καθεμία με τον τρόπο της, το πραγματικό νόημα των νέων παράνομων μορφών δράσης οι οποίες αναπτύσσονται σχεδόν παντού στην Ευρώπη και οι οποίες μοιάζουν να έχουν μεγάλες πιθανότητες να γίνουν ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εγκλωβισμένων πολιτικών καταστάσεων, οι οποίες είναι ίδιον των καπιταλιστικών καθεστώτων.

Αυτό που δείχνει ξεκάθαρα, με αυθεντικό τρόπο, μια ταινία σαν τη «Γερμανία το φθινόπωρο» —και πιστεύω ότι μια άλλη ταινία αυτού του είδους, αφιερωμένη στην Ιταλία, θα μας οδηγούσε στα ίδια συμπεράσματα—, είναι ότι το τεράστιο συγκινησιακό φορτίο που συνδέεται με το «τρομοκρατικό φαινόμενο» έχει γίνει θεμελιώδες δεδομένο των σημερινών πολιτικών στρατηγικών. Είτε μας αρέσει είτε όχι, η πολιτική, σήμερα, έχει γίνει αδιαχώριστη από συλλογικές διαθέσεις που δημιουργούνται και διαδίδονται από τα ΜΜΕ, οι οποίες αποτελούν ένα είδος υποκειμενικότητας που διαπερνά τις τάξεις και τα έθνη και στους κόλπους

των οποίων είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς αυτό που ανήκει σ' ένα χειραγωγημένο φαντασιακό από την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα.

Όλοι οι σχηματισμοί της εξουσίας, σε όποιο επίπεδο και αν τους εξετάσουμε, είναι αντικείμενο και/ή μέσο αυτής της χειραγώγησης της «ύλης» των ΜΜΕ. Έτσι, όταν σήμερα νέοι άνθρωποι επιλέγουν το δρόμο της «τρομοκρατίας», δεν το κάνουν μόνο λόγω ιδεολογικών συστημάτων, αλλά επίσης, για τον εαυτό τους, ως εκπρόσωποι ή εξιλαστήρια θύματα ενός υποκειμενικού κινήματος που τους υπερβαίνει από κάθε άποψη. Οι πράξεις τους, τα συναισθήματά τους είναι σε «επαφή» με όσους τα εγκρίνουν, καθώς και μ' όλα αυτά τα στρώματα των αγωνιστών, των νέων επαναστατών, οι οποίοι δεν βρήκαν καμμία διέξοδο στους αγώνες που διεξήγαγαν εδώ και μια δεκαπενταετία. Επιπλέον, οι θεαματικές και απελπισμένες ενέργειές τους «χτυπούν» τον πυρήνα της παθητικότητας του «τέλματος», των παραιτημένων της κοινής γνώμης. Οι ίδιοι, σε αντάλλαγμα, χειραγωγούν την πληροφορία και τις εικόνες που μεταδίδονται από τα ΜΜΕ, χρησιμοποιούν το κύρος τους για να «πέσουν» χώρους που βρίσκονται κοντά τους. Να σπάσουν το τείχος της αδιαφορίας, ακόμη και με μια βία που οδηγεί στη δική τους εξόντωση, να προσελκύσουν με τη βία την προσοχή της κοινής γνώμης, αυτές είναι οι φιλοδοξίες των νέων κινημάτων ένοπλης πάλης. Κατά συνέπεια, όποιες κι αν είναι οι αποτυχίες τους, το αδιέξοδο στο οποίο θυθίζονται, θα ήταν εντελώς λανθασμένο να θεωρήσουμε ότι εδώ δεν πρόκειται παρά για οργανισμούς που είναι ξένοι μ' αυτό που έχουμε ονομάσει «Κίνημα», δηλαδή με το σύνολο της διαμαρτυρόμενης και επαναστατικής νεολαίας. Δεν αποτελούν μόνο αναπόσπαστο τμήμα του, αλλά, επίσης, αποκαλύπτουν τα πιο έντονα και ακατανίκητα στοιχεία που υπάρχουν μέσα σ' αυτό. Πράγμα που εξηγεί γιατί πέρα απ' όλες τις διαφωνίες, η θυσία τους γίνεται αντιληπτή ως μια βίαιη απώλεια από μια τεράστια μάζα νέων.

Η καινοτομία —πιθανόν διαρκής— αυτών των κινημάτων οφείλεται, στην πραγματικότητα, στο πλαίσιο στο οποίο εμφανίζονται, στην απήχηση που έχουν στα ΜΜΕ. Αυτό καθεαυτό το είδος αγώνα το συναντά κανείς σ' όλη τη διάρκεια της σύγχρονης ιστορίας, αρκεί ν' αναφέρουμε τις τελευταίες εξεγέρσεις της τσαρικής Ρωσίας, την Αντίσταση στη Γαλλία, ή τους πρόσφατους αγώνες στην Ισπανία! Επιπλέον, αυτά τα κινήματα δεν αξίζουν

καθόλου τα αναθέματα και τους αφορισμούς που τους επιφυλάσσουν οι συντηρητικοί επαναστάτες, για να μη μιλήσουμε για τους υπαινιγμούς που αφήνουν να εννοηθεί ότι κατευθύνονται από τις μυστικές υπηρεσίες διαφόρων δυνάμεων... Τη δολοφονία του Χίτλερ επιθυμούσαν εκατομμύρια άτομα και, σήμερα, η δολοφονία του δήμιου του ιρανικού ή του νικαραγουανού λαού δεν θα δημιουργούσε κανένα πρόβλημα στην πλειονότητα της κοινής γνώμης της αριστεράς! Κανένας, στο επαναστατικό κίνημα ή την αριστερά, δεν μπορεί να αμφισβητήσει σοβαρά την ορθότητα της εκτέλεσης του Καρέρο Μπλάνκο στην Ισπανία, η οποία αποτέλεσε αποφασιστική καμπή στον αγώνα κατά του φρανκισμού! Θ' αρκούσε, άραγε, να πούμε λοιπόν ότι η βία, η ένοπλη δράση, δεν νομιμοποιείται παρά μόνο όταν στηρίζεται σ' ένα ευρύτατο μαζικό κίνημα, όπως συνέβη στην Ισπανία, και, επομένως, δεν νομιμοποιείται στην περίπτωση της σημερινής Γερμανίας, γιατί οι μάζες «δεν ακολουθούν;» Το παράδειγμα της Ιταλίας μας δείχνει ότι τα πράγματα δεν έχουν ακριβώς έτσι: στην πραγματικότητα, η ένοπλη βία εγκαινιάστηκε εκεί ως προέκταση μιας πολύ ευρύτερης βίας και εκδηλώθηκε με τις πιο ποικίλες μορφές, σαν ένα άθροισμα της πολιτικής παρανομίας και της αστικής και εγκληματικής παρανομίας. Αυτό θ' αρκούσε, άραγε, για να δικαιολογήσει τις πράξεις των Ερυθρών Ταξιαρχιών; Όχι. Αυτό που πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αμφισβητηθεί εδώ, δεν είναι η αρχή του ένοπλου αγώνα, ούτε οι μορφές του, οι οποίες υπάρχουν σε κάθε επαναστατικό κίνημα, αλλά, στο πλαίσιο κάθε ιδιαίτερης κατάστασης, η πραγματική επιρροή του στο σύνολο των αντικαπιταλιστικών αγώνων. Και, προφανώς, η εξόντωση ενός διεθυντικού στελέχους όπως ο Σλέγιερ, όχι μόνο δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να καταστρέψει τη λειτουργία του συστήματος, αλλά, δίνοντας την ευκαιρία στην εξουσία να χρησιμοποιήσει στο έπακρο τους αστυνομικούς μηχανισμούς και τα όπλα της στα ΜΜΕ, συνέβαλε στο να σπρώξει ακόμη πιο βαθιά στα δίχτυα της εκατομμύρια εκμεταλλευόμενους. Μ' άλλα λόγια, το πραγματικό δράμα δεν είναι το γεγονός αυτό καθαυτό, δηλαδή ο θάνατος ενός ανθρώπου, αλλά ότι αυτές οι πράξεις τελέστηκαν μ' έναν τρόπο που δεν διαφοροποιείται στην ουσία από το αστικό καταπιεστικό σύστημα, τις φασιστικές επιθέσεις, τις απαγωγές που έχουν διαπραχθεί από παρακρατικούς και ότι, σε τελική ανάλυση, το μοναδικό αποτέλεσμα που είχαν ήταν να απηχίσουν τη συλ-

λογική μελαγχολία που πνίγει τη Γερμανία σήμερα. Πρέπει να πω ότι, από την πλευρά μου, δεν γνωρίζω τίποτα πιο θλιβερό, πιο βάνουσο, απ' αυτές τις φωτογραφίες του Σλέγιερ ή του Μόρο, με τη μικρή ταμπέλα στο στήθος. Αρνούμαι να κρίνω το βάσιμο της εκτέλεσής τους, να κρίνω τους κριτές μου, αλλά δεν μπορώ να ανεχθώ αυτό το είδος διαδικασίας, αυτή την εικόνα που προβλήθηκε από τα ΜΜΕ, η οποία οδηγεί δικαιολογημένα σ' ένα αίσθημα συμπόνιας γι' αυτούς που απεικονίζει και σε μια αποστροφή και αγανάκτηση για τους αυτουργούς.

Ο καπιταλισμός δεν κατόρθωσε να εδραιώσει αυτά τα προπύργια, τα οποία η Φράξια Κόκκινος Στρατός και οι Ερυθρές Ταξιαρχίες ισχυρίζονται ότι θα κλονίσουν, παρά μόνο στο βαθμό που καταφέρει να δημιουργήσει μια πλειοψηφική συναίνεση, η οποία βασίζεται στην κοινωνική αδρανοποίηση, την υπεράσπιση των κεκτημένων προνομίων, τη συστηματική παραγνώριση κάθε πράγματος που υπερβαίνει τα συντεχνιακά, εθνικά, κλπ, συμφέροντα. Και, οπιδήποτε κινείται στην κατεύθυνση της απομόνωσης των ατόμων, οπιδήποτε ενισχύει το αίσθημα αδυναμίας τους, οπιδήποτε τα ενοχοποιεί και τα κάνει να εξαρτώνται από το κράτος, τις κρατικές δομές και τις προεκτάσεις τους, κάτι που είναι έτοιμα να γίνουν τα παραδοσιακά συνδικάτα και τα παραδοσιακά κόμματα της αριστεράς, τροφοδοτεί αυτή τη συναίνεση. Το να ισχυρίζεται κανείς ότι κάνει μια επαναστατική πράξη, χωρίς να επιτίθεται σε τέτοια φαινόμενα χειραγώγησης των μαζών, είναι ένας παραλογισμός. Ο ύπουλος πόλεμος που διεξάγουν οι βιομηχανικές δυνάμεις με βάση τον άξονα Βορράς-Νότος, για να ελέγχουν τον τρίτο κόσμο, είναι βέβαια ουσιαστικός, αλλά δεν πρέπει να μας κάνει να ξεχνάμε ότι υπάρχει ένας άλλος άξονας Βορρά-Νότου, ο οποίος αφορά σ' αυτή την περίπτωση ολόκληρο τον πλανήτη και με βάση αυτόν συμβαίνουν εξίσου ουσιαστικές συγκρούσεις. Σ' αυτές συμμετέχουν οι κρατικές εξουσίες και οι καταπιεσμένες εθνότητες, οι μετανάστες εργαζόμενοι, οι άνεργοι, οι περιθωριακοί, οι «μη εξασφαλισμένοι» και οι «κανονικοί» μισθωτοί, οι άνθρωποι των πόλεων και οι άνθρωποι των συνοικιών, των φαβέλας, των γκέτο, των παραγκουπόλεων, οι αντιθέσεις των φυλών, των φύλων, των τάξεων, των ηλικιών κλπ. Για να διεξάγει αυτό το διαφορετικό πόλεμο, για να εξασφαλίσει τον κοινωνικό και πνευματικό έλεγχο όλου αυτού του κόσμου της καθημερινότητας και της επιθυμίας, ο καπιταλισμός κινητοποιεί γι-

γανπαία μέσα. Αν αγνοήσουμε αυτό το είδος της σύγκρουσης, ή τη θεωρήσουμε δευτερεύουσα, καταδικάζουμε στην αδυναμία, ή στην αφομοίωση, όλες τις άλλες μορφές κοινωνικών αγώνων που διεξάγονται από τις παραδοσιακές οργανώσεις του εργατικού κινήματος. Είτε το θέλουμε είτε όχι, στις σημερινές συνθήκες, η βία και τα ΜΜΕ συνδέονται σε μια κοινή υπόθεση. Και όταν μια επαναστατική ομάδα παίζει το παιχνίδι των πιο αντιδραστικών ΜΜΕ, όταν παίζει το παιχνίδι της συλλογικής ενοχοποίησης, σημαίνει ότι κάνει λάθος: κάνει λάθος στο στόχο, κάνει λάθος στη μέθοδο, κάνει λάθος στη στρατηγική, κάνει λάθος στη θεωρία, κάνει λάθος στο φαντασιακό...

Το να εκφράζει κανείς την πλήρη αλληλεγγύη του στα θύματα της καπιταλιστικής καταστολής –σε όλα τα θύματα–, σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι υποστηρίζει τις εκτροπές που οδήγησαν στο αχαρακτήριστο θέαμα της αεροπειρατείας του Μογκαντίσου ή στα δήθεν λαϊκά δικαστήρια που συνεδριάζουν σ' ένα υπόγειο! Η ανόητη αναπαραγωγή του μοντέλου της «δικαιοσύνης» και της καταστολής της εξουσίας, η απογοητευτική χρησιμοποίηση των ΜΜΕ, ο στενόμυαλος σεχταρισμός, η χειραγώγηση των «συνοδοιπόρων», δεν είναι καθόλου δευτερεύοντα ζητήματα. Η αξία της ταινίας «Η Γερμανία το φθινόπωρο» είναι ότι μας βοηθάει να λάβουμε υπόψη το σύνολο αυτών των προβλημάτων. Δεν μας παρουσιάζει μόνο μια φαρμακερή κριτική της γερμανικής κοινωνίας, αλλά κάνει την αρχή για μια αμφισβήτηση του παράνομου ένοπλου αγώνα στο πραγματικό πεδίο του. Σ' αυτή την κατεύθυνση, η κριτική της ταινίας παραμένει ακόμη, κατά τη γνώμη μου, πολύ δειλή, πολύ αόριστη. Εξακολουθεί να αισθάνεται κανείς σ' αυτή το βάρος των γεγονότων και το φόβο μήπως δοθεί λαβή για να χρησιμοποιηθεί από την εξουσία. Όμως, αγγίζει την ουσία, δηλαδή το *νοσηρό δράμα* που δημιουργείται από την αντιπαράθεση, η οποία είναι παράλογη από κάθε άποψη, ανάμεσα σε μια τερατώδη κρατική εξουσία και γελοίους πολιτικοστρατιωτικούς μηχανισμούς.

Οι δημιουργοί αυτής της ταινίας δεν κρατούν το Ρ.38, αλλά μόνο τη μηχανή λήψης. Ωστόσο, η δράση τους ίσως δεν θα είναι λιγότερο αποτελεσματική! Το να επιβεβαιώνει κανείς, στη σημερινή Γερμανία, το δικαίωμα στο χιούμορ, το δικαίωμα στην έκφραση της πιο ιδιαίτερης επιθυμίας, το δικαίωμα σ' ένα λόγο χωρίς καταναγκασμό, όποιες κι αν είναι οι πιέσεις, όποιες κι αν εί-

vai o δραματικός, ακόμη και τραγικός, χαρακτήρας της κατάστασης, συνιστά αναμφίβολα ένα ουσιαστικό προαπαιτούμενο για κάθε πραγματική επαναστατική διαδικασία σήμερα. •

GIORN
ALE P
ER L'A
UTONO
MIA
FEBBRA
IO 1977
LIRE
200

Attraverso

DA ROMA A MILANO, DA FIRENZE A BARI
LO SPECCHIO CHE DA DIECI ANNI NON
SENTEVA PIÙ L'AVVENTURA BORGHESE E RI-
PERMISSE DI AGITA DI NUOVO.

CHE CENTO FIORI
SBOCCINO
CHE CENTO RADIO
TRASMETTANO

CHE CENTO FOGLI
PREPARINO

un ALTRO
'68
con ALTRE
armi

LA RETE
E IL NODO.
dopo
la militanza

ONORE
A WALTER
ALASIA

LE NOSTRE SCOMPITE IN REALTÀ
PROVANO SOLTANTO CHE
SIAMO TROPPO POCHI
A COMBATTERE CONTRO L'INFAMIA,
E DAGLI SPETTATORI CI ASPETTIAMO
ALMENO CHE SI VERGOGNINO

Brecht

informazioni false
che producano
eventi veri

La controinformazione ha denunciato
quello che il potere dice di falso,
laddove lo specchio del linguaggio
del potere riflette in modo deformato
o la realtà ha ristabilito il vero,
ma come mero rispecchiamento.
Radio Alice, il linguaggio al di là
dello specchio ha contratto lo spazio
in cui il soggetto si riconosce,
non più come specchio, che verità
ristabilita, come immobile riproduzione,
se come pratica di esistenza
in trasformazione (ed il linguaggio
è un livello della trasformazione).

Ora andiamo oltre. Non basta den-
unciare il falso del potere: occorre
denunciare e rompere il vero del po-
tere. Quando il potere dice la verità
e pretende sia Naturale va denun-
ciato quanto disumano ed assurdo sia
l'ordine di realtà che l'ordine del
discorso (il discorso d'ordine) ri-
flette e riproduce: consolida.

Portare allo scoperto la deliranza
del potere. Ma non solo. Occorre
prendere il posto (autovalutante) del
potere, parlare con la sua voce.
Emettere segni con la voce e il tono
del potere. E segni falsi. Produca-
mo informazioni false che mostrino
quel che il potere nasconde, e che
producano rivolta contro la forma
del discorso d'ordine.

Riproduciamo il gioco magico della
Verità falsificante per dire con
il linguaggio del mass-media quello
che essi vogliono scongiurare.
Basta un piccolo scarto perché il po-
tere mostri il suo delirio: Lama dice
ogni giorno che vanno fucilati gli
essentisti. La questa verità del po-
tere si nasconde dietro un piccolo
schermo linguistico. Respiriamo
e facciamo dire a Lama quello che pe-
na realista.

Ma la forza del potere sta nel
parlare col potere della forza. Facciamo
dire alla Prefettura che è gius-
to portare via la carne gratis delle
macellerie.

Su questa strada, oltre la contro-
informazione, oltre Alice: la realtà
trasforma il linguaggio.
Il linguaggio può trasformare la
realtà.

costruire le cellule d'azione mao dade

Ρώμη, 17/2/1977

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΥΣ ΙΤΑΛΟΥΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΗΨΕΩΝ ΤΗΣ 7ης ΑΠΡΙΛΗ*

Τα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα της Ιταλίας και της Γαλλίας πρέπει, περισσότερο από ποτέ, να εξεταστούν μέσα από το ευρωπαϊκό και το παγκόσμιο μικροσκόπιο. Η καταστολή διεθνοποιείται. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, όπως τις καλύτερες μέρες του ψυχρού πολέμου, υπαγορεύουν τη στάση τους στους Ιταλούς πολιτικούς. Αντιμέτωποι μ' αυτή την ανάμιξη προς κάθε κατεύθυνση, μια αναδίπλωση στα εθνικά σύνορα δεν θα οδηγούσε πουθενά. Στις μυστικές χειραγωγήσεις πρέπει να αντιπαραθέσουμε την ευρύτερη δυνατή δημόσια συζήτηση: από την πλευρά μου, θα θεωρούσα θετική την παρέμβαση Ιταλών διανοουμένων σε γαλλικά ζητήματα και, επιπλέον, ελπίζω ότι θα αναπτυχθεί μια διεθνής συζήτηση για την ιταλική κατάσταση. Αυτό είναι το νόημα αυτής της επιστολής, η οποία δεν έχει άλλη πρόθεση απ' το να αρχίσει ένα διάλογο.

Όμως, υπάρχει ακόμη ένας λόγος που με κάνει να ενδιαφέρονται για την καταστολή, η οποία, σήμερα, πλήττει με τόσο βάναυσο τρόπο τους αγωνιστές και τους θεωρητικούς της ιταλικής Αυτονομίας: ο Τόνι Νέγκρι είναι φίλος μου και θα ήθελα να του εκφράσω την αλληλεγγύη μου στις δύσκολες δοκιμασίες που πρέπει να αντιμετωπίσει. Θα ήθελα να καταθέσω τη μαρτυρία μου για όλα όσα έκανε προκειμένου να αποφευχθεί η εξάπλωση της τρομοκρατίας που επικαλούνται οι Ερυθρές Ταξιαρχίες. Είμαι πεισμένος ότι, σ' ένα μεγάλο βαθμό, η απουσία ενός ανάλογου φαινομένου στη Γαλλία οφείλεται στην επιρροή του στη γαλλική επαναστατική άκρα αριστερά.

Η βία αυξάνεται στην Ευρώπη ανάλογα με την επιδείνωση της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Η πρωτογενής βία είναι η βία της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, η οποία καταδικάζει στη φτώχεια χιλιάδες οικογένειες, καταστρέφει ολόκληρους τομείς της παραγωγής. Είναι η βία της εξουσίας που φυλακίζει εκατοντάδες νέους εργαζόμενους, φοιτητές, γιατί εξεγείρονται ε-

* Δημοσιεύθηκε στο ιταλικό περιοδικό «7 Απριλίου», τ. 2.

νάντια στις συνθήκες που τους έχουν επιβληθεί, ενώ αφήνονται να κυκλοφορούν ελεύθεροι οι μεγάλοι κλέφτες του κράτους (τι έγινε, για παράδειγμα, με την υπόθεση Λόκχιντ;)

Σήμερα, ολόκληρες περιοχές της Ιταλίας και της Γαλλίας αποσυντίθενται οικονομικά και πολιτιστικά, ενώ τα μεγάλα κόμματα της αριστεράς, ξεκινώντας από το ΚΚΙ και το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας (ΚΚΓ), εμφανίζονται ανίκανα μπροστά σε μια τέτοια υποβάθμιση! Σ' αυτές τις συνθήκες, γιατί να εκπλαγεί κανείς όταν χιλιάδες νέοι μπαίνουν στον πειρασμό να επιδοθούν σε απελπισμένες ενέργειες;

Η πανωλεθρία του «ιστορικού συμβιβασμού» στην Ιταλία και του «κοινού προγράμματος» στη Γαλλία είχε ως άμεση συνέπεια την αποθάρρυνση σε μεγάλο βαθμό των διαφόρων πρωτοποριών της ευρωπαϊκής άκρας αριστεράς. Εδώ και μερικά χρόνια, στη Γαλλία και την Ιταλία, εξανεμίστηκε μια τεράστια ελπίδα αλλαγής. Τι έκαναν λοιπόν τα κομμουνιστικά κόμματα και οι ομάδες της άκρας αριστεράς σ' αυτές τις χώρες; Τα πρώτα προσχώρησαν σε μια πολιτική ενός καθηλωτικού συμβιβασμού. Οι δεύτερες ήταν ανίκανες να βγουν από το ιδεολογικό και κοινωνικό γκέτο τους. Στην Ιταλία, η εξουσία προσπαθεί να εκμεταλλευτεί στο έπακρο αυτή την κατάσταση. Όλα μας οδηγούν στη σκέψη πως θα επιχειρήσει να επιβάλλει αυτή την κατάσταση των θεσμικών μεταρρυθμίσεων, ώστε να θέσει την Ιταλία «στο ύψος της Ευρώπης», πράγμα που θα οδηγούσε στην κατάργηση των λαϊκών κατακτήσεων των τελευταίων τριάντα χρόνων. Ωστόσο, ο κύβος δεν ερρίφθηκε οριστικά. Τα πάντα εξαρτώνται ακόμη από την ικανότητα της αριστεράς και της άκρας αριστεράς να βγουν από την παραλυσία τους.

Αυτό σημαίνει, άραγε, ότι έχει έρθει η ώρα να αντιμετωπίσουμε με τα όπλα στα χέρια την κρατική εξουσία; Είναι αλήθεια ότι δεν μπορούμε καθόλου να ελπίζουμε ότι θ' αλλάξουμε, μόνο με ειρηνικά μέσα, αστικούς και δημοκρατικούς θεσμούς που οδηγούν σε διαρκή ενίσχυση της καταστολής, της εκμετάλλευσης και, ίσως, στην εγκαθίδρυση ολοκληρωτικών καθεστώτων! Σήμερα, μια αποτελεσματική δράση δεν μπορεί να είναι παρά η βίαιη αντίσταση στην καθεστηκυία τάξη. Αυτό σημαίνει, άραγε, ότι έχει φτάσει η ώρα να συγκροτήσουμε μικρές παράνομες ομάδες αντάρτικου πόλης; Το αποτέλεσμα είναι μπροστά στα μάτια μας! Οι προσπάθειες αυτού του είδους δεν είχαν ως συνέπεια παρά

την ενίσχυση της «δύναμης κρούσης» της αντίδρασης και την επανασυσπείρωση των αποπροσανατολισμένων μαζών γύρω από τα γενικά επιτελεία των παραδοσιακών πολιτικών κομμάτων.

Δεν πρέπει να απορρίψουμε *a priori* κάθε προσφυγή σ' αυτή καθεαυτή τη βία, αλλά να αναπτύξουμε αποτελεσματικές μορφές δράσης οι οποίες θ' αλλάξουν, σε μια επαναστατική κατεύθυνση, τους κοινωνικούς συσχετισμούς δυνάμεων, προωθώντας αυθεντικές δυναμικές απελευθέρωσης. Η βία είναι νόμιμη όταν ασκείται από τους εργαζόμενους, τις γυναίκες, τους νέους που αγωνίζονται για ν' αλλάξουν την κατάσταση τους. Παύει να είναι νόμιμη όταν ασκείται από δογματικά γκρουπούσκουλα, των οποίων ο ουσιαστικός στόχος —πέρα από την εξόντωση μερικών εξιλαστήριων θυμάτων— καθορίζεται από την επιρροή της πράξης τους στα μέσα ενημέρωσης.

Σήμερα, οι αγωνιστές που καταγγέλλουν με τη μεγαλύτερη δυνατή διαύγεια το αδιέξοδο της σύγκρουσης (κρατική εξουσία-τρομοκρατία μικροομάδων) και οι οποίοι προσπαθούν να επανακαθορίσουν νέες μορφές δράσης, έχουν γίνει ο κύριος στόχος της αστυνομικής καταστολής και της εκστρατείας ψεύδους του τύπου και της τηλεόρασης. Όλοι όσοι γνωρίζουν αυτά τα προβλήματα, ξέρουν πολύ καλά ότι ο Τόνι Νέγκρι και οι φίλοι του δεν έχουν καμία σχέση, κοντινή ή μακρινή, με τις Ερυθρές Ταξιαρχίες. Η αστυνομία και η δικαιοσύνη το γνωρίζουν βέβαια καλύτερα από τον καθένα. Όμως, χρησιμοποιώντας τους ως αποδιοπομπαίους τράγους, ελπίζουν να ξεορκίσουν, ως δια μαγείας, μια δομική κοινωνική βία. Αυτή η πολιτική του χείριστου είναι, από κάθε άποψη, συμμετρική με την πολιτική της τρομοκρατίας!

Είναι αλήθεια ότι η τρομοκρατία στην Ιταλία είναι ένα σοβαρό και επικίνδυνο πρόβλημα από πολλές απόψεις. Όμως, δεν είναι το θεμελιώδες πρόβλημα! Η «τρομοκρατία» θα εξαφανιστεί τη μέρα που οι μάζες θα κινητοποιηθούν με βάση σαφείς στόχους. Τίποτα δεν πρέπει να αποσπάσει την προσοχή μας από την αναζήτηση των δρόμων και των μέσων που θα μας επιτρέψουν να προκαλέσουμε μη αντιστρέψιμες κοινωνικές αλλαγές, χωρίς τις οποίες θα παγιδευτούμε σε μια χωρίς προηγούμενο ευρεία κλιμάκωση του φόβου και της απελπισίας. ●

Ο Φελίξ Γκουαταρί μιλά στην Μπολώνια, στο συνέδριο εναντίον της καταστολής, 23-24-25/9/1977.

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

Τα αυτόφωρα αδικήματα ()*

Σε γενικές γραμμές, δεν μας αρέσει να γνωρίζουμε πολλά γι' αυτά που συμβαίνουν στα παρασκήνια της δικαιοσύνης, στα αστυνομικά τμήματα, τα κρατητήρια, τις φυλακές ή ακόμη στα άσυλα, τα γηροκομεία, κλπ. Για να μπορεί να βαδίζει με το κεφάλι ψηλά και τη συνείδηση ήσυχη, ο πολιτισμένος-λευκός-υγιής-στο-σώμα-και-στο-πνεύμα-πολίτης, προτιμά να μην πολυκοιτάζει, στην άκρη του δρόμου, το μικροκοινωνικό ξεκαθάρισμα λογαριασμών και το πλήθος των παρανομιών που διαπράττονται στο όνομα του νόμου, στο όνομα της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης, στο όνομα της πρόνοιας, της υγείας, κλπ. Από την άλλη πλευρά, μια παρέμβαση σ' αυτόν τον τομέα, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να αποτελεί κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή δημοσιογραφική πληροφόρηση! Και η αξία του Christian Hennion είναι ακριβώς ότι καταφέρνει να επηρεάσει ένα διόλου ευκαταφρόνητο τμήμα της κοινής γνώμης της αριστεράς κι έναν ορισμένο αριθμό δικαστών, παρά τις κατασταλτικές προκαταλήψεις οι οποίες συντηρούνταν με επιδέξιο τρόπο από τον κυρίαρχο τύπο. Το ότι τα προβλήματα που θέτουν τα δικαστήρια των «αυτόφωρων αδικημάτων» δεν αφορούν παρά ένα περιθωριακό τμήμα του πληθυσμού, δεν πρέπει να μας κάνει να παραβλέπουμε τη σημασία των κοινωνικών διακυβευμάτων και των ευαίσθητων αλλαγών με τα οποία συνδέονται άμεσα. Μ' αυτό το βιβλίο, μια νέα μειονότητα, η οποία, μέχρι τώρα, έβλεπε να της αρνούνται κάθε δυνατότητα έκφρασης δημόσιου λόγου, βρίσκει ένα πρώτο μέσο σύνδεσης με το σύνολο των άλλων μειονοτικών αγώνων, που ίσως αύριο γίνουν οι χώροι ανασυγκρότησης ενός πραγματικού επαναστατικού κινήματος.

Η διαδικασία του «αυτόφωρου αδικήματος» θέλει να θεωρείται μια επιβοηθητική δικαιοσύνη, της οποίας ο ρόλος περιορίζεται στη διεκπεραίωση υποθέσεων δεύτερης κατηγορίας. Γνωρί-

* *Εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου του Christian Hennion, Chronique des flagrants délits, (εκδ. Stock, 1976).*

ζουμε ότι σ' αυτή τη διαδικασία, η ανάκριση, πράγματι, περιορίζεται στο ελάχιστο. Διεξάγεται από την αστυνομία η οποία βλέπει, στην πράξη, να της ανατίθεται η ευθύνη να εκτιμήσει το βαθμό του «αυτόφωρου» των ενοχοποιητικών στοιχείων. Σ' αυτές τις συνθήκες, δεν μένει πια στους δικαστές παρά να εφαρμόσουν την ορθή κρίση τους στην εφαρμογή του νόμου και να παράσχουν μερικές πατρικές συμβουλές στους καταδικασμένους. Την αυτοψία αυτής της υποτιθέμενης ορθής κρίσης —η οποία έχει διαμορφωθεί από τις πιο αντιδραστικές προκαταλήψεις— μας καλούν να κάνουμε τα δικαστικά χρονικά του Christian Hennion. Το αίσθημα εξέγερσης μπροστά στην ανυπόφορη χυδαιότητα, την απογοητευτική επάρκεια δικαστών που σφετερίζονται το δικαίωμα να μοιράζουν, μέσα σε λίγα λεπτά, μήνες και χρόνια φυλάκισης, θα αντικατασταθεί, στον αναγνώστη, από μια γοητεία που μπορεί να χαρακτηρίσει κανείς πορνογραφική. «Να λοιπόν τι συμβαίνει στο μυαλό αυτών εδώ των ανθρώπων». Μακριά από την επισημότητα των μεγάλων αιθουσών, στο παραοικήνιο αυτής της δικαιοσύνης των φτωχών, παρακολουθούμε, σαν να διαπράττουμε διάρρηξη, την αναίσχυντη επίδειξη του δικαστικού ενστίκτου. Και το ίδιο το βλέμμα μας μπαίνει στον πειρασμό να κυριευτεί από σύμφυτη ηδονοβλεψία γι' αυτό το είδος θεάματος. Όπως συμβαίνει στις ιστορίες ενός επαναλαμβανόμενου εφιάλτη, αισθανόμαστε ότι τίποτα δεν έχει αφεθεί στην τύχη. Τα τελετουργικά ευγενικά λόγια που ανταλλάσσουν οι δικαστές, οι αστυνομικοί, οι εισαγγελείς και οι δικηγόροι, τα αστεία για τους μνημένους, συμμετέχουν ουσιαστικά στις ιστορίες οι οποίες διαδραματίζονται εδώ και που ο βασικός τους στόχος είναι να αναπαράγουν ένα ορισμένο είδος κοινωνικής απόστασης. Υπάρχει κάτι θρησκευτικό, θυσιαστικό, ακόμη και ηθολογικό σ' αυτό το ιδιαίτερα ειδικευμένο έργο για τις κοινωνικές διακρίσεις. Έχει συχνά παρατηρηθεί ότι τα κίνητρα του πιο κρυφού και πιο άπληστου σε ενοχοποιητικές απαιτήσεις εσωτερικού μας κόσμου, ενισχύονται από το θέαμα ελεεινών τύπων που πέφτουν στην παγίδα των κατασταλτικών μηχανισμών. Αυτοί οι μηχανισμοί έχουν το χάρισμα να αφυπνίζουν μέσα μας τους επαναλαμβανόμενους μικροφασισμούς της παιδικής ηλικίας μας: «Ας πρόσεχαν... Δεν είχαν παρά να μην ανακατευτούν... Καλά να πάθουν... Όποιος πηγαίνει για μαλλί βγαίνει κουρεμένος...». Όμως, ενώ με σοβαρά εγκλήματα, τα οποία είναι ένα είδος «ανθρωποκυνηγητού»

που κινητοποιεί τις ανώτατες αστυνομικές και δικαστικές αρχές, καταφέρνουμε να ισορροπούμε τη νευρωτική οικονομία των εκδικητικών παρορμήσεών μας, με τις αξιοθρήνητες ιστορίες που είναι η καθημερινή τροφή των αυτόφωρων αδικημάτων, προσκρούουμε σε χυδαίους μηχανισμούς της δικαστικής διαστροφής που μοιάζουν να φτάνουν εδώ σ' ένα πραγματικό σημείο παροξυσμού. Πώς καταφέρνουν άραγε δικαστές να αισθάνονται άνετα, να αστείεύονται σε παρόμοιες καταστάσεις; Με τι είδους διανοητικού παραλογισμού έχουμε να κάνουμε; Με την ανάγνωση αυτών των πρακτικών γίνεται φανερό ότι οι άνθρωποι που ασκούν αυτό το επάγγελμα αντλούν μια κρυφή ευχαρίστηση απ' αυτό. Όμως, ποιο είδος «εξουσιοδότησης ευχαρίστησης» τους δώσαμε σιωπηρά για να μπορεί να συμβαίνει κάτι τέτοιο;

Στην περίπτωση που θα το είχαμε ξεχάσει, τα «αυτόφωρα αδικήματα» είναι εδώ για να μας υπενθυμίσουν ότι η ενοχή, πριν υπαχθεί σε νόμιμες διαδικασίες, είναι κατ' αρχάς η κινητήριος δύναμη της ασυνείδητης παρόρμησης των καπιταλιστικών κοινωνιών. Η δικαιοσύνη, μας λένε, έχει κάνει ένα μεγάλο βήμα προς «το Διαφωτισμό», παραχωρώντας στον κατηγορούμενο το προνόμιο του τεκμηρίου αθωότητας. Όμως αυτό δεν ισχύει, και μάλιστα με μεγάλη σχετικότητα, παρά για τις σοβαρές υποθέσεις, δηλαδή για δίκες πλουσίων ή για θεαματικά εγκλήματα. Εδώ, δεν έχουμε καιρό για χάσιμο. Η έκπληξη, η ταχύτητα της διαδικασίας, μια ολόκληρη τεχνική εκτοπισμού, η οποία, εξάλλου, συνδυάζεται μ' ένα καλοσυνάτο ύφος, χρησιμεύουν για να καθορίσουν ένα μέσο κοινωνικό κανόνα, τιμώντας τις διάφορες κινήσεις «στο περιθώριο». Η εκτίμηση των γεγονότων και ο ρόλος του νόμου στον προσδιορισμό της τιμωρίας έχουν περάσει σε δεύτερο πλάνο. Για να χαρακτηριστεί αυτόφωρο ένα αδίκημα αρκεί που έχουν οδηγηθεί μπροστά σ' αυτό το είδος δικαστηρίου να μην είναι «από μας». Το σημαντικό είναι να καταγραφεί, να επιτηρηθεί, να ελεγχθεί οτιδήποτε περιθωριακό. Ο ρατσισμός σ' αυτούς τους χώρους μοιάζει τόσο βέβαιος για τη δικαιοκρισία του, ώστε μπορεί ακόμη να παραχωρήσει στον εαυτό του την πολυτέλεια ενός είδους καλοσύνης: «Μερικοί μήνες φυλάκισης δεν θα κάνουν κακό σ' αυτούς τους νέους ανθρώπους... αυτοί οι α-

1. Παραβλέπουμε εδώ τα «αδικήματα» με πολιτικό και συνδικαλιστικό χαρακτήρα.

λήτες δεν θα είναι πιο άσχημα στη φυλακή απ' όπi στο δρόμο...». Ο κατηγορούμενος δεν έχει ακόμη καθίσει στο εδώλιο και θεωρείται ήδη ένοχος. Το κατάφωρο της ενοχής του εξαρτάται λιγότερο από τις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται και περισσότερο από το *είναι* του αυτό καθεαυτό. Αν δεν έχει μόνιμη κατοικία, αν είναι μετανάστης, αν δεν ξέρει να εκφραστεί με σαφήνεια στη γλώσσα των δικαστών, τότε, αυτό αποτελεί, από μόνο του, μια προδιάθεση ενοχής.

Η μικροφασιστική ευχαρίστηση να θέτει κανείς κάποιον στο έλεός του, μπορεί να εκφραστεί τόσο με άμεση βία —να βγάλει τα φτερά από μια μύγα, να βιάσει μια γυναίκα— όσο και με νόμιμη βία —να επιχειρηματολογήσει με κυρίαρχο τρόπο σ' έναν συσχετισμό δυνάμεων που είναι μη αντιστρέψιμο ασύμμετρος—ή με ασυνείδητη βία, να υποτάξει ένα άτομο μέσω συμπεριφορών, απειλών, που αυτό το άτομο δεν μπορεί να υπολογίσει. Το να θεωρείται κάποιος υπεύθυνος για ένα αδίκημα —ενώ στην πραγματικότητα έχουμε πάντοτε να κάνουμε μ' ένα περίπλοκο δίκτυο κοινωνικών και οικονομικών αλληλεπιδράσεων— συνίσταται, στην πραγματικότητα, στην αναπαράσταση, με τη «θέληση» των παρευρισκόμενων πλευρών, ενός είδους ζωώδους αντιπαράθεσης που ανήκει σ' αυτό που οι ηθολόγοι αποκαλούν τελετουργία υποταγής. Μια δικαιοσύνη που δεν προβάλλει παρά άτομα, που δεν καταφέρνει δηλαδή να συνδέσει μικροκοινωνικά δίκτυα, καθιστά αναπόφευκτο να γείρει η ζυγαριά προς την πλευρά της σαδομαζοχιστικής βίας. Διαταραγμένα από τη μοναξιά, συντετριμμένα από τη χωρίς αντικείμενο παρόρμησή τους, τα άτομα ανασυνθέτουν στα τυφλά λίγο-πολύ άγριους «χώρους», όπου θα καταφέρουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να κατασκευάσουν μια ταυτότητα. Όμως, από την άποψη της συλλογικής οικονομίας της επιθυμίας, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία: δεν υπάρχει διακοπή της συνέχειας ανάμεσα στους αστυνομικούς χώρους, τους δικαστικούς χώρους, τους σωφρονιστικούς χώρους, τους χώρους των υπόπτων, τις συμμορίες των συνοικιών, κλπ. Δεν αμφισβητείται ποτέ η λογική που συνδέει τα άτομα με την ενοχή και το νόμο με τη λανθάνουσα ή την εμφανή παραβατικότητα.

Είναι άραγε δυνατό να διατυπώσουμε μια εναλλακτική πρόταση γι' αυτή την πολιτική εξατομίκευσης της ενοχής, παθογόνου ενοχοποίησης και δημιουργίας χώρων που είναι συμμετρικά αντικοινωνικοί και καταπιεστικοί; Θα καταφέρουμε άραγε να

καταργήσουμε επιτέλους όλους αυτούς τους αποκρουστικούς μηχανισμούς αστυνομικών, δικαστηρίων και φυλακών; Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τελικά θα επικρατήσει η ιδέα πως η κοινωνία, αντί να αναθέτει σε ειδικά σώματα το έργο της κρίσης και της τιμωρίας, θα έπρεπε να παρέχει κάθε είδους μέσα — υλικά, οικονομικά, πολιτιστικά, κλπ — σε ομάδες κοινωνικών λειτουργών για να βοηθούν τα άτομα που δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν άμεσα τα προβλήματά τους (και αυτό όχι μόνο με την ευκαιρία σοβαρών κρίσεων ή αδικημάτων).

Όμως, αν περιοριστούμε μόνο σ' αυτή την κατεύθυνση, δεν θα βρούμε ποτέ λύση για δύο είδη προβλημάτων: το πρόβλημα της προστασίας των ατόμων και το πρόβλημα της δημιουργίας μιας σαρωτικής και κατασταλτικής τεχνοκρατίας της κοινωνικής βοήθειας. Το ζήτημα που, κατά τη γνώμη μου, τίθεται εδώ, είναι μια πολύ πιο ριζική μετατόπιση αυτού που θα ονόμαζα κέντρο βάρους της ευθύνης: η ατομική ενοχοποίηση και η αποκλειστική ανάληψη της ευθύνης από ειδικά σώματα ή ιατρικοκοινωνικές ομάδες θα πρέπει να αντικατασταθεί από μια *συλλογική ανάληψη της ευθύνης* η οποία θα απορρέει από έναν άλλο τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας. Το άτομο και η ομάδα θα δώσουν τη σκυτάλη σε νέες μεταβολικές μονάδες της κοινωνίας. Δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να εμπιστευτούμε κοινωνικούς σχηματισμούς όπως οι υπάρχοντες: την οικογένεια, τις τοπικές συλλογικότητες, τα ειδικά σώματα, τις οργανώσεις, τις επιτροπές δράσης, κλπ, με το σύστημα των εκπροσώπων και των απεσταλμένων τους, που επιβαρύνουν πάντοτε λίγο-πολύ το αντιπροσωπευτικό τους έργο μ' ένα κατασταλτικό παρορμητικό φορτίο.

Μια άλλη «δικαιοσύνη», μια άλλη «εκπαίδευση», μια άλλη «πνευματική υγεία», κλπ, δεν θα μπορέσουν να υπάρξουν παρά μόνο τη μέρα που κοινοτικά και αυτοδιαχειριζόμενα συστήματα θα αναδιοργανώσουν ριζικά το κοινωνικό και οικονομικό πεδίο. Τότε, δεν θα μπορεί πλέον να θεωρείται κάποιος υπεύθυνος για μια παράνομη πράξη, για μια αντικοινωνική ή αντικανονική πράξη, αλλά θα εξετάζονται οι διάφορες κοινωνικές και πολιτικές πλευρές που θέτει σε κίνδυνο προκειμένου αυτές να κινητοποιηθούν, ακόμη και σε πεδία που ισχυρίζονται ότι δεν ανήκουν στην αρμοδιότητά τους. Ούτε θα μπορεί πλέον να επιτρέπεται η άσκηση του διεστραμμένου δεσποτισμού των δικαστών, των παιδαγωγών, των ψυχιάτρων, των εκπροσώπων της τάξης και των

κάθε είδους γραφειοκρατών. Η εποχή των ειδικών και των αντιπροσώπων θα εξαλειφθεί από άλλες μορφές καταμερισμού της εργασίας, που δεν θα έχουν πλέον στόχο την αναπαραγωγή κοινωνικοοικονομικών κανόνων, αλλά την επιθυμία να ζει κανείς παντού όπου βρίσκεται.

Είναι μια ουτοπική και επικίνδυνη προοπτική θα αντιτείνει κανείς! Ουτοπική γιατί προϋποθέτει έναν μετασχηματισμό του κοινωνικού πεδίου που είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτός και επικίνδυνη γιατί στο κάτω-κάτω προτιμά κανείς να βασίζεται σε επαγγελματίες δικαστές, όποια κι αν είναι τα ελαττώματά τους, παρά στον πουζαντισμό* θυρωρών και οδηγών ταξί! Σ' αυτό, θ' απαντούσα πως τίποτα δεν μας λέει ότι οι οικονομικές και κοινωνικές ανατροπές, οι οποίες είναι σε εξέλιξη σ' όλους τους τομείς, δεν απαιτούν μια πραγματική επανάσταση στον τρόπο που οι άντρες, οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι οργανώνουν τη ζωή τους. Επίσης, αν ο λαός, σήμερα, δεν υπάρχει, τις περισσότερες φορές, παρά με τη μορφή μιας άμορφης μάζας, η οποία έχει διαμορφωθεί από τις κατασταλτικές εκπροσωπήσεις της εξουσίας, αυτό οφείλεται, σ' ένα μεγάλο μέρος, στο ότι τα επαναστατικά κινήματα, τα κινήματα της αριστεράς, όχι μόνο δεν κάνουν τίποτα για ν' αλλάξουν αυτή την κατάσταση, αλλά αναπαράγουν στους κόλπους τους γραφειοκρατικά και καταπιεστικά συστήματα που είναι ανάλογα μ' εκείνα της εξουσίας. Ισχυρίζονται ότι μιλούν *στο όνομα του λαού* χωρίς να έχουν καμία διάθεση να ευνοήσουν μια κοινωνική αποκρυστάλλωση που θα οδηγούσε σε άμεση ανάληψη της ευθύνης των προβλημάτων της καθημερινής ζωής και της επιθυμίας.

Το μίσος της Τροίας²

Ίσως έχουμε να κάνουμε λιγότερο με φόβο και περισσότερο

* σ.τ.Μ.: Πρόδρομος του λεπενισμού, κατά κάποιο τρόπο. Ο χαρτοβιβλιοπώλης Πιέρ Πουζάντ ιδρύει την «Κίνηση Πουζάντ» με κεντρικό σύνθημα «Η Αλγερία είναι γαλλική» και μαχητικούς «μικρομεσαίους» οπαδούς. Με τους «πουζαντιστές» εκλέγεται για πρώτη φορά βουλευτής ο Λεπέν στις βουλευτικές εκλογές του 1956.

2. Αποσπάσματα από μια συζήτηση με τον Robert Castel με αφορμή το μίσος που προκάλεσε ο Patrick Henry ο οποίος, όταν είχε ερωτηθεί σαν μάρτυρας στην αρχή της έρευνας, είχε ζητήσει τη θανατική ποινή γι' αυτόν που είχε απαγάγει και σκοτώσει το παιδί (σ.τ.Μ.: Τελικά αποδείχθηκε

μ' ένα είδος συλλογικής ευχαρίστησης, φασιστικής ευχαρίστησης, η οποία εκδηλώνεται από τη στιγμή που κατ' εξαίρεση μια ευρεία κατασταλτική συναίνεση εγκαθίσταται στο κοινωνικό σώμα. Δεν πιστεύω ότι πρόκειται εδώ για ένα φαινόμενο του τύπου «αποδιοπομπαίος τράγος», για να ξορκιστεί κάποια πράξη που προκαλεί φόβο. Νομίζω ότι είναι περισσότερο μια «θετική» και επιθετική παρορμητική κίνηση. Ο φόβος είναι αμυντικός, ανακόπτει την παρόρμηση. Εδώ, αισθάνεται κανείς ότι οι άνθρωποι είναι σίγουροι για τον εαυτό τους. Εκτονώνονται. Είναι βέβαια πολύ δύσκολο να εξασφαλιστεί μια γενική συναίνεση στον τομέα της δικαιοσύνης. Υπάρχουν, πάντοτε, ενδόμυχες σκέψεις, ανομολόγητες ενοχές. Εδώ, είναι σαφές, δεν υπάρχει διφορούμενο. Είναι το αποτρόπαιο έγκλημα. Μπορεί να το απολαύσει κανείς ολόψυχα, όπως την ωραία εποχή των δημόσιων εκτελέσεων που περιγράφει ο Μισέλ Φουκώ στο *Επιτήρηση και Τιμωρία*. Έτσι, το ερώτημα γίνεται: τι είναι αυτό που κάνει αυτή την πράξη ικανή να προκαλέσει μια τέτοια συναίνεση;

Πιστεύω πως αυτό οφείλεται, πρώτα απ' όλα, στο γεγονός ότι ο Patrick Henry μοιάζει σαν ένα απόλυτα φυσιολογικό άτομο: έναν συνάδελφο του γραφείου, έναν γείτονα, κάποιον που συναντά κανείς στο δρόμο. Όταν μια επικίνδυνη δύναμη πηγάζει από έναν μέτοικο, έναν τρελλό, κάποιον που έχει ποινικό μητρώο, αυτό είναι φυσιολογικό. Έχουμε εντοπίσει το φαινόμενο, το έχουμε απομονώσει, το έχουμε κωδικοποιήσει, είμαστε προετοιμασμένοι γι' αυτό. Αυτό που είναι απαράδεκτο είναι ότι ένα φαινόμενο τέτοιου είδους μπορεί να αφορά τον οποιοδήποτε! Τότε, δημιουργείται ο μηχανισμός ομοφωνίας: πρέπει, επείγοντως, να αποκαταστήσουμε την εικόνα του λευκού-φυσιολογικού-ενήλικου-πολιτισμένου-φαλλοκράτη-κλπ-μικροαστού, πρέπει να εξαλείψουμε αυτό το παράφωνο χαρακτηριστικό. Εδώ, δεν απειλούμαστε πλέον από ένα περιθωριακό στοιχείο: ο κίνδυνος προέρχεται από τον πυρήνα του κυρίαρχου μοντέλου. Επομένως, το μοντέλο θα υπερασπιστεί τον εαυτό του, θα λυτρωθεί.

Όταν βλέπουμε παρόμοια πράγματα, δεν αναγνωρίζουμε πλέον τον ίδιο τον εαυτό μας. Τότε, για να διορθώσουμε αυτή

ότι το έγκλημα είχε διαπράξει ο ίδιος ο Henry, ο οποίος το 1977 καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη γλιτώνοντας την γκιλοτίνα, αφού η δίκη του μετατράπηκε τελικά σε δίκη της θανατικής ποινής και οδήγησε στην κατάργησή της στη Γαλλία).

την παραμόρφωση, αντί να αναζητήσουμε σε τι οφείλεται και ποιες είναι οι προεκτάσεις της, καταφεύγουμε στη χειρουργική: αυτό δεν μπορεί να αποτελεί τμήμα του εαυτού μας, δεν μπορεί παρά να είναι μια κρεατοελιά που παραμορφώνει έτσι το πρόσωπό μας! Πρέπει, με οποιοδήποτε τίμημα, να περιθωριοποιήσουμε το γεγονός. Και η ανάκτηση μιας μέσης ταυτότητας («εμείς θα ήμασταν ανίκανοι να επιδοθούμε σε τέτοιες ακρότητες») προκαλεί ένα είδος κατασταλτικής αγαλλίασης. Σε τελική ανάλυση, ίσως καταλήγουμε σ' ένα φαινόμενο «αποδιοπομπαίου τράγου», αλλά μ' έναν τρόπο ο οποίος διαφέρει από εκείνον που συνίσταται στον «παραδειγματισμό», με τη λίγο-πολύ τυχαία επίθεση σε μια συλλογικότητα της οποίας τα μέλη ξεφεύγουν από τον κανόνα. Εδώ, κατασκευάζουμε έναν αποδιοπομπαίο τράγο, από συλλογική υστερία, με βάση κάποιον που ήταν ένας από μας και ο οποίος έγινε προδότης, αποστάτης. Τον παραδοσιακό αποδιοπομπαίο τράγο τον τιμωρούμε, τον εξορίζουμε, τον καταδιώκουμε, αλλά, ταυτόχρονα, μπορούμε να τον λυπηθούμε. Εδώ, πρόκειται για κάτι το εντελώς διαφορετικό, είναι ένα είδος γιορτής του μίσους, ένα είδος λαϊκού κυνηγιού που προσφέρει η εξουσία.

Ότι κι αν είναι κανείς, αστός, εργάτης, μπάτσος, υπάλληλος, κλέφτης, πράκτορας, επαγγελματίας δολοφόνος, ξέρει τι κάνει, είναι ικανός να διακινδυνεύσει, αλλά όχι για το τίποτα! Αυτή η υπόθεση είναι υπερβολικά φυσιολογική. Δεν υπάρχει καν υλικό για να γραφτεί ένα αστυνομικό μυθιστόρημα (ή ακόμη για να προβληθεί η απύθμενη βλακεία των αστυνομικών!). Ένα τέτοιο αξιοθρήνητο έγκλημα ενός τύπου που είναι φυσιολογικός όσο εσείς κι εγώ, ενός μέσου τύπου, ενός τύπου πλήρως ενταγμένου, απαιτεί μια πιο βίαιη και πιο ομόφωνη κρίση, αφού είμαστε λιγότερο ικανοί να το τοποθετήσουμε, να το κρίνουμε. Αν τουλάχιστον σχετιζόταν με το πάθος, τη ζήλεια, τον αλκοολισμό, κλπ... Πρόκειται, με λίγα λόγια, για μια υπόθεση εσωτερικής δικαιοσύνης του κυρίαρχου μοντέλου. Το πρόβλημα πρέπει να εξαφανιστεί μαζί με το άτομο.

Μπορούμε να εκτιμήσουμε αυτό το γεγονός με δύο τρόπους: μπορούμε να πούμε ότι είναι ένα βήμα προς τα πίσω, μια οπισθοχώρηση, ένα φαινόμενο-κατάλοιπο, ή μπορούμε να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για την έκφραση μιας νέας μορφής φασισμού. Έχω την εντύπωση ότι, στη σημερινή γαλλική κατάσταση, υπάρχει ένας ορισμένος αριθμός πραγμάτων που μας κάνει να

πιστεύουμε πως ένας φυσιολογικός φασισμός, ένας καθημερινός φασισμός αρχίζει να εγκαθίσταται, να κατακτά τα δικαιώματά του, να αποκτά μια εξουσία, μια νομιμότητα. Καθώς οτιδήποτε μοιάζει, οτιδήποτε θα μπορούσε να θυμίζει μια λίγο-πολύ επαναστατική εναλλακτική πολιτική δεν είχε συνέχεια, δεν επιβεβαιώθηκε, παλαιά θέματα επανέρχονται στην επιφάνεια. Δεν πρόκειται για μια αναδρομική νοσταλγία: το να ζητά κανείς σήμερα την επαναφορά της θανατικής ποινής στη Γαλλία είναι τόσο διαφορετικό, τόσο καινούριο όσο ο φασισμός στη Χιλή. Πρόκειται για κάτι που απαιτεί αυθεντική σκέψη και προσαρμοσμένες μορφές δράσης.

Το φαινόμενο της μικροφασιστικής συναίνεσης (χαρακτηρίζοντάς την έτσι, δεν θεωρώ ότι πρόκειται για μικρής κλίμακας φασισμό· είναι κάτι πολύ σοβαρό, αφού διαθρώνει όλους τους μηχανισμούς της καθημερινής ζωής) εκφράζει μια έμμεση αποδοχή της αυθαιρεσίας του κυρίαρχου. Μπορούμε κάλλιστα να φτάνουμε μέχρι το σημείο να απαιτούμε τη θανατική ποινή, από τη στιγμή που ξέρουμε ότι είναι ο Ζισκάρ ντ' Εσταίν [τότε πρόεδρος της γαλλικής δημοκρατίας, σ.τ.Μ.] αυτός ο οποίος θα «αποφανθεί» τελεσίδικα. Η μικροφασιστική πολιορκία των μαζών οδηγεί στη συγχώνευση της δικαστικής εξουσίας και της εκτελεστικής εξουσίας. Έχω μάλιστα την εντύπωση ότι υπάρχει μια ορισμένη αμφισημία στη θέση της εξουσίας. Πιστεύω ότι παίζει διπλό παιχνίδι: το παιχνίδι της δημαγωγίας, όπως αυτό εκδηλώνεται στην εφημερίδα *Parisien-Libéré*, και το παιχνίδι του φιλελευθερισμού του ντ' Εσταίν, που δεν θέλει να λερώσει πολύ τα χέρια του δημόσια. Με λίγα λόγια, υποκύπτει στη φασιστική-πουζαντική δημαγωγία για να ελέγξει τα «αισθήματα του όχλου».

Είναι μάλιστα πιθανό να μην εκτελεστεί ο Patrick Henry. Ο στόχος της επιχείρησης δεν είναι αυτός. Είναι να συγκεντρωθούν και να αξιοποιηθούν όλες οι μορφές μικροφασισμού που οδηγούν σήμερα στο ρατσισμό κατά των νέων, κατά των Αράβων, κατά των Εβραίων, κατά των γυναικών, κατά των ομοφυλοφίλων, κατά των οποιουδήποτε...

Μέσα απ' όλα αυτά, αυτό που εμφανίζεται νομιμοποιημένο είναι η δικαστική εξουσία, η εκτελεστική εξουσία, το σύνολο των εξουσιών διατήρησης της τάξης. Πρέπει να πω ότι προσωπικά δεν μου προκαλεί μεγαλύτερη αγανάκτηση μια θανατική καταδίκη από μια κάθειρξη. Τα δέκα ή είκοσι χρόνια φυλάκισης είναι

κάτι που μου φαίνεται αποτρόπαιο, εφιαλτικό. Μια εκτέλεση, μια κάθειρξη, ένας φόνος, ένας βιασμός, όλα αυτά μου φαίνονται εξίσου αποκρουστικά. Η μετατροπή μιας θανατικής ποινής σε ισόβια κάθειρξη δεν νομίζω ότι είναι σημαντική, παρά μόνο στο βαθμό που μπορεί να ελπίζει κανείς ότι, ίσως, η δίκη θα επαναληφθεί ή ότι μια μέρα το καθεστώς θα ανατραπεί τελικά και ο τύπος θα αποφυλακιστεί... Όμως, παρ' όλα αυτά! Έγινε μια συζήτηση στη *Libération*, πριν από λίγο καιρό, για το βιασμό, και μια άλλη, κυρίως στον τύπο της δεξιάς, για τη φυλάκιση εργοδοτών που ευθύνονταν για εργατικά ατυχήματα. Όποια κι αν είναι η περιπλοκότητα των διακυβευμάτων, έχω την εντύπωση ότι αυτές οι συζητήσεις δεν ανέδειξαν με σαφήνεια τη ριζική παρανομία της δικαστικής εξουσίας, της εξουσίας της τιμωρίας.

Προφανώς, είναι πάντοτε διασκεδαστικό να μπαίνουν, για κάποιο διάστημα, εργοδότες στη φυλακή, αλλά ίσως είναι επίσης μια πράξη που τείνει να δικαιολογήσει την ύπαρξη της δικαιοσύνης και των φυλακών. Κατανοώ πλήρως το ότι μια γυναίκα υποβάλλει μήνυση εναντίον ενός τύπου που την καταδιώκει και ότι επεμβαίνει η αστυνομία. Πρόκειται για ένα ντεφάκτο δεδομένο, μια δυναμική σχέση που δημιουργείται σε μια κοινωνία η οποία είναι ανίκανη να μεταβολίσει τις ανθρώπινες σχέσεις με διαφορετικό τρόπο και όχι μέσω της αλλοτρίωσης και της βίας. Όμως, είναι εντελώς άλλο πράγμα, με βάση αυτό το ντεφάκτο δεδομένο να δημιουργούμε ένα νομικό δεδομένο, να δικαιολογούμε, μέσα απ' αυτό, την εξουσιοδότηση να τιμωρούν οι μπάτσοι, οι δικαστές, τα ειδικά σώματα.

Η βία είναι παντού, ακόμη και στο επίπεδο του ζευγαριού, των παιδιών, του σχολείου, της εργασίας, κλπ. Όσο δεν καταφέρνουμε να δημιουργήσουμε καινούριες κοινωνικές συλλογικότητες που θα είναι υπεύθυνες γι' αυτά τα ζητήματα, θα επανερχόμαστε στους θεσμούς και τους εκπροσώπους του κεντρικού μηχανισμού της κρατικής εξουσίας, οι οποίοι αποφαίνονται λίγο-πολύ στα τυφλά και μερικές φορές μ' ένα είδος σαδιστικής ευχαρίστησης, όπως δείχνουν με σαφήνεια τα χρονογραφήματα του Christian Hennion για τα αυτόφωρα αδικήματα (σε δεκαπέντε λεπτά ένας κύριος αποφασίζει για την τύχη κάποιου για μήνες, ακόμη και χρόνια!). Αυτό που πρέπει να δούμε κατάματα είναι ότι υπάρχει *πράγματι* μεταβίβαση εξουσίας, στο βαθμό που οι άνθρωποι δεν κινητοποιούνται γι' αυτά τα ζητήματα, στο βαθμό

που δεν προσπαθούν να εγκαθιδρύσουν προσιτά σ' αυτούς εναλλακτικά συστήματα.

Είτε το θέλουμε είτε όχι, είτε το αναγνωρίζουμε είτε όχι, σε τελική ανάλυση παραδινόμαστε στους μπάτσους, τους δικαστές, τις φυλακές, τα ψυχιατρικά νοσοκομεία, κλπ. Το εργατικό κίνημα, εδώ και δεκαετίες, έχει απορρίψει την επίθεση στους μηχανισμούς διαμεσολάβησης της κρατικής εξουσίας. Κατά τη γνώμη του, αυτό έχει γίνει ένα μακρινό ζήτημα το οποίο δεν θα τεθεί παρά αργότερα, μετά την κατάληψη της εξουσίας, μετά τον ερχομό του σοσιαλισμού (όμως, το αποτέλεσμα το είδαμε στις «σοσιαλιστικές» χώρες!). Περιμένοντας, θα καταγγέλλει με μεγαλύτερη ή μικρότερη ένταση την αυθαιρεσία της δικαιοσύνης, τη συμπαγνία των δικαστών με την καπιταλιστική εξουσία και, ακόμη, σε ακραίες περιπτώσεις, θα εκφράζεται υπέρ μιας «λαϊκής δικαιοσύνης».

Μέσα απ' όλα αυτά, το επαναλαμβάνω, συνεχίζουμε να υποστηρίζουμε το σύστημα και παραμελούμε μια σειρά από προβλήματα που αφορούν την αναγκαιότητα ν' αναλάβουμε την ευθύνη σ' ένα επίπεδο ανθρωπίνης οικειότητας, σ' ένα επίπεδο καθημερινής ζωής, για όλα αυτά τα ζητήματα της βίας, του βιασμού, της τυραννίας, κλπ. Είναι ανόητο να φανταζόμαστε ότι, στα καλά καθούμενα, ο λαός θ' αρχίσει να φτιάχνει μια καλή δικαιοσύνη, ένα καλό σχολείο, έναν καλό στρατό, κλπ. Αυτό καθεαυτό που πρέπει ν' αλλάξουμε είναι η δικαιοσύνη, το σχολείο, ο στρατός, η εργασία, οι σχέσεις αλλοτρίωσης ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, κλπ.

Η βία των τύπων που κακοποιούν τις γυναίκες τους, η βία των τύπων που παρενοχλούν τις γυναίκες οι οποίες δεν μπορούν να κάνουν ούτε ένα βήμα με την ησυχία τους στο δρόμο, η βία κατά των παιδιών, αλλά επίσης, σε ανταπόδοση, η βία των παιδιών κατά των γονιών τους, των δασκάλων τους, κλπ, η βία του ψυχιατρικού νοσοκομείου, αλλά επίσης η βία ορισμένων «διανοητικά πασχόντων» κατά της οικογένειάς τους (γιατί, στην πραγματικότητα, αυτό λειτουργεί συχνά αμφίδρομα)..., η βία στις ιεραρχικές σχέσεις, στις γραφειοκρατικές σχέσεις, όλα αυτά λειτουργούν μαζί. Ολόκληρο το κοινωνικό σώμα έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπάρχει κανένα άλλο μέσο ρύθμισης εκτός από την υποχρέωση, τον καταναγκασμό, την οικονομική κύρωση, τον εκφοβισμό, την ταπείνωση, την ενοχοποίηση...

Με δεδομένο ότι αυτό το είδος βίας υπάρχει επίσης, με διαφορετικές μορφές, στους κόλπους του εργατικού κινήματος, στα κόμματα, τα συνδικάτα, ακόμη και τα γκρουπούσκουλα, μπορούμε να πούμε ότι το πρόβλημα είναι άλυτο! Όμως, βλέποντάς το κατάματα, αξιολογώντας το, θα μπορέσουμε ίσως να προσεγγίσουμε νέες απαντήσεις.

Αν αντιμετωπίσουμε τα πράγματα αποσπασματικά, στο επίπεδο της οικογένειας, του σχολείου, της φυλακής, κλπ, δεν θα βρούμε καμία διέξοδο. Αν εξετάσουμε, για παράδειγμα, τη βία που υπάρχει στο εσωτερικό μιας θεραπευτικής κοινότητας όπως αυτή που μας δείχνει η ταινία «Asylum» (που είχε τον υπότιτλο «Τρελοί για ζωή»), μπορούμε να αναρωτηθούμε αν υπάρχει πραγματικά «πρόοδος» σε σχέση με το ψυχιατρικό νοσοκομείο! Πρέπει να δούμε τα πράγματα κατάματα: δεν υπάρχει πραγματική λύση σ' αυτή την κλίμακα. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προβλήματα που πρέπει να λάβουμε υπόψη από σήμερα κιόλας και σε όλους τους χώρους. Μ' άλλα λόγια, για τα ζητήματα της θανατικής ποινής, του βιασμού, κλπ, δεν μπορεί να βρεθεί αξιόπιστη απάντηση παρά μόνο με την προϋπόθεση ότι θα ενταχθούν στην προοπτική ενός αγώνα της καθημερινής ζωής. Κάθε κατάσταση εμπεριέχει πιθανές οδούς μετάβασης σ' ένα νέο είδος αποκρυστάλλωσης της κοινωνίας.

Όμως είναι σαφές ότι καμία απελευθερωτική προσπάθεια δεν θα μπορέσει να πετύχει τοπικά, αν δεν στηρίζεται σ' ένα ολόκληρο σύνολο από άλλες προσπάθειες σ' όλους τους τομείς και σ' όλα τα επίπεδα. Αν δεν θέσουμε το πρόβλημα σ' αυτή την κλίμακα, δεν βλέπω για ποιο λόγο πρέπει να αγανακτούμε με το ότι οι άνθρωποι, ξαφνικά, αρχίζουν να απαιτούν την επαναφορά της θανατικής ποινής! Το να σκοτώνεις κάποιον, να τον φυλακίζεις, είναι αποτρόπαιο, αλλά, στο κάτω-κάτω, η τύχη που επιφυλάσσεται στους ηλικιωμένους ή τους ανθρώπους που ζουν σε γκέτο, οι οποίοι δουλεύουν σαν ζώα, ή ακόμη, τα μικροπεριθάλοντα τυραννίας που υπάρχουν σε ορισμένα ζευγάρια, σε ορισμένες οικογένειες, είναι περίπου το ίδιο! Αν ένα είδος συλλογικού αναλυτή ήταν σε θέση να συζητήσει μ' αυτόν τον ελεεινό τύπο, κατά του οποίου όλος ο κόσμος επιτίθεται σήμερα, ίσως είχε βρει μια άλλη διέξοδο στα προβλήματά του. Στην πραγματικότητα, έχει διαπράξει ένα είδος αυτοκτονίας (πριν «αποκαλυ-

φθεί, ήταν ο πρώτος που ζητούσε τη θανατική ποινή για ανάλογα εγκλήματα!).

Δεν είναι καθόλου από χριστιανική συμπόνια που μπορούμε να διακηρύξουμε: «Είμαστε όλοι ενδυνάμει Patrick Henry». Είναι, πολύ απλά, η αλήθεια! Η παγίδα εγκλώβισε τον Henry, δεν τα κατάφερε καλά, πρέπει να τρελάθηκε όταν ένωσε παγιδευμένος. Ίσως δεν ήθελε να φτάσει ως εδώ! Είναι μια αξιοθρήνητη ιστορία, αλλά το ίδιο αξιοθρήνητη είναι η βλακεία των μπάτσων, των δικαστών, των δημοσιογράφων και των υπουργών, καθώς και των κοινών ανθρώπων στους οποίους ανήκουμε.●

CONVEGNO CONTRO LA REPRESSIONE

BOLOGNA

23/24/25 settembre

**Infomazioni utili
per chi va a Bologna**

Ripetiamo per i compagni che andranno a Bologna le indicazioni comunicate dal movimento degli studenti e pubblicate ieri sul